КИЇВСЬКИЙ ІНСТИТУТ СУЧАСНОЇ ПСИХОЛОГІЇ ТА ПСИХОТЕРАПІЇ

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА МАГІСТРА

на тему:

Вік як чинник формування психологічної готовності до материнства

Здобувача (ки) 2 курсу ПМ-225 групи
Спеціальності 053 Психологія
Освітньо-професійна програма
Клінічна психологія
Параконної Т.В.
(прізвище та ініціали)
Керівник
к.психол.н.,
Максимчук М.О.
(вчене звання, науковий ступінь, прізвище та ініціали)

Робота рекомендована до захисту
рішенням кафедри клінічної психології та кафедри соціальної психології

Протокол № 10 від « 24 » червня 2024р.

Зав. кафедри клінічної психології
_____ д.психол.н., с.н.с., Лисенко І.П
підпис (наукова ступінь, вчене звання,прізвище, ім'я, по батькові)

Зав. кафедри соціальної психології
_____ к.психол.н., Трофімова Д.О.
підпис (наукова ступінь, вчене звання,прізвище, ім'я, по батькові)

Київ–2024

ЗМІСТ

ВСТУП……4

РОЗДІЛ І. ТЕОРЕТИЧНИЙ АНАЛІЗ ПСИХОЛОГІЧНОЇ ГОТОВНОСТІ ДО МАТЕРИНСТВА

1.1. Розуміння психологічної готовності до материнства у наукових працях вітчизняних та зарубіжних вчених…….....8

1.2. Чинники психологічної готовності до материнства……...12

Висновки до розділу І…….....16

РОЗДІЛ ІІ. ОРГАНІЗАЦІЯ ЕМПІРИЧНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ ПСИХОЛОГІЧНОЇ ГОТОВНОСТІ ДО МАТЕРИНСТВА ЗАЛЕЖНО ВІД ВІКУ ЖІНКИ

2.1. Організація та процедура дослідження……...17

2.2. Характеристика вибірки дослідження……18

2.3. Опис методик дослідження психологічної готовності до материнств…….....19

Висновки до розділу ІІ……...28

РОЗДІЛ ІІІ. АНАЛІЗ РЕЗУЛЬТАТІВ ЕМПІРИЧНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ ПСИХОЛОГІЧНОЇ ГОТОВНОСТІ ДО МАТЕРИНСТВА ЗАЛЕЖНО ВІД ВІКУ ЖІНКИ

3.1 Особливості психологічної готовності до материнства у жінок після 20 років……...……29

3.2. Особливості психологічної готовності до материнства у жінок після 30 років……...…35

3.3 Особливості психологічної готовності до материнства у жінок після 40 років……...41

3.4. Порівняння психологічної готовності до материнства у жінок різного віку……..46

3.5. Аналіз взаємозв’язків чинників психологічної готовності до материнства……....60

3.6 Рекомендації щодо формування психологічної готовності до материнства у жінок різного віку…….……82

Висновки до розділу ІІІ…….85

ВИСНОВКИ……..87

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ……..90

ДОДАТКИ

ВСТУП

Актуальність дослідження. Дана тема стає фокусом нашої роботи через темпи та умови розвитку сучасного суспільства, що передбачають швидкий прогрес в питаннях гендерної рівності жінок з чоловіками. Жінки стали прагнути і, досягають цього, до професійної самореалізації. Підвищується роль жінки в усіх сферах суспільства від економічного до політичного. Інститут сім'ї в даний час переживає серйозні трансформації. Статистичні дані свідчать про зниження природного приросту населення, зменшення кількості шлюбів. Прагнення досягнення кар'єри, реалізації себе в соціумі, економічну незалежність, індивідуально-особистісний зріст, домінування особистих інтересів над суспільними - все це призводить до різкої зміни традиційних сімейних цінностей.

Часто жінки певні функції ролі матері можуть покладати на нянь, що знижує домінанту турботи про своїх дітей. У доньок таких жінок можуть не сформуватися відповідні установки щодо ролі матері, що у подальшому може привести до психологічної неготовності народжувати дітей. Зазвичай така неготовність пов'язана з комплексом констеляції й супроводжується патерном емоційних реакцій, які засновані насамперед на ідентифікації з власною матір'ю та з досвідом власного дитинства. Турбують питання психологічної готовності жінки до материнства через збільшення кількості абортів та невиконання матір'ю своїх функцій по відношенню до дітей, збільшення кількості відмов від дітей, бо такі жінки можуть сприймати появу дітей не як радісну подію, а перешкоду у досягненні мети. Тому виникає необхідність вивчення психологічної готовності жінок до материнства, оскільки готовність є певним станом налаштованості жінки свідомо приймати рішення стати матір'ю. Актуальність дослідження психологічної готовності до материнства у жінок саме різного віку зумовлено тим, що сьогодні жінка може народити у будьякому віці і це не буде чимось соромістським, як вважалося раніше, що народжувати під 40 вже є соромно. Дослідження заявленої теми актуально іще через те, що материнство є однією з

важливіших і складніших ролей в житті жінки, а ефективність ролі матері забезпечує тим самим виживання людського роду. Стаючи матір'ю, жінка перебуває в новому для себе соціальному та психологічному середовищі. Ця роль вимагає від неї вирішення різної складності проблем, прийняття змін в своєму тілі. Змінюються і стосунки з оточуючими. З моменту пологів і протягом якогось часу матір зазвичай перебуває в психічному стані, який Віннікотт називав «первинною зануреністю в материнство» [73]. Цей період дозволяє налаштуватися на гармонійну єдність з дитиною, ставлячи її на перше місце. Така стурбованість материнством допомагає розвинути чутливість до дитини, до її потреб та реагувати на них належним чином. Це має вирішальне значення, адже від материнської компетентності та емоційної близькості залежить психічна організація дитини, що розвивається. Все вище перераховане є актуальним з точки зору забезпечення психологічного благополуччя сім'ї та дитини, розвитку сімейної політики та підвищення ефективності психологічної підготовки майбутніх матерів.

Аналіз наукових джерел засвідчив, що питанням готовності до материнства займалися А. Анчева, О. Гомонюк, В. Демчук, С. Куц, Д. Кирилова, К. Новікова, М. Нероба, І. Томаржевська, Н. Чепелєва та інші [2, 13, 31, 25, 19, 34, 33, 50, 57]. А. Кулик здійснив аналіз материнства в історичному аспекті [24]. Формуванням толерантності жінок до материнства займалися В. Вишньовський, Т. Васецька, Н. Гаража, С. Канюка, О. Королович, Л. Магдисюк, Є. Підчасов, О. Таран, Н. Чепелєва С. Шандрук у своїх наукових працях досліджували чинники психологічної готовності до материнства [8, 6, 9, 17, 18, 21, 30, 36, 48, 62, 58]. Саме праці цих вчених лягли в основу дослідження.

Теоретико-методологічна база заснована на інтеграції різних теоретичних підходів та методологічних принципів, спрямованих на дослідження психологічної готовності до материнства. Такий підхід дозволив розглянути аспекти психологічної готовності до материнства з різних точок зору та розвинути цілісне уявлення про досліджувану тему.

Об'єкт дослідження: психологічна готовність жінок до материнства.

Предмет дослідження: вік жінки, як чинник психологічної готовності до материнства.

Метою дослідження є науково обґрунтувати та експериментально визначити психологічну готовність до материнства у жінок різних вікових категорій.

Завдання дослідження:

1. Проаналізувати поняття психологічної готовності до материнства та визначити чинники її розвитку.
2. Емпірично визначити психологічні особливості психологічної готовності до материнства у жінок різного віку.
3. Зіставити прояви психологічної готовності до материнства у жінок різних вікових груп.
4. Визначити взаємозв’язки чинників психологічної готовності до материнства.
5. Надати рекомендації щодо формування психологічної готовності до материнства у жінок різного віку.

Для того, щоб досягнути поставлену мету та виконати всі завдання було використано наступні **методи дослідження:**

1. Теоретичні: аналіз психолого-педагогічних джерел, зокрема, аналіз, синтез, класифікація, систематизація.
2. Емпіричні: було використано наступні методики: «Рольовий опитувальник дітородіння» (РОД) М. Родштейн, в адаптації С. Канюка; «Шкала базових переконань» Р. Янов-Бульмана, в адаптації В. Діброва; «Опитувальник особистісної зрілості» (ОЗО) О. Штепи; «Вимірювання батьківських установок та реакцій» (PARI) Е. Шеффера та Р. Белла, в адаптації О. Васильченко; твір «Бути батьками. Що це значить особисто для мене» С.Ю. Дев'ятих.
3. Методи статистичної обробки даних: частотний аналіз для визначення відсоткових показників у проявах психологічної готовності жінок різного віку до материнства; кореляційний аналіз та дисперсійний аналізи. Кореляційний аналіз був використаний з метою визначити взаємозв’язки

психологічної готовності до материнства у жінок різного віку з чинниками. Дисперсійний аналіз дав можливість співставити особливості психологічної готовності до материнства у жінок різного віку.

Характеристика дослідницької вибірки. В дослідженні приймали участь 120 осіб жіночої статі. 40 жінок були віком від 20 до 29 років. 40 жінок мали вік від 30 до 39 років та 40 жінок мали вік 40 років і старше.

Теоретична значущість роботи полягає у поглиблені наукового розуміння психологічної готовності до материнства; систематизації різних підходів та наукових поглядів на цю тему; визначенні основних чинників досліджуваного поняття та розробці відповідних рекомендацій.

Практична значущість роботи визначається тим, що отримані результати можуть бути застосовані в педагогічній та психологічній практиці. Рекомендації, розроблені на основі дослідження, можуть бути використані для підвищення ефективності психологічної підготовки майбутніх матерів. Крім того, вони можуть бути корисними у навчанні студентів з метою розвитку досліджуваного поняття.

РОЗДІЛ І
ТЕОРЕТИЧНИЙ АНАЛІЗ ПСИХОЛОГІЧНОЇ ГОТОВНОСТІ ДО МАТЕРИНСТВА

1.1. Розуміння психологічної готовності до материнства у наукових працях вітчизняних та зарубіжних вчених

Поняття «свідоме материнство» визначається як інтегрована життєва позиція жінки, що охоплює: почуття та емоції, пов'язані з бажанням і готовністю стати матір'ю; біологічну та фізичну здатність виносити та народити дитину; готовність взяти на себе відповідальність за народження та виховання дитини; здатність об'єктивно оцінювати реальну життєву ситуацію і створювати оптимальні умови для гармонійного розвитку дитини; формування самосприйняття материнства та Я-образу матері, що включає усвідомлення себе в ролі матері та інтеграцію цієї ролі у власну ідентичність.

Таким чином, свідоме материнство є багатогранною концепцією, яка об'єднує емоційні, фізичні, психологічні, аналітичні та ідентифікаційні аспекти готовності жінки до материнства. Відповідно до цієї позиції, свідома вагітність визначається як стан вагітності, що виникає внаслідок усвідомленої життєвої позиції та материнської орієнтації жінки. Процес свідомої вагітності включає кілька ключових аспектів: цілеспрямована підготовка до вагітності, планування вагітності, усвідомлення змін під час вагітності, відповідальне підходження до народження дитини та робота над відновленням психологічної рівноваги після пологів. Відмінною рисою свідомої вагітності є прийняття рішення про вагітність, а умовою її виникнення є суб'єктивна психологічна готовність до материнства, що передбачає формування нового набору ролей для жінки, зокрема ролі матері. [1].

А. Кулик визначає материнство складним явищем, яке є результатом взаємодії багатьох факторів: генетичних, біологічних, впливу сім’ї та соціального середовища. Материнство є унікальним психологічним феноменом із

фізіологічними механізмами, еволюційною історією, культурними та індивідуальними особливостями [24].

За визначенням С. Куца, материнство є основною соціальною роллю жінки, яка сформувалася в процесі історичного розвитку жіночої природи, інстинктів і цінностей, визначених суспільством. Це поняття відображає глибоке коріння соціальних, культурних і біологічних аспектів, які разом визначають роль і значення материнства. Історично роль жінки як матері формувалася в контексті еволюційного розвитку, де материнство було необхідним для виживання і процвітання людських спільнот. Це включає в себе фізичні і психологічні аспекти, такі як здатність до виношування і народження дітей, а також виховання і догляд за ними. Материнські інстинкти є біологічними та психологічними характеристиками, що спонукають жінку до захисту, турботи і виховання своїх дітей. Ці інстинкти включають в себе здатність до емоційного зв'язку з дитиною, бажання забезпечити їй безпеку і комфорт, а також інтуїтивне розуміння потреб малюка. Суспільні цінності відіграють важливу роль у визначенні і підтримці ролі материнства. Культура, традиції і соціальні норми впливають на те, як жінки сприймають і виконують свою материнську роль. В різних суспільствах і культурах материнство може мати різні прояви, але загалом воно залишається центральним елементом жіночої ідентичності. Як соціальна роль, материнство включає в себе набір очікувань і обов'язків, які суспільство покладає на жінок. Це може включати відповідальність за фізичний і емоційний розвиток дитини, її освіту, соціалізацію, а також забезпечення її матеріальних потреб. Материнство має значний вплив на жіночу ідентичність, формуючи самосприйняття жінки і її місце в суспільстві. Воно може стати джерелом особистого задоволення і самореалізації, але також може включати виклики і стреси, пов'язані з виконанням цієї ролі.

Таким чином, визначення С. Куца підкреслює комплексність і багатовимірність материнства, яке є не тільки біологічною функцією, але й важливою соціальною роллю, глибоко вкоріненою в історичному і культурному контексті. [25].

За словами М. Гомонюк, при вивченні материнства важливим фактором є вивчення фізіологічної готовності до материнства, яка визначається як стан організму жінки, що означає готовність до вагітності та пологів. Цей стан охоплює різні аспекти фізіології, такі як стан репродуктивної системи, а також здоров’я та функціонування інших органів і систем [13].

В. Вишньовський описує психологічну готовність до материнства як здатність матері забезпечити належні умови для розвитку дитини і виявляється у певній типовій материнській установці. Він описує п'ять основних блоків [8].

1. Особиста підготовка: загальна особистісна зрілість (відповідна гендерна ідентифікація; здатність приймати рішення та брати на себе відповідальність; сильна відданість справі; відсутність залежності) та особистісні якості, необхідні для ефективного материнства (емпатія; уміння працювати разом; здатність бути «тут і зараз»).

2. Адекватна батьківська модель: адекватність материнської та батьківської моделей, що сформувалися в сім'ї; оптимальне ставлення батьків, виховних установок і стратегій, материнського ставлення до народження та виховання дитини.

3. Мотиваційна готовність: зрілість мотивації до народження дитини, при якій дитина не стає засобом гендерної ролі, віку та особистісного сприйняття жінки; як засіб утримання партнера або зміцнення сім'ї; як спосіб компенсації стосунків між дитиною та батьком; засіб досягнення певного соціального статусу тощо.

4. Формування материнської компетентності: ставлення до дитини як до суб’єкта не лише фізичних потреб, а й психічних потреб і суб’єктивних переживань; уміння розуміти стан дитини, особливості її поведінки; необхідні знання про фізичний та розумовий розвиток дитини; вміння працювати з дитиною.

5. Формування материнської сфери. Материнство як частина особистісної сфери жінки.

О. Матвєєва визначила психологічну підготовку до материнства як специфічне особистісне утворення, яке включає три блоки підготовки: блок потреби та мотивації; когнітивно-операційний блок та блок соціальної та особистісної підготовки до материнства.

Емоційна та необхідна підготовка до материнства забезпечує позитивне ставлення жінки до вагітності та готовність (без страху) до пологів, емоційно-позитивний образ дитини, бажання піклуватися про неї, радісне та щасливе ставлення до ролі матері.

Ціннісна підготовка до материнства включає, серед інших цінностей, усвідомлення жінками високої цінності дітей і материнства, «правильні» уявлення про значення дітей і материнства.

Зміст блоку операційних знань включає знання жінки про її материнські функції, знання про психофізіологічні особливості під час вагітності, знання про пологи та особливості виховання та розвитку дитини, уявлення про певні процеси спілкування, взаємодії та підтримки, знання грудного вигодовування [32, 50].

Т. Щербак охарактеризувала декілька груп показників психологічної готовності до материнства. До першої групи належать особливості жіночого досвіду спілкування з раннього дитинства. Якщо досвід спілкування з близькими позитивний, це означає, що початкові умови для побудови автономних стосунків з оточуючими були сприятливими і основи для побудови автономних стосунків з дитиною закладені [67].

До показників другої групи відноситься досвід жінки у відносинах з плодом. Найбільш сприятливою ситуацією для поведінки майбутньої матері є бажаність дитини, наявність суб’єктивних стосунків матері з ненародженою дитиною, що виявляється в любові до неї, образному чи словесному зверненні, прагненні інтерпретувати ворушіння плода як акти спілкування.

Третя група показників стосується ставлення до стратегії виховання дітей. Те, як майбутня мати має намір доглядати за нею, з точки зору автора, також свідчить про перевагу об'єктивних чи предметних стосунків з дитиною.

1.2. Чинники психологічної готовності до материнства

Психологічна готовність до материнства формується протягом усього життя під впливом багатьох біологічних і соціальних факторів, оскільки готовність до материнства з одного боку має сильну інстинктивну основу, а з іншого - це як особистісне навчання, яке все відображає. Попередній досвід стосунків з батьками, однолітками, партнером та іншими людьми [47].

А. Варга та Є. Ейдеміллер виокремили п’ять важливих детермінант формування психологічної готовності до материнства, зокрема, та до материнства в цілому [63, 64]:

1. Особистісні характеристики матері.
2. Клініко-психологічна характеристика дитини.
3. Соціальні, культурні та сімейні традиції.
4. Вроджений фактор раннього контакту дитини з матір’ю.
5. Особливості спілкування дорослих членів сім'ї.

Психологічна підготовка до материнства може включати емоційний стан жінки, який може бути пов'язаний зі страхами, тривогою, невпевненістю щодо вагітності та пологів. До цієї умови також можна віднести наявність знань про вагітність і пологи, уміння доглядати за новонародженим, здатність приймати рішення та відповідальне ставлення до материнства. Психологічна готовність визначається різними факторами, такими як соціальне оточення, підтримка близьких, наявність ресурсів, необхідних для виховання дитини, ставлення жінки до материнства, її готовність до змін у житті, здатність адаптуватися до нового етапу життя [34].

Одним із основних етапів формування материнської поведінки є період від зачаття до народження дитини, тобто вагітності. У цей час в організмі і психіці жінки відбуваються глобальні зміни, які готують її до материнства. Формується ставлення до дитини, справжнє «Я» відходить на другий план, і більшу частину часу жінка думає про свою вагітність і змінює спосіб життя. Розвитку почуття материнства сприяє образ майбутньої дитини, сім'я, культурні моделі

материнства, власний досвід. За змістом категорія материнських потреб - це вже відомі через досвід або сприйняття потреби у переживаннях, що виникають у взаємодії з дитиною і при виконанні всіх материнських функцій. Після потреб у структурі психологічної підготовки до материнства виділяються інтереси: інтерес до материнських функцій, інтерес до дітей, інтерес пізнавальний. Турбота про дітей - це емоційний відтінок, який набуває пізнавального процесу і виявляється в інтересі до дитини. При високій психологічній готовності до материнства виникає постійний інтерес до будьякої діяльності, якою займаються діти, особливо молодші. Це спостерігається навіть у поведінці жінок: вони починають більше цікавитися дітьми, а спілкуючись з ними, намагаються всіляко їм догодити [67].

Н. Гараж у ході проведеного дослідження виділила основні фактори, що визначають ставлення сучасної жінки до материнства [9]:

1) основна безпека;

2) відносини з партнером;

3) стан здоров'я.

4) фінансове становище.

Встановлено, що жінки найменше задоволені стосунками з партнером. Цей фактор є найважливішим при прийнятті рішення про материнство. Визначено низку особливостей образу сучасної матері. Вона активна, досить незалежна, впевнена і дуже відповідальна, почувається відносно захищеною, але в той же час страждає від тривоги з приводу материнства. Важливу роль у ставленні жінки до материнства відіграє також адекватний рівень суб'єктивного благополуччя, тісно пов'язаний з факторами, що визначають материнство.

Крім компонентів психологічної підготовки до материнства О. Гомонюк називає такі основні причини материнства [13]:

1) досягнення бажаного соціального та вікового статусу (я доросла, незалежна жінка, яка займає певне становище в суспільстві, і маю право на відповідне ставлення в сім'ї та суспільстві);

2) задоволеність моделлю «повноцінного життя» (людина має і може мати певні речі, без яких її життя не повноцінне, не схоже на життя інших);

3) бажання продовжити себе і свій рід (залишити в житті те, що також забезпечить цю спадкоємність – мати дітей, онуків, правнуків);

4) визнання здібностей особистості (виховання дитини, передача знань і життєвого досвіду);

5) компенсація життєвих проблем (стати кращим, розумнішим, красивішим і щасливішим, ніж я є, і отримати те, чого я не міг отримати в дитинстві);

6) вирішення життєвих проблем (вступ або зміцнення шлюбу, доведення собі та іншим, що я здатна мати дітей і бути матір'ю; втеча від самотності; пошук допомоги в старості);

7) любов до дітей (найскладніший мотив, який поєднує в собі задоволення від спілкування з дитиною, інтерес до її внутрішнього світу, здатність і бажання сприяти розвитку її особистості та усвідомлення того, що дитина стане самостійною);

8) досягнення критичного віку для народження дитини.

Т. Васецька описує ряд факторів розвитку материнського інстинкту [6]:

1. архетип материнства (загально культурні уявлення);
2. бажання мати дітей і ставлення до них;
3. позитивна реакція на вагітність;
4. ніжність до плоду (важливість дотику та емоційного зв’язку);
5. співпереживання до дитини, яке допомагає піклуватися про неї;
6. відчуття близькості та відданості до дитини.

Емоційна реакція матері. Більшість авторів (В. Брутман, Д. Віннікотт) [72, 73], які досліджували проблему підготовки до материнства, вважають, що на процес її формування впливають біологічні та соціальні фактори, оскільки підготовка до материнства має, з одного боку, сильний інстинктивний характер, а з іншого боку, служить особистісним навчанням, відображаючи весь

попередній досвід стосунків індивіда з батьками, однолітками та іншими людьми.

Отже, аналіз науково-фахової літератури дав можливість визначитися із теоретичною моделлю нашого дослідження. Теоретична модель психологічної готовності до материнства у жінок різного віку представлена графічно на схемі 1.1.

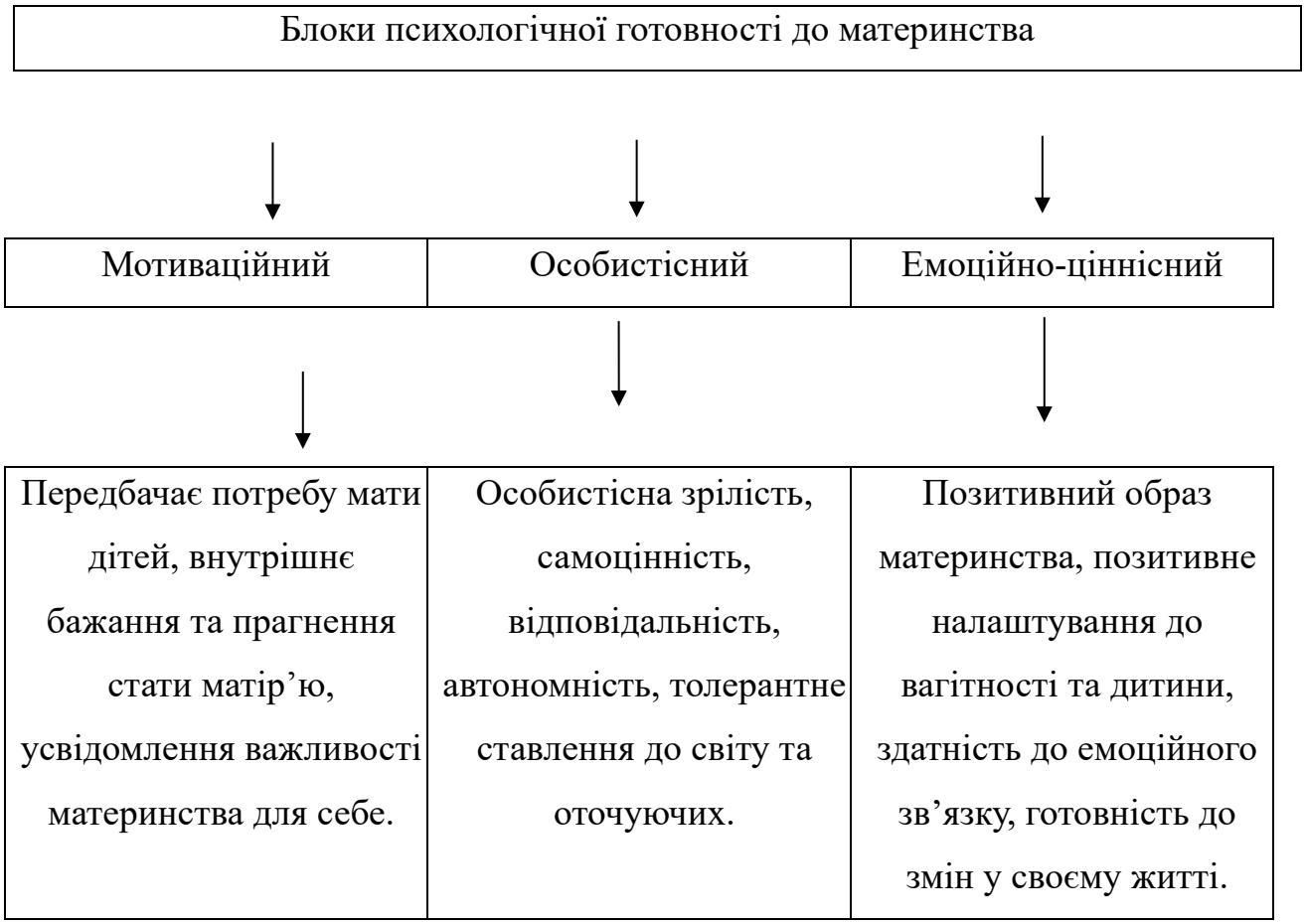

Схема 1.1. Теоретична модель психологічної готовності до материнства у жінок різного віку

Згідно теоретичної моделі, психологічна готовність до материнства включає мотиваційні, особистісні та емоційно-ціннісні аспекти, які будуть вивчені за допомогою відповідного діагностичного інструментарію. Цей інструментарій буде детально описаний у наступному розділі дослідження.

Висновки до розділу І

Таким чином, результати теоретичного аналізу свідчать, що є різні підходи у визначені досліджуваного поняття. Аналіз фахової літератури дав можливість визначити, що психологічна готовність до материнства являється здатністю матері створити умови, які б сприяли розвитку дитини і виявляється у певній типовій материнській установці. Психологічна готовність до материнства визначив 5 основних компонентів: особистісна підготовка; певна батьківська модель; мотиваційна підготовка, розвиток материнської компетентності, формування материнської сфери. На основі аналізу наукових джерел було встановлено, що психологічна підготовка до материнства відбувається через специфічний особистісний розвиток, що включає такі аспекти підготовки: потребно-мотиваційну; когнітивно-операційну; соціальну та особистісну сфери підготовки до материнства.

Аналіз чинників психологічної готовності продемонстрував, що найбільше на досліджуване поняття впливає базове відчуття безпеки та захищенності, загальне ставлення до навколишнього світу та людей, що сприяє відкритості до нових досвідів; рівень емоційної та психологічної зрілості, що визначає готовність взяти на себе відповідальність пов’язану з дитиною, здатність адаптуватися до нового етапу в житті; досвід отриманий від батьків, що формує уявлення жінки про материнство та впливає на її стиль виховання; здатність до близькості, створення глибоких і значущих емоційних зв’язків.

За результатами теоретичного дослідження було побудовано модель психологічної готовності до материнства. В цій моделі було виділено три блоки психологічної готовності до материнства, які лягли в основу подальшого дослідження: мотиваційний, особистісний та емоційно-ціннісний.

РОЗДІЛ ІІ
ОРГАНІЗАЦІЯ ЕМПІРИЧНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ ПСИХОЛОГІЧНОЇ ГОТОВНОСТІ ДО МАТЕРИНСТВА ЗАЛЕЖНО ВІД ВІКУ ЖІНКИ

2.1. Організація та процедура дослідження

За результатами теоретичного дослідження було визначено мету констатуючого дослідження. Мета констатуючого дослідження полягала в тому, щоб визначити психологічну готовність до материнства жінок різного віку. Перед виконанням дипломної роботи було висунуто ряд завдань:

1. Визначити діагностичний інструментарій.
2. Підібрати вибірку дослідження.
3. Провести дослідження.
4. Обрахувати сирі дані, створити матрицю дослідження та розділити загальну вибірку на певні вікові групи.
5. Описати всі отримані результати та представити їх графічно чи у таблицях.
6. Написати висновки.

Дослідження проходило в чотири етапи: підготовчий, основний, аналітичний та заключний. Перший етап - визначав постановку мети дослідження, основні задачі та підбір різновікової вибірки дослідження. Основний етап визначав безпосереднє проведення самого дослідження. Аналітичний етап передбачав обрахунок отриманих даних всіх методик, про які йтиметься нижче. На цьому етапі було створено загальну матрицю дослідження та загальну вибірку розділено на групи за критерієм: віку. Було застосовано математико-статистичні методи: частотний аналіз для визначення відсоткових показників у проявах психологічної готовності жінок різного віку до материнства; кореляційний аналіз та дисперсійний аналізи. Кореляційний аналіз був використаний з метою визначити взаємозв’язки психологічної готовності до материнства у жінок різного віку з чинниками. Дисперсійний аналіз дав

можливість співставити особливості психологічної готовності до материнства у жінок різного віку.

Заключний етап передбачав аналіз всіх отриманих даних та представлення їх в графічному і табличному вигляді. Також на цьому етапі було написано всі відповідні висновки.

2.2. Характеристика вибірки дослідження

В даному дослідженні було залучено 120 жінок різного віку. З них 40 жінок були віком від 20 до 29 років, інші 40 жінок мали вік від 30 до 39 років, а ще 40 жінок були віком 40 років та старше. Усі учасниці дослідження заповнили анкету, в якій вказували свій сімейний стан. Розподіл вибірки за сімейним станом представлено графічно на рисунку 2.1.

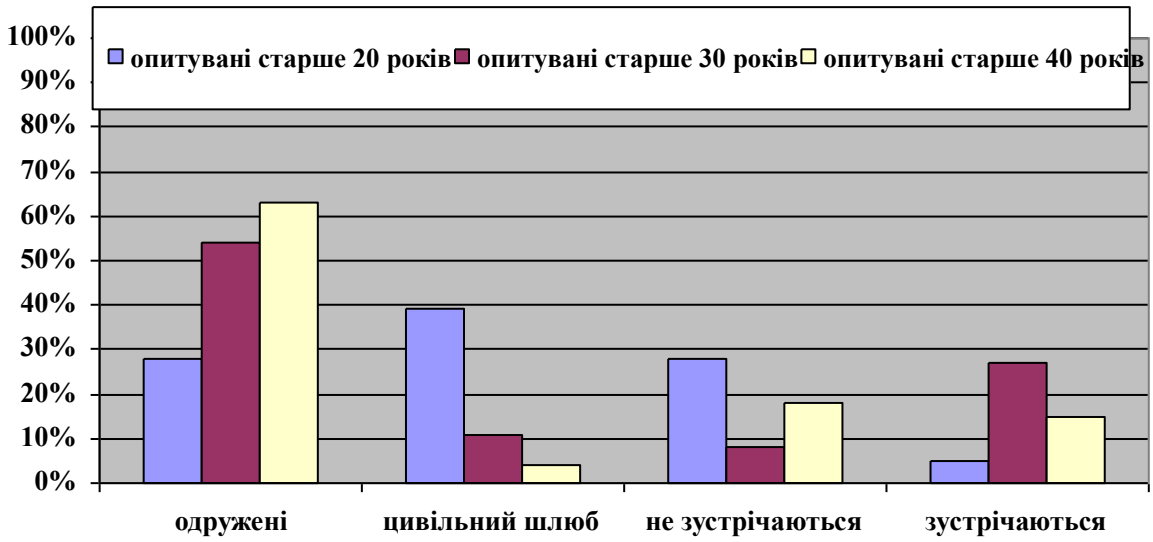

Рис. 2.1 – Розподіл загальної вибірки за критерієм сімейного стану

Результати показали, що серед жінок віком 40 років та старше, 63% були одружені. Серед жінок віком від 30 до 39 років, одруженими виявилися 53% опитуваних. Найменший відсоток одружених спостерігався серед жінок віком від 20 до 29 років — 28%.

Щодо неофіційного шлюбу, найбільший відсоток (39%) жінок перебуває у цьому статусі серед тих, хто віком від 20 до 29 років. Далі йдуть жінки віком від 30 до 39 років з 11% і жінки віком 40 років та старше з 4%.

У групі жінок віком від 20 до 29 років, 28% не мають стосунків або не зустрічаються з кимсь на даний момент. Серед жінок віком від 30 до 39 років цей відсоток складає 8%, а серед жінок віком 40 років та старше — 18%.

Також виявлено, що 3% жінок віком від 20 до 29 років, 27% жінок віком від 30 до 39 років і 15% жінок віком 40 років та старше зустрічаються з кимсь, але не проживають разом на постійній основі.

Таким чином, підібрана вибірка дослідження дає можливість у повній мірі дослідити особливості психологічної готовності до материнства жінок різного віку.

2.3. Опис методик дослідження психологічної готовності до материнства

В першому розділі було визначено теоретичну модель психологічної готовності до материнства, тому підбір методик відбувався згідно її логіки [17, 18, 66, 15, 7].

Мотиваційний блок досліджувався за допомогою наступних методик:

- «Рольовий опитувальник дітородіння» (РОД) М. Родштейн, в адаптації С.Канюка.

Особистісний блок психологічної готовності до материнства досліджувався за допомогою:

- «Опитувальник особистісної зрілості» (ОЗО) О. Штепи;
- «Шкала базових переконань» Р. Янов-Бульмана, в адаптації В. Діброва.

Емоційний блок досліджувався за допомогою наступних методик:

- «Вимірювання батьківських установок та реакцій» (PARI) Е. Шеффера та Р. Белла, в адаптації О. Васильченко.
- Твір «Бути батьками. Що це значить особисто для мене» С.Ю. Дев'ятих.

Методика «Рольовий опитувальник дітородіння» (РОД) М. Родштейн, в адаптації С. Канюка

Для того, щоб визначити психологічну готовність жінок до материнства було використано методику «Рольовий опитувальник дітородіння» (РОД) М.Родштейн, в адаптації С.Канюка. Використання цієї методики зумовлено тим, що вона дає можливість визначити репродуктивні мотивації за такими параметрами: «генофілія – генофобія» і «репродуктивна активність - репродуктивна пасивність».

Генофілія - бажання, спрямоване на народження дітей.

Генофобія - страх, пов'язаний із народженням дітей.

Репродуктивна активність - дії, спрямовані на народження дітей.

Репродуктивна пасивність - бездіяльність чи протидія стосовно народження дітей (контрацепція, аборт та інше).

Слід зауважити, що цю методику можна використовувати для жінок, незалежно від того, народжували вони вже дітей чи ще ні. Актуальність використання цього діагностичного інструментарію у науковій роботі полягає в тому, що методику можна застосовувати і тоді, коли жінка має намір народити дитину. Вище вказані шкали являються своєрідною стратегією в структурі настанов, коли визначають психологічну можливість жінки управляти певними вимогами репродуктивної задачі. Стратегії репродукції породжуються аналізом соціальної ситуації планування, поведінкою, уявленнями соціально бажаного або небажаного дітонародження. Саме настанова на виконання певної стратегії активізує уявлення жінок щодо досягнення типу материнства.

Опитувальник містить 40 біполярних суджень. Жінкам слід виділити один з двох запропонованих варіантів відповіді.

Рівень показника по типу настанови «генофілія» означає, що жінки визначають наявність дітей як сенс власного життя. Це особливий інтерес до відтворення потомства. Це явище, яке характеризується сильною прихильністю до ідеї мати дітей, виховувати їх і насолоджуватися всіма аспектами материнства. Більше того жінки з такою настановою вважають, що інтереси дитини мають

бути вищими за власні. До жінок, які не мають дітей вони проявляють співчуття. Вагітні жінки та жінки з маленькими дітьми здатні викликати у них почуття сентиментальності. Також маленькі діти можуть їх розчулити, їм подобається за ними спостерігати, це викликає у них приємний відгук. Жінки вважають, що лише наявність дітей робить життя повноцінним. Материнство це найкраще, що може трапитися із жінкою. Саме наявність дітей робить жінку щасливою. Незважаючи на будь-які обставини в житті жінка немає права відмовлятися від своїх дітей. Прагнуть мати більше 1 дитини.

Рівень показника по типу настанови «генофобія» проявляється у тому, що жінки дітей сприймають як певний тягар. У контексті материнства та народження генофобія означає патологічний страх перед народженням дітей або процесом вагітності та пологів. Це може включати страх перед самим актом народження, перед можливими ускладненнями або перед відповідальністю, яка приходить із материнством. Вони побоюються, що дитина вплине на рівень та спосіб їхнього життя. Не вважають та не готові інтереси дітей ставити вище за свої, відповідно, не хочуть заради дітей відмовлятися від звичних задоволень. Вони не думають про дітей, розмови про них їх теж не цікавлять. Часто діти можуть викликати у них роздратування. До жінок, які не мають дітей ставляться з розумінням. А от вагітні можуть викликати відчуття неприязні та жалю. Вони вважають, що на щастя жінок наявність дітей не впливає. Також вони вважають, що від хворих дітей слід відмовлятися та віддавати у дитячі будинки та спеціалізовані центри. На їхню думку, материнство не прикрашає жінку, а навпаки, спотворює, змінює в гіршу сторону.

Психологічна готовність до материнства багато в чому залежить від того, наскільки жінка активна чи пасивна в своєму підході до репродукції. Рівень показника по типу настанови «репродуктивна активність» є проявом активної материнської позиції, усвідомлення відповідальності за дитину і володіння комплексом знань та навичок щодо догляду та виховання дитини. Репродуктивно активні жінки зазвичай краще підготовлені психологічно до материнства, оскільки вони свідомо підходять до цього процесу, готуються інформаційно та

емоційно. Жінки наперед цікавляться відповідною літературою, щоб народити та виховати здорову дитину. В компаніях, де є діти завжди грають з ними. Вони прагнуть до материнства, вважаючи, що мають покладатися на власні сили. Вони готові мати дітей навіть у неповній родині. Чим більше дітей, тим більший престиж родини. Хоча фінансова стабільність сприяє народженню більшої кількості дітей, жінки вважають, що це не має бути вирішальним фактором. Більше того, вони готові народити навіть у разі незапланованої вагітності. Материнство є мотиватором до розвитку жінки. Тим паче, що сучасні умови розвитку суспільства надають можливість маючи дітей професійно самореалізуватися. Вони готові до материнства.

Рівень показника по типу настанови «репродуктивна пасивність» означає, що жінки можуть відчувати більше стресу та невизначеності, оскільки їх підхід може бути менш свідомим і підготовленим. Можуть наважитися народити, але за умови повної родини. Якщо народження дитини ставить під питання якість їхнього рівня життя, то не будуть народжувати. Відповідно, якщо вагітність буде незапланованою, то зроблять аборт. Більше того вважають, що народження дітей являється сімейною повинністю, бо у суспільстві прийнято, щоб в родині були діти. Якщо вони знаходяться в компаніях, де є діти, то ніколи з ними не грають та не мають зацікавленості у літературі про дітей. Від материнства такі жінки нічого хорошого не чекають. Тим паче вони вважають, що діти є певною перепоною на шляху жінки до самореалізації та гальмують розвиток жінки. Вони характеризуються недостатнім усвідомленням важливості материнської ролі та недостатнім рівнем інформаційно-прикладної підготовки, тому уникають материнства, отже є репродуктивно пасивними.

Методика «Шкала базових переконань» Р. Янов-Бульмана, в адаптації В. Діброва

Для того, щоб оцінити цінність власного «Я» у жінок та їхнє ставлення до оточуючого світу було використано методику «Шкала базових переконань» Р.Янов-Бульмана. Переконання визначаються через уявлення жінки про себе та оточуючий світ. Відповідно, ці переконання виливають на мислення, емоційні

прояви та поведінку. Оптимістичне ставлення до світу, оточуючих людей і себе самого сприяє психічній стабільності і успішності в повсякденному житті. Цей діагностичний інструментарій складається з 32 запитань, де опитуваний має оцінити твердження від 1 до 6 балів в діапазоні, де 1 - повністю не згоден, а 6 - повністю згоден.

Згідно автора методики базовим переконанням є здорове почуття безпеки. Тому ядро людського суб'єктивного світу складають:

1. Переконання, що у світі більше добра, аніж зла. Ця шкала переконань включає в себе: ставлення до світу, ставлення до оточуючих людей.

2. Віра в те, що світ сповнений сенсу. Загальне ставлення до свідомості світу, тобто, контрольованості та справедливості подій.

3. Переконання в цінності власного «Я». Ці переконання включають в себе самоцінність людини, оцінку своєї успішності в житті та контроль над своєю поведінкою.

Вище вказані переконання є шкалами в цій методиці. Перша шкала «переконання, що у світі більше добра, аніж зла» визначається сумою балів за такими підшкалами: прихильність світу та доброта людей. Високі показники по цій шкалі визначають, що опитувані вважають, що світ благодійний, доброчесті набагато більше, аніж злодіянь. Вона включає переконання про те, що більшість людей є добрими та доброзичливими. Відповідно, світ у загальному можна визначити, як безпечний та приймаючий.

Низькі показники по цій шкалі визначають байдужість людей до оточуючих, вони не хвилюються за те, що відбувається з іншими. Вони самі стикаються з жахом, породженим навколишнім світом, і з власною вразливістю і безпорадністю. Світ потенційно небезпечний.

Друга шкала «віра в те, що світ сповнений сенсу» визначається сумою балів за такими підшкалами: справедливість світу; контрольованість світу; випадковість, як принцип розподілу подій. Високі показники по цій шкалі визначають, що людина вважає, що світ є справедливим місцем, де люди отримують те, що заслуговують, і де події відбуваються з певних причин. Людина

відчуває, що вона може контролювати своє життя і що її дії мають значення. Людина може бути сильно мотивована дотримуватися етичних і моральних норм, вважаючи, що це призведе до позитивних результатів.

Низькі показники по цій шкалі визначають, що опитувані, з іншого боку вважають, що життя сповнене невизначеності. Людина вважає, що світ є несправедливим, хаотичним і непередбачуваним місцем, де події відбуваються випадково. Людина може почуватися безсилою перед обличчям обставин, вважаючи, що її дії мало впливають на результат. Вона може бути менш схильною дотримуватися етичних і моральних норм, вважаючи, що вони не впливають на результати.

Третя шкала «переконання в цінності власного «Я» визначається сумою балів за такими підшкалами: цінність власного «Я»; ступінь самоконтролю; ступінь успіху, або везіння. Ця шкала вимірює переконання людини у власній цінності та гідності. Вона включає уявлення про себе як про людину, яка заслуговує на повагу і добре ставлення. Високі показники по цій шкалі визначають, що людина відчуває впевненість у своїх можливостях і приймає себе такою, якою вона є. Переважають позитивні думки про себе, свої досягнення та можливості. Висока мотивація та прагнення до досягнення поставлених цілей і розвитку особистості.

Низькі показники свідчать про невпевненість в собі, людина часто сумнівається у своїх можливостях і приймає рішення з труднощами. Переважають негативні думки про себе, відчуття неповноцінності або неуспішності. Відсутність або низька мотивація до досягнення цілей, труднощі з постановкою та реалізацією цілей.

Методика «Опитувальник особистісної зрілості» (ОЗО) О. Штепи

Це психодіагностичний інструмент, який допомагає визначити, наскільки особистість готова до самостійного життя, відповідального прийняття рішень та ефективної взаємодії з оточенням. Спрямований на визначення особистісних якостей, які є показниками психологічної зрілості людини: креативність, наявність власної життєвої філософії (показники ціннісно-смислового

компоненту); самоприйняття, автономність, відповідальність (показники рефлексивно-регулятивного компоненту); децентрація, глибинність переживань (показники емоційного компоненту); контактність, толерантність, синергічність (показники комунікативного компоненту). Методика складається із 85 запитань за допомогою яких можна визначити такі рівні особистісної зрілості:

1) «Високий рівень особистісної зрілості» засвідчує високу здатність до самоконтролю, стабільний емоційний фон. Глибоке розуміння своїх сильних і слабких сторін, чітке усвідомлення цінностей і цілей. Вміння будувати та підтримувати міцні відносини, емпатія. Відповідальність, прагнення до професійного росту, ефективні рішення. Високі етичні стандарти, здатність до моральних виборів. Людина має позитивне самосприйняття. Толерантно поводиться по відношенню до оточуючих.

2) «Середній рівень особистісної зрілості» означає, що відповідальність проявляється ситуативно, оцінка сприйняття своєї особистості залежить від успіхів та досягнень. Періодичні труднощі у стресових ситуаціях. Іноді сумніви в цінностях і цілях. Потреба в підтримці.

3) «Низький рівень особистісної зрілості» вказує на складнощі з контролем емоцій, часті коливання настрою, нечітке розуміння своїх сильних і слабких сторін, відсутність чітких цінностей. Труднощі у відносинах, низька емпатія, часті конфлікти. Низька відповідальність, відсутність прагнення до росту. Недотримання етичних норм, складнощі з моральними виборами. Автономність не властива.

Методика «Вимірювання батьківських установок та реакцій» (PARI) Е. Шеффера та Р. Белла, в адаптації О. Васильченко

Готовність до материнства через здатність матері задовольнити відповідні умови для формування дитини. Це проявляється у відповідному типі ставлення мами до дитини. Вид чи тип ставлення мами до дитини, відповідає готовності чи ні до материнства та пов’язується з цінністю дитини для мами, тому було використано методику «Вимірювання батьківських установок та реакцій» (PARI) Е. Шеффера та Р. Белла. У методиці виділені 23 аспекти-ознаки, що стосуються

різних аспектів ставлення батьків до дитини й життя в сім'ї. З них 8 ознак описують ставлення до сімейної ролі й 15 - стосунки між батьками і дітьми. Ці 15 ознак діляться на 3 важливі групи:

I - оптимальний емоційний контакт;

II – надмірна емоційна дистанція з дитиною;

III – надмірна концентрація на дитині.

Кожна ознака виміряється за допомогою 5 суджень, урівноважених з погляду здатності, що вимірює, і значеннєвого змісту. Судження розташовані в певній послідовності, і респондент повинен виразити до них ставлення у вигляді повної або часткової згоди або незгоди.

1) Оптимальний емоційний контакт. Батьки демонструють любов, підтримку та прийняття. Поєднують контроль та автономію, забезпечуючи дитині свободу в межах розумних обмежень. Активно слухають, підтримують та реагують на емоційні потреби дитини. Беруть участь у житті дитини, підтримуючи її інтереси та захоплення.

2) Надмірна емоційна дистанція з дитиною. Батьки мало виражають емоційну підтримку, часто критикують або ігнорують емоційні потреби дитини. Не беруть активної участі у житті дитини, не цікавляться її почуттями та переживаннями. Зберігають відстань у стосунках, уникають близького контакту.

3) Надмірна концентрація на дитині. Батьки надмірно захищають дитину, не дають їй простору для самостійних дій. Постійно контролюють кожен аспект життя дитини, обмежують її свободу. Повністю концентруються на дитині, нехтуючи своїми потребами та інтересами.

Методика «Бути батьками. Що це значить особисто для мене»

С.Ю.Дев'ятих

Ця методика є проєктивною і передбачає, що жінки мають написати твір на цю тему. Опитуваним слід визначити ознаки готовності до батьківства. Аналіз творів жінок повинен відбуватися при використанні контент-аналізу. За допомогою цього контент-аналізу в творах виокремлюють наступі рівні батьківства:

1. «Соціальний рівень» батьківства. На цьому рівні опитувані вбачають батьківство як ключовий інститут соціалізації дитини. Батьки слідують загальноприйнятим стандартам виховання, щоб відповідати очікуванням суспільства. Вони передають дітям соціально схвалені цінності та норми поведінки. Виступають своєрідними вихователями, які передають правила в суспільстві, а також прищеплюють культурні традиції. Вони мають обов'язок навчати дитину всьому необхідному, передаючи власний досвід. Таким чином, батьки слугують посередниками, які готують дитину до самостійного життя в суспільстві, підкреслюючи, що основою батьківства є відповідальність та зобов'язання перед дитиною.

2. «Соціально-психологічний рівень» розкриває батьківство як особливий тип міжособистісних стосунків.. Цей рівень батьківства стосується сімейного, або мікросоціального, рівня. Готовність до батьківства на цьому рівні означає забезпечення дитини всім необхідним, як матеріально, так і морально, включаючи прояви любові та поваги. Батьки створюють емоційне середовище, яке впливає на почуття безпеки і самоповагу дитини. Основними аспектами тут є турбота, розуміння, захист і забезпечення дитини. Батьки піклуються про дитину, розуміють її потреби, підтримують та навчають міжособистісним навичкам. В основі такого батьківства лежать любов, прощення, терпіння та безумовне прийняття.

3. «Особистістно-смисловий рівень» розкриває прояв батьківства на індивідуально-значеннєвому рівні, у контексті потреби індивіда в особистій самореалізації й самоактуалізації. Він визначається через прагнення до особистісного зростання, пов'язаного з народженням дитини. Батьківство на цьому рівні сприймається як особлива життєва позиція, яка змінює соціальний статус, подружні ролі та надає нову якість життю.

Таким чином, підібрані методики дослідження дають можливість у повній мірі дослідити особливості психологічної готовності до материнства жінок різного віку.

Висновки до розділу ІІ

Отже, в методологічному розділі було визначено мету дослідження, описано поставлені завдання, визначено етапи здійснення роботи (підготовчий, основний, аналітичний, заключний) та діагностичний інструментарій. Метою констатуючого дослідження було визначено психологічну готовність до материнства жінок різного віку. Основними завданнями були визначення інструментарію, підбір опитуваних, здійснення самого дослідження з подальшим обрахунком даних та описом результатів. Всі вище вказані етапи дослідження мали свою мету. Метою підготовчого етапу було вирішення питань, які стосувалися діагностичного інструментарію та пошуку опитуваних. Метою основного етапу було здійснення дослідження. Метою аналітичного етапу був обрахунок даних. Метою заключного етапу було підведення та написання висновків.

Для досягнення мети було визначено, що в дослідженні мають прийняти участь жінки різного віку. Тому в дослідженні прийняли участь 120 жінок різного віку. Загальну вибірку було поділено на три групи: від 20 до 29 років, від 30 до 39 років, та старше 40 років.

В першому розділі було визначено теоретичну модель психологічної готовності до материнства, тому підбір методик відбувався згідно з її логікою. Мотиваційний блок досліджувався за допомогою методики: «Рольовий опитувальник дітородіння» (РОД) М. Родштейн, в адаптації С. Канюка. Особистісний блок психологічної готовності до материнства досліджувався за допомогою: методики «Опитувальник особистісної зрілості» (ОЗО) О. Штепи; методики «Шкала базових переконань» Р. Янов-Бульмана, в адаптації В. Діброва. Емоційний блок досліджувався за допомогою наступних методик: «Вимірювання батьківських установок та реакцій» (PARI) Е. Шеффера та Р. Белла, в адаптації О. Васильченко; твір «Бути батьками. Що це значить особисто для мене» С.Ю. Дев'ятих.

РОЗДІЛ ІІІ
АНАЛІЗ РЕЗУЛЬТАТІВ ЕМПІРИЧНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ ПСИХОЛОГІЧНОЇ ГОТОВНОСТІ ДО МАТЕРИНСТВА ЗАЛЕЖНО ВІД ВІКУ ЖІНКИ

3.1. Особливості психологічної готовності до материнства у жінок до 29 років

Спочатку опишемо результати дослідження мотиваційного блоку до материнства. Результати дослідження психологічної готовності до материнства у жінок від 20 до 29 років представлено графічно на рисунку 3.1

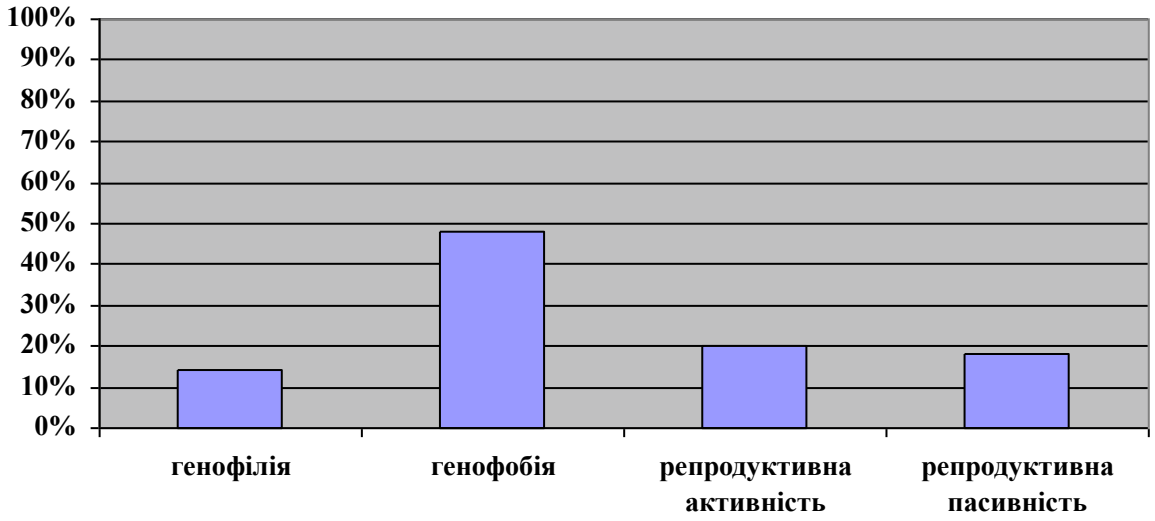

Рис. 3.1 Результати визначення готовності до материнства у жінок до 29 років

Було діагностовано, що більшість жінок до 29 років проявляють такий рівень показника, як генофобія (48%). Готовність до материнства по типу настанови «генофобія» проявляється у тому, що жінки сприймають дітей як обтяження. Сама думка про пологи та народження дітей викликає у них тривогу та страх. Вони байдужі до дітей, що підтверджується відсутністю інтересу та розмов про них. Не вважають за потрібне та не готові потреби дітей ставити вище за свої, відповідно, не хочуть заради дітей відмовлятися від звичних задоволень. На їхню думку, материнство не прикрашає жінку, а навпаки, спотворює, змінює

в гіршу сторону. Цей тип вказує на те, що більшість жінок від 20 до 29 років на сьогодні психологічно не готові до народження дітей та виконання ролі матері.

14% опитуваним властивий такий рівень показника як генофілія. Готовність до материнства по типу настанови «генофілія» означає, що для жінки наявність дітей є сенсом її життя.

Рівень показника по типу настанови «репродуктивна активність» була зафіксована у 20% опитаних жінок до 29 років. Це означає, що народження дитини являється вершиною успіху для жінки. Такі жінки свідомо підходять до цього процесу, готуються інформаційно та емоційно.

Рівень показника по типу настанови «репродуктивна пасивність» було виявлено у 18% опитуваних та означає, що ці жінки можуть відчувати більше стресу та невизначеності, оскільки їх підхід може бути менш свідомим і підготовленим.

Результати дослідження особистісного блоку психологічної готовності до материнства представлено нижче. Результати дослідження цінності власного «Я» у жінок та їхнього ставлення до оточуючого світу представлено графічно на рисунку 3.2

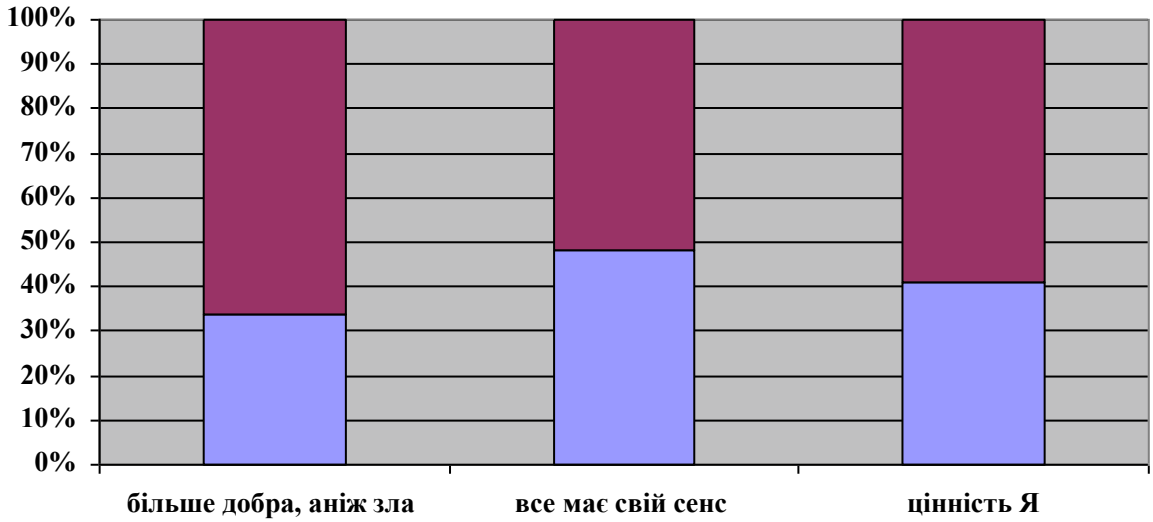

Рис. 3.2. Результати визначення цінності власного «Я» та ставлення до оточуючого світу у жінок до 29 років

Було діагностовано, що 34% опитаних жінок віком до 29 років мають переконання, що у світі більше добра, аніж зла. Відповідно, світ у загальному

можна визначити, як підтримуючий та безпечний. Більшість людей допомагають один одному через свою доброту. 66% опитуваних мають низькі показники за такими переконаннями. Низькі показники визначають байдужість людей до оточуючих, вони не хвилюються за те, що відбувається з іншими, а самі живуть в логіці виживання.

48% опитаних жінок віком до 29 років мають переконання в те, що світ сповнений сенсу. Опитувані вважають, що все, що не трапляється є результатом певних причин і що люди отримують те, що заслуговують. Світ є справедливим і передбачуваним. 52% опитуваних, з іншого боку вважають, що життя сповнене невизначеності.

41% опитаних жінок віком до 29 років мають переконання в цінності власного «Я». Опитувані вважають себе щасливими, оскільки відчувають власну цінність, важливість та гідність. Здатні до контролю над собою та позитивного сприйняття власних досягнень і успіхів. Не цінують себе та свої досягнення 59% опитуваних жінок до 29 років. Низькі показники вказують на відчуття невпевненості у собі, важкості в контролі над собою та переконання, що успіх залежить від зовнішніх факторів.

Результати дослідження особистісної зрілості представлено графічно на рисунку3.3

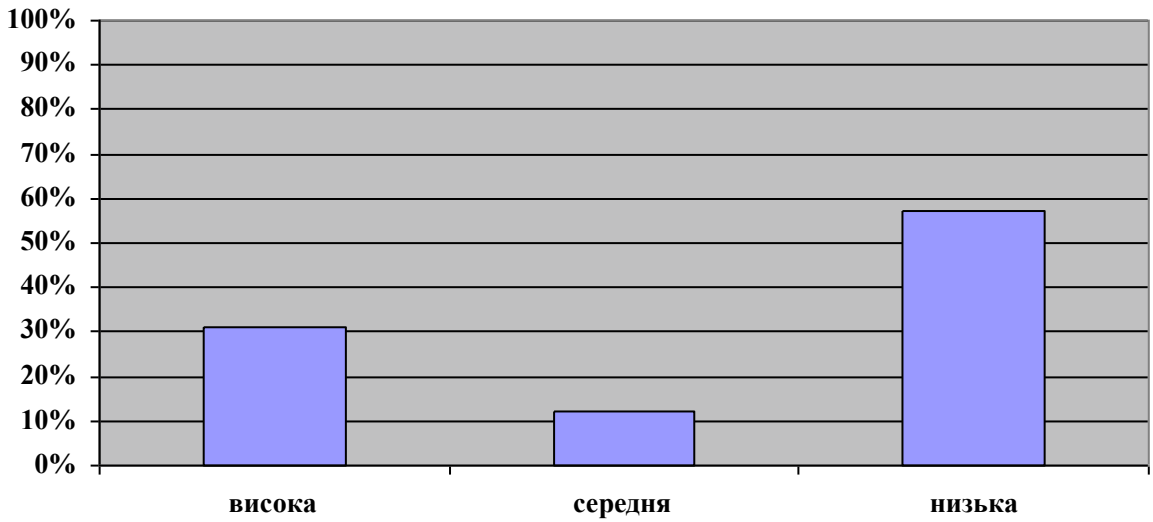

Рис. 3.3. Результати визначення особистісної зрілості у жінок від 20 років до 29 років

Було зафіксовано, що більшість жінок до 29 років мають низьку особистісну зрілість (57%). Низький рівень особистісної зрілості вказує на безвідповідальність людини, негативне самосприйняття, недостатню вираженість толерантності по відношенню до інших. Автономність їм не властива. Висока особистісна зрілість властива для 31% опитуваних. Високий рівень особистісної зрілості засвідчує відповідальність людини, готовність до рішень, автономність та незалежність від думок оточуючих. Людина проявляє творчий підхід у вирішенні проблемних ситуацій та є креативною. Вона має позитивне самосприйняття. Толерантно поводиться по відношенню до оточуючих.

Середній рівень особистісної зрілості було виявлено у 12% опитаних жінок до 29 років, що означає, що відповідальність проявляється ситуативно, оцінка сприйняття своєї особистості залежить від успіхів та досягнень.

Результати дослідження ставлення до дитини жінок до 29 років представлено графічно на рисунку 3.4.

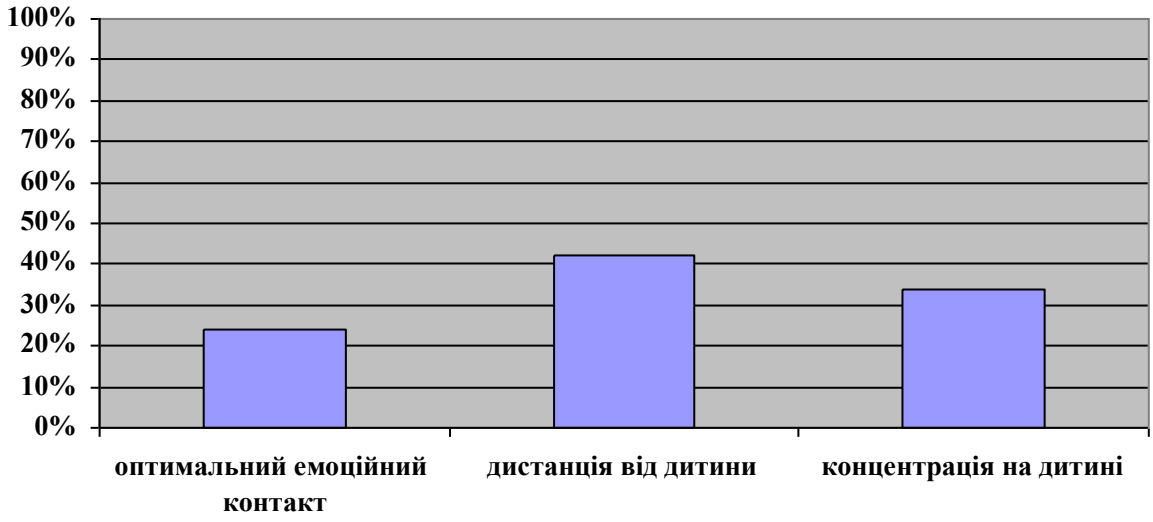

Рис. 3.4. Результати дослідження ставлення до дитини жінок від 20 до 29 років

Згідно рис. 3.4, більшість жінок (42%) до 29 років вважають, що найкраще дистанціюватися від дитини. Проявляється недостатній емоційний контакт. У таких взаєминах жінки схильні проявляти дратівливість та запальність.

Оптимальний емоційний контакт проявляють 24% опитаних жінок до 29 років. Це такий взаємозв’язок, в якому дитина відчуває себе емоційно

підтриманою, зрозумілою та прийнятою. Це включає уважне слухання, прояви безумовної любові, емпатію та позитивне підкріплення.

Відносно зайвої концентрації на дитині, то її було діагностовано у 34% опитуваних. Це означає, що опитувані жінки схильні проявляти настільки надмірну турботу, що з'являється відчуття залежності. Жінки гіперопікають дитину від всіх негараздів та мінімізують контакти з оточенням. Контролюється вся діяльність дитини.

Отже, для жінок до 29 років по відношенню до дитини властиво проявляти дистанціювання.

Результати дослідження уявлення про батьківство представлено графічно на рисунку 3.5.

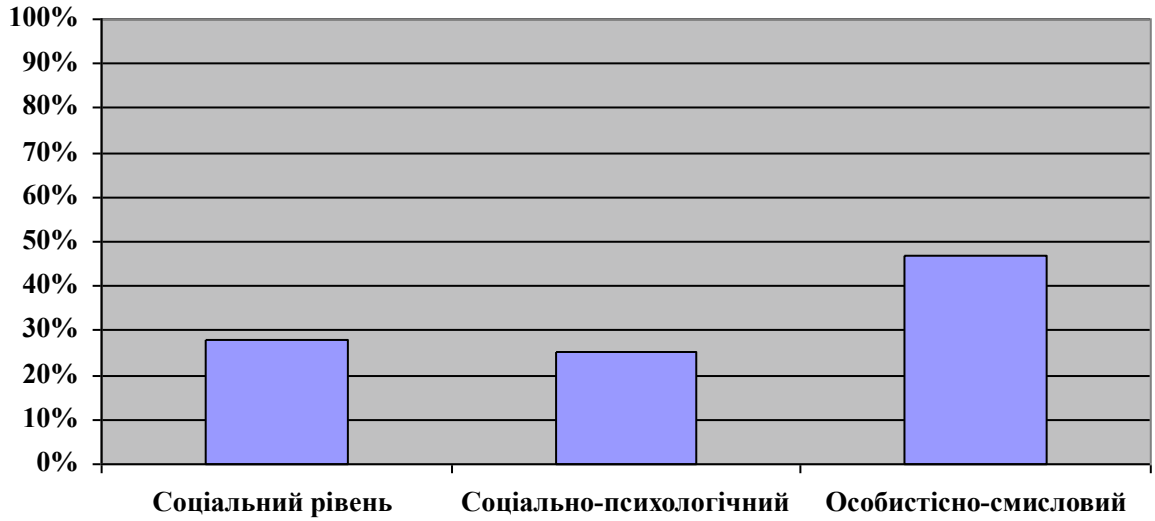

Рис. 3.5 Результати визначення уявлення про батьківство серед жінок від 20 до 29 років

Було діагностовано, що для більшості (47%) опитаних жінок від 20 до 29 років властивий особистісно-смисловий рівень. Такий рівень уявлення про батьківство визначається через потребу мати дитину, в якій розуміють особистісний ріст, самореалізацію. Материнство на цьому рівні сприймається як особлива життєва позиція, яка змінює подружні ролі та надає новий сенс життю.

Соціальний рівень уявлення про батьківство було визначено у 28% опитуваних жінок від 20 до 29 років. Цей рівень передбачає, що опитувані уявляють батьківство, як інститут соціалізації для дитини. Батьки сприймаються

як певна інстанція для передачі норм і правил поведінки в соціумі, та як таких, що прищеплюють культурні цінності. Батьківство уявляється як обов’язок навчити дитину всьому, передати їй власний досвід. Тобто на цьому рівні батьки є ніби посередниками, які «готують» дитину до подальшого самостійного життя в соціумі. Цей рівень визначає, що в основі батьківства є обов’язок перед дитиною.

У 25% опитуваних жінок від 20 до 29 років було діагностовано соціально-психологічний рівень уявлення про батьківство. Таке уявлення визначає батьківство на рівні родини, тобто мікросоціальному рівні. Готовність до батьківства на цьому рівні визначає забезпеченість дитини всім необхідним, як матеріальним, так і моральним. Моральним мається на увазі прояви любові та поваги. Головними поняттями батьківства на цьому рівні є забезпечення, піклування, розуміння, захист дитини. Позитивне сприйняття дитини, батьки чують дитину, визначають її потреби та підтримують її в усьому. Цей рівень визначає, що в основі батьківства є любов та безумовне прийняття.

Отже, аналізуючи всі три блоки готовності до материнства було визначено наступне. Щодо мотиваційного компоненту готовності, то більшість жінок до 29 років проявляють такий тип психологічної готовності до материнства, як генофобія (страх, пов'язаний з народженням дітей). Вони сприймають дітей як певний тягар. Діагностика особистісного блоку дала змогу визначити, що більшість опитаних жінок віком до 29 років мають переконання в те, що світ сповнений сенсу, що існує певна мета або призначення в житті, що всі події мають причини та наслідки. Однак, значна частина з них виявила низький рівень особистісної зрілості та самоцінності. Під час діагностики емоційного блоку було виявлено, що жінки цієї вікової групи схильні до надмірного дистанціювання від своєї дитини, зберігають відстань у стосунках та уникають близького контакту. Їхнє уявлення про материнство здебільшого ґрунтується на особистісно-смисловому рівні. Він визначається через прагнення до особистісного зростання, пов'язаного з народженням дитини.

3.2. Особливості психологічної готовності до материнства у жінок після 30 років

Мотиваційний компонент готовності до материнства продемонстрував наступні результати. Результати дослідження психологічної готовності до материнства у жінок від 30 до 39 років представлено графічно на рисунку 3.6.

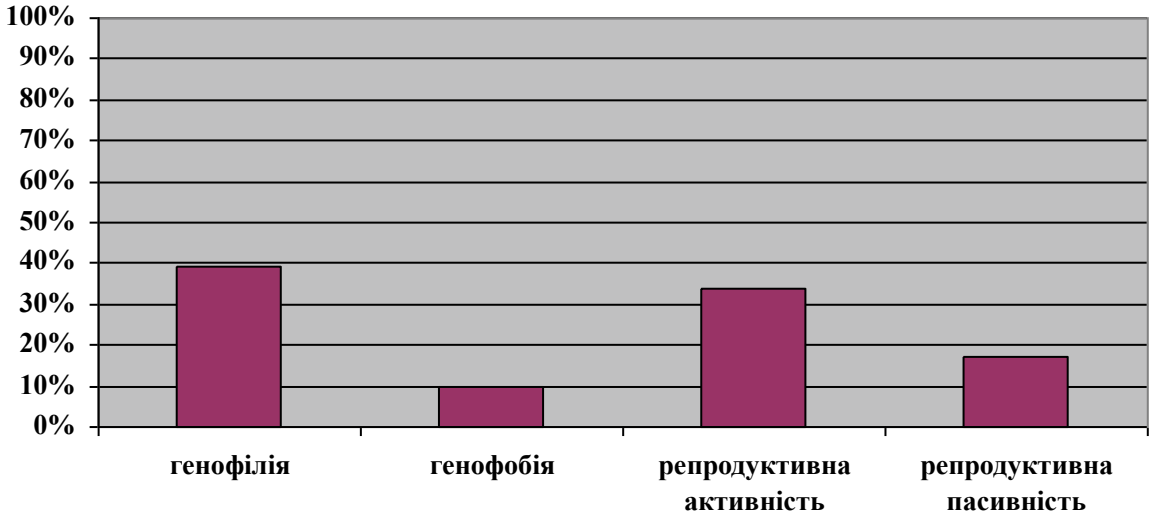

Рис. 3.6. Результати визначення готовності до материнства у жінок після 30 років

Було діагностовано, що більшість жінок після 30 років проявляють такий тип готовності, як генофілію (39%). Готовність до материнства по типу настанови «генофілія» означає, що для жінки визначають наявність дітей як сенс власного життя. Вважають, що наявність дітей робить життя повноцінним. Материнство це найкраще, що може трапитися із жінкою. Саме наявність дітей робить жінку щасливою.

Готовність до материнства по типу настанови «генофобія» (10%) проявляється у тому, що жінки мають негативне ставлення до материнства, а дітей сприймають як певний тягар.

Готовність до материнства по типу настанови «репродуктивна пасивність» було виявлено у 17% опитуваних, що характеризується недостатнім усвідомленням важливості материнської ролі та недостатнім рівнем інформаційно-прикладної підготовки жінки.

Готовність до материнства по типу настанови «репродуктивна активність» була зафіксована у 34% опитаних жінок після 30 років. Це означає, що народження дитини являється вершиною успіху для жінки. Чим більше дітей в родині, тим це є престижніше. Материнство є мотиватором до розвитку жінки. Жінка наперед цікавиться відповідною літературою, щоб народити та виховати здорову дитину. Відповідно, вони прагнуть до материнства.

Щодо особистісної готовності до материнства, то було діагностовано наступні результати. Результати дослідження цінності власного «Я» у жінок та їхнього ставлення до оточуючого світу представлено графічно на рисунку 3.7.

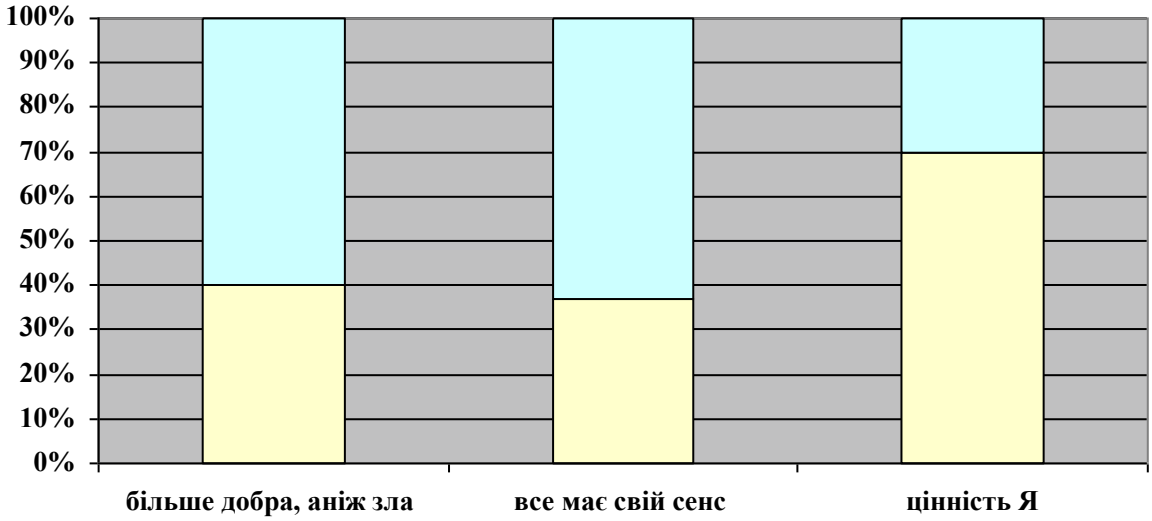

Рис. 3.7. Результати визначення цінності власного «Я» та ставлення до оточуючого світу у жінок після 30 років

Було діагностовано, що 40% опитаних жінок віком після 30 років мають переконання, що у світі більше добра, аніж зла. Опитувані вважають, що у світі більше добра, доброчесті набагато більше, аніж злодіянь. Відповідно, світ у загальному можна визначити, як безпечний. Більшість людей допомагають один одному через свою доброту. 60% опитуваних мають низькі показники за такими переконаннями. Низькі показники свідчать про байдужість людей до оточуючих, їм не важливо, що відбувається з іншими. Світ для них потенційно небезбечний.

Було діагностовано, що 37% опитаних жінок віком після 30 років мають переконання в те, що світ сповнений сенсу. Мають віру в справедливість світу, відчуття порядку і контролю. 63% опитуваних, з іншого боку вважають, що світ

є несправедливим, хаотичним і непередбачуваним місцем, де події відбуваються випадково.

Було діагностовано, що 70% опитаних жінок віком після 30 років мають переконання в цінності власного «Я». Опитувані вважають себе щасливими, цінують свою особистість і свої досягнення. Спрямовують всі свої ресурси на самореалізацію. Негативне самовідношення мають 30% опитуваних жінок після 30 років.

Результати дослідження особистісної зрілості представлено графічно на рисунку 3.8.

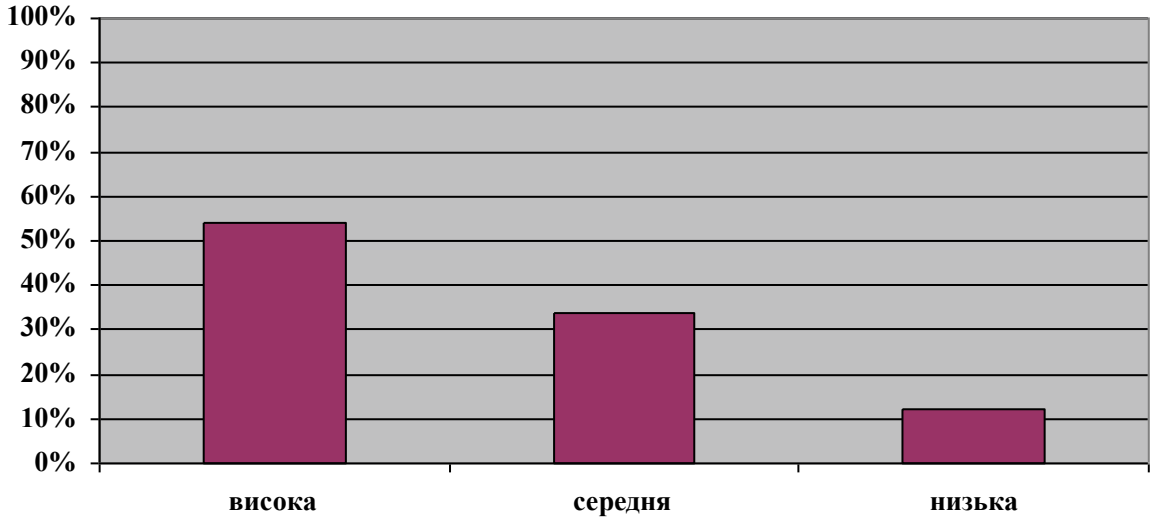

Рис. 3.8. Результати визначення рівнів особистісної зрілості у жінок після 30 років

Було зафіксовано, що більшість жінок після 30 років мають високу особистісну зрілість (54%). Високий рівень особистісної зрілості свідчить про відповідальність, автономність і незалежність від думок інших. Така людина має розвинені навички самоконтролю, вміння адекватно реагувати на життєві ситуації, здатність до прийняття зважених рішень і досягнення довгострокових цілей.

Низька особистісна зрілість властива для 12% опитуваних. Низький рівень особистісної зрілості вказує на безвідповідальність людини, негативне самосприйняття, відсутність автономності, недостатню вираженість толерантності по відношенню до інших.

Середній рівень особистісної зрілості було виявлено у 34% опитаних жінок після 30 років означає, що відповідальність проявляється ситуативно, залежно від конкретної ситуації, оцінка сприйняття своєї особистості теж нестійка, залежить від успіхів та досягнень.

Вище було описано два блоки готовності до материнства, а тепер опишемо результати дослідження по емоційному блоці. Результати дослідження ставлення до дитини жінок від 30 до 39 років представлено графічно на рисунку 3.9.

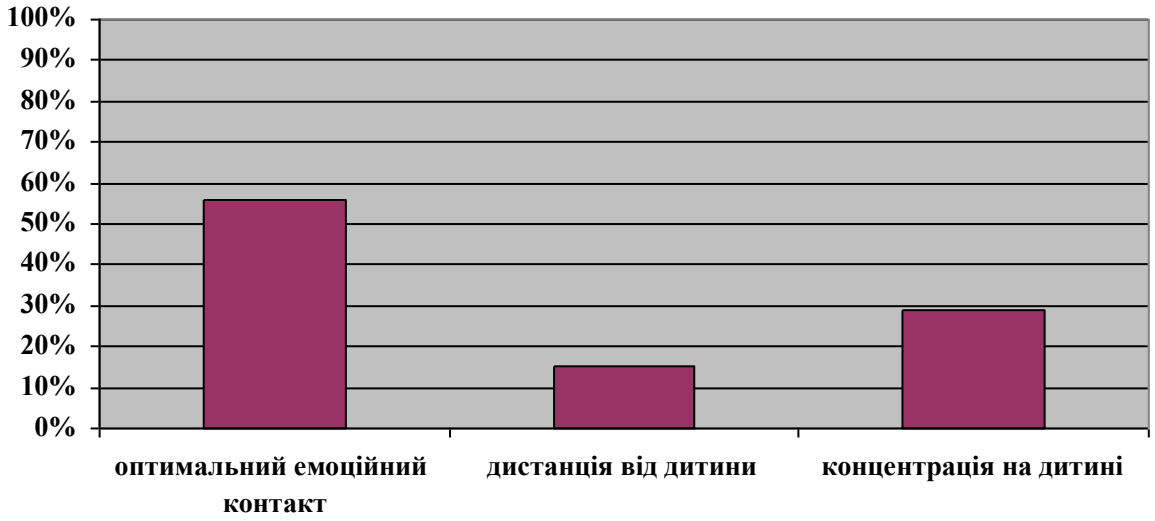

Рис. 3.9. Результати дослідження ставлення до дитини жінок від 30 до 39 років

Було визначено, що більшість 56% опитуваних жінок від 30 до 39 років проявляють оптимальний емоційний контакт. Це означає, що жінки по відношенню до дитини проявляють партнерські взаємини, емоційну підтримку, розвивають її активність, підтримують у всіх починаннях. Взаємини між мамою та дитиною будуються на взаємній повазі та довірі.

Надмірну концентрацію на дитині проявляють 29% опитаних. Це означає, що ці жінки схильні до настільки надмірної турботи, що створюють відчуття залежності. Вони бояться скривдити дитину, надмірно опікують її, захищають від будь-яких негараздів і обмежують контакти з оточенням. Всі бажання та прагнення дитини пригнічуються, так само як і будь-які емоційні прояви. Вся діяльність дитини піддається контролю.

Було досліджено, що 15% жінок віком від 30 до 39 років вважають за краще дистанціюватися від своїх дітей, надаючи їм більше самостійності. Такий підхід

часто супроводжується недостатнім емоційним контактом між матір'ю і дитиною. У цих взаєминах жінки, як правило, схильні проявляти дратівливість та запальність. Відсутність належного емоційного зв'язку може негативно впливати на якість стосунків і розвиток дитини, спричиняючи відчуження та емоційні труднощі.

Отже, для жінок від 30 до 39 років по відношенню до дитини більш властиво проявляти оптимальний емоційний контакт.

Результати дослідження уявлення про батьківство серед жінок від 30 до 39 років представлено графічно на рисунку 3.10.

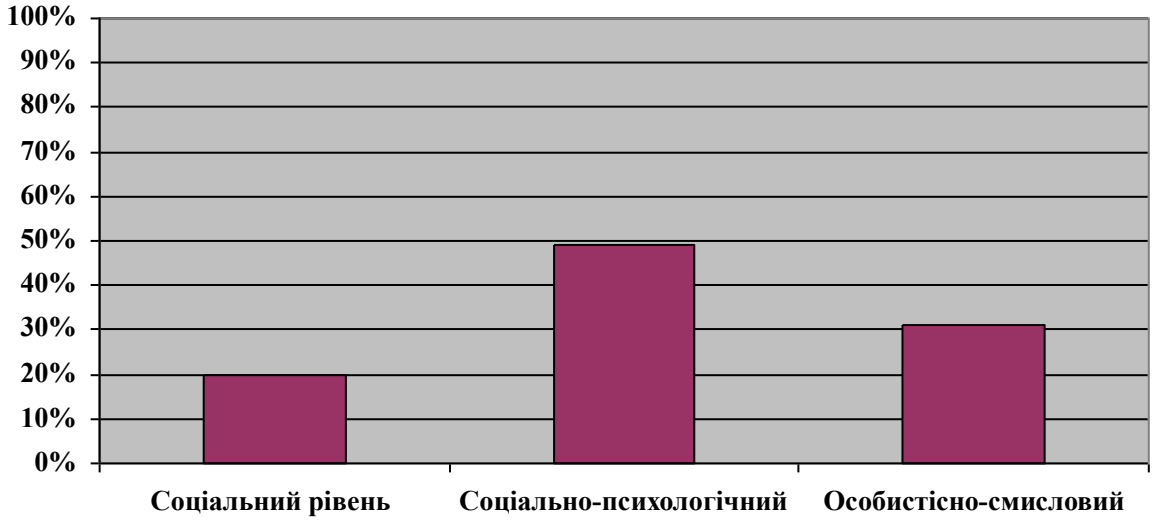

Рис. 3.10. Результати визначення уявлення про батьківство серед жінок від 30 до 39 років

У 20% опитуваних жінок від 30 до 39 років було діагностовано соціальний рівень уявлення про батьківство. Цей рівень передбачає, що опитувані уявляють батьківство, як інститут соціалізації для дитини. Батьки сприймаються як певна інстанція для передачі норм і правил поведінки в соціумі, та як таких, що прищеплюють культурні цінності. Батьківство уявляється як обов’язок навчити дитину всьому, передати їй власний досвід.

Було діагностовано, що для 31% опитаних жінок від 30 до 39 років властивий особистісно-смисловий рівень. На цьому рівні батьківство сприймається не просто як соціальний обов’язок, але як важлива складова особистісного росту та самореалізації. Людина, яка знаходиться на цьому рівні,

бачить у народженні та вихованні дитини можливість для власного розвитку, досягнення нових висот та реалізації свого потенціалу. Батьківство розглядається як особлива життєва позиція, яка вимагає зміни подружніх ролей і прийняття нової відповідальності за життя іншої людини.

Соціально-психологічний рівень уявлення про батьківство було визначено у більшості (49%) опитуваних жінок від 30 до 39 років. Таке уявлення визначає батьківство на рівні родини, тобто мікросоціальному рівні. Готовність до батьківства на цьому рівні визначає забезпеченість дитини всім необхідним, як матеріальним, так і моральним. Головними поняттями батьківства на цьому рівні є забезпечення, піклування, розуміння, захист дитини. Цей рівень визначає, що в основі батьківства є любов, прощення, терпіння та безумовне прийняття.

Таким чином, аналіз мотиваційного компоненту готовності до материнства жінок після 30 років засвідчив домінування такого типу психологічної готовності до материнства, як генофілія (бажання, спрямоване на народження дітей). Вважають, що материнство це найкраще, що може трапитися із жінкою, і лише наявність дітей робить життя повноцінним. Діагностика особистісного блоку дала змогу діагностувати, що більшість опитаних жінок віком після 30 років мають високу цінність власного "Я", високий рівень самоконтролю та ступінь успіху. Було зафіксовано, що більшість жінок після 30 років мають високу особистісну зрілість, їм властива відповідальність та автономія. Діагностика емоційного блоку продемонструвала, що жінкам характерний оптимальний емоційний контакт з дитиною. Мають соціально-психологічний рівень уявлення про материнство, як особливий тип міжособистісних стосунків.

3.3 Особливості психологічної готовності до материнства у жінок після 40 років

Результати дослідження психологічної готовності до материнства у жінок після 40 років представлено графічно на рисунку 3.11.

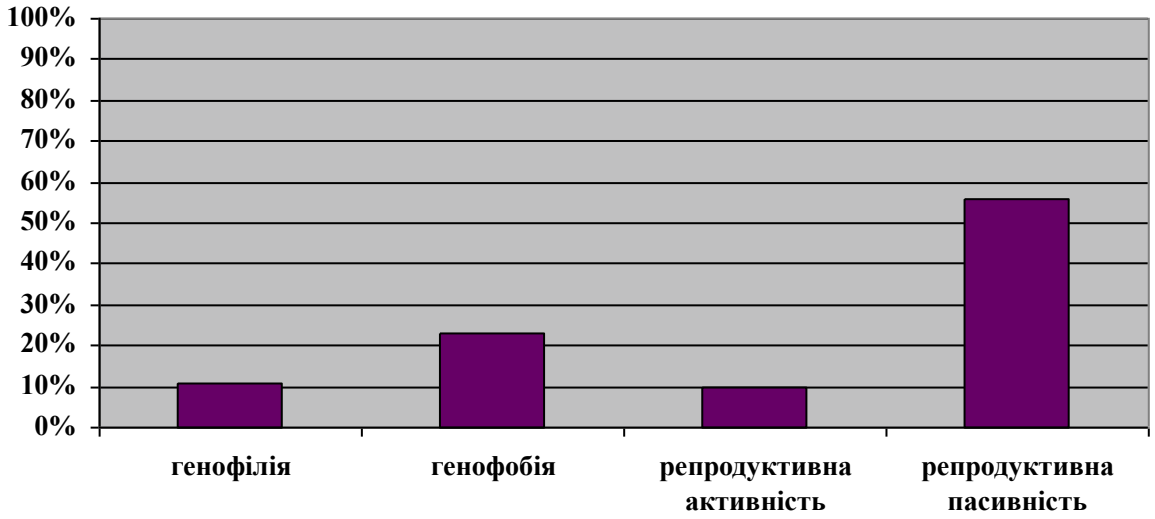

Рис. 3.11. Результати визначення готовності до материнства у жінок після 40 років

Було діагностовано, що більшість жінок після 40 років проявляють такий тип готовності, як «репродуктивна пасивність», - жінки можуть відчувати більше стресу та невизначеності, оскільки їх підхід може бути менш свідомим і підготовленим. Можуть наважитися народити, але за умови повної родини. Якщо народження дитини ставить під питання якість їхнього рівня життя, то не будуть народжувати. Відповідно, якщо вагітність буде незапланованою, то зроблять аборт.

Готовність до материнства по типу настанови «генофілія» (11%) означає, що для жінки визначають наявність дітей як сенс власного життя. Вони мають бажання, спрямоване на народження дітей.

Готовність до материнства по типу настанови «генофобія» (23%) проявляється у тому, що жінки дітей сприймають як певний тягар. Мають патологічний страх перед народженням дітей та відповідальністю, яка приходить із материнством.

Готовність до материнства по типу настанови «репродуктивна активність», де жінки зазвичай краще підготовлені психологічно до материнства, була зафіксована у 10% опитаних жінок після 40 років.

Результати дослідження цінності власного «Я» у жінок та їхнього ставлення до оточуючого світу представлено графічно на рисунку 3.12.

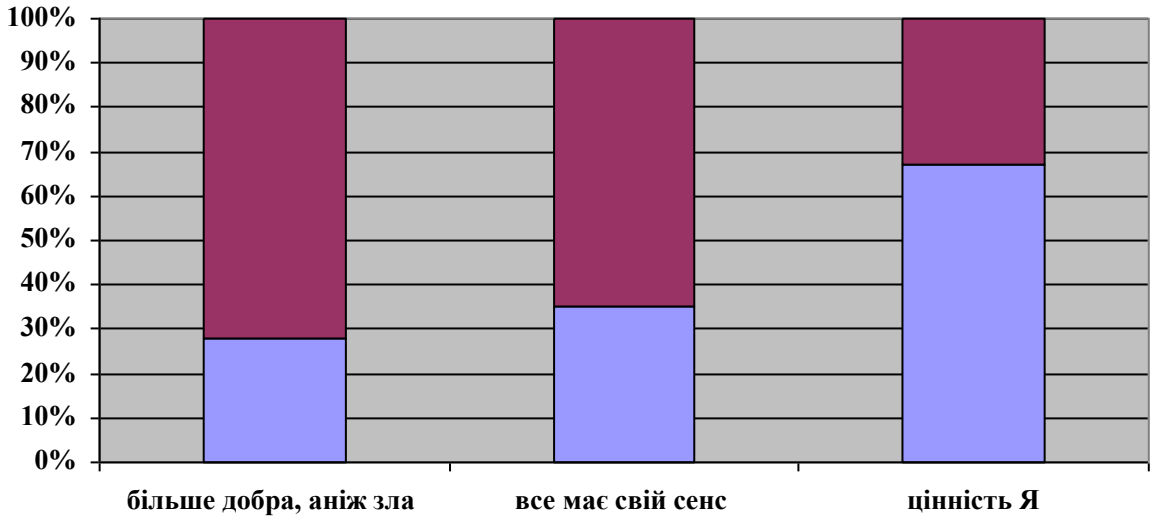

Рис. 3.12. Результати визначення цінності власного «Я» та ставлення до оточуючого світу у жінок після 40 років

Було діагностовано, що 28% опитаних жінок віком після 40 років мають переконання, що у світі більше добра, аніж зла. Світ приймаючий та безпечний. 72% опитуваних мають низькі показники за такими переконаннями. Низькі показники говорять про те, що вони стикаються з жахом, породженим навколишнім світом, і з власною вразливістю і безпорадністю. Світ потенційно колючий.

Було діагностовано, що 35% опитаних жінок віком після 40 років мають переконання в те, що світ сповнений сенсу. Мають відчуття контролю і стабільності. 65% опитуваних, з іншого боку вважають, що світ несправедливий, хаотичний і непередбачуваний.

Було діагностовано, що 67% опитаних жінок віком після 40 років мають переконання в цінності власного «Я», достатній ступінь самоконтролю та ступінь успіху. Не задоволені собою та своїми досягнення 33% опитуваних жінок після 40 років.

Результати дослідження особистісної зрілості представлено графічно на рисунку 3.13

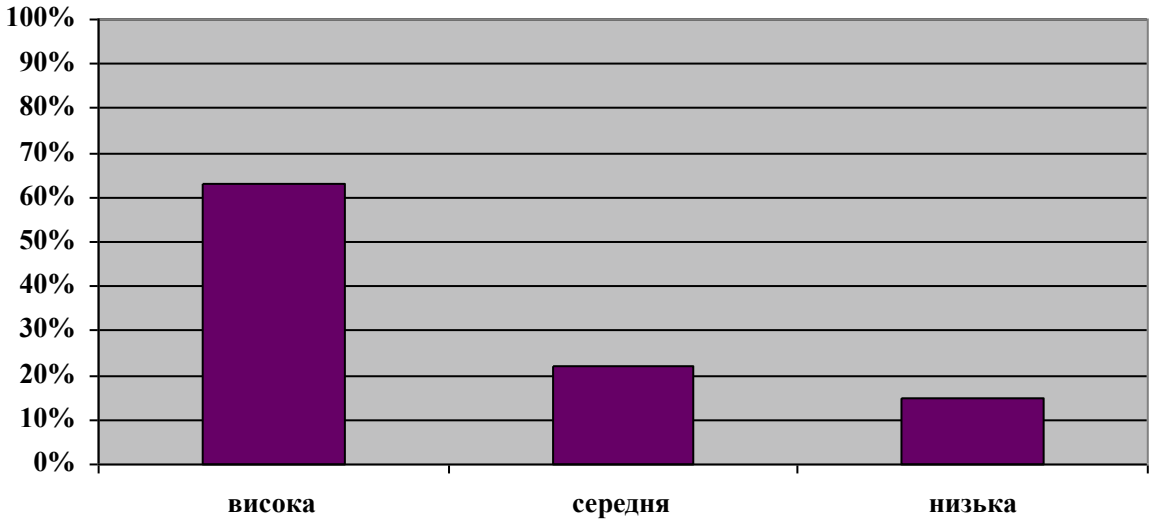

Рис. 3.13. Результати визначення особистісної зрілості у жінок після 40 років

Було зафіксовано, що більшість жінок після 40 років мають високу особистісну зрілість (63%). Високий рівень особистісної зрілості виявляється у відповідальному ставленні до справ, здатності діяти незалежно від думок інших людей. Така людина здатна творчо підходити до вирішення проблем, має позитивне ставлення до себе і інших, та виявляє толерантність у спілкуванні.

Низька особистісна зрілість властива для 15% опитуваних. Низький рівень особистісної зрілості вказує на безвідповідальність людини, негативне самосприйняття, недостатню вираженітсь толерантності по відношенню до інших. Автономність їм не властива.

Середній рівень особистісної зрілості, виявлений у 22% опитаних жінок після 40 років, це означає, що вони проявляють відповідальність в залежності від обставин (ситуативний характер), а їх самооцінка нестійка, залежить від досягнень, успіхів та оцінки інших людей, що їх оточують.

Вище було описано два блоки готовності до материнства, а тепер опишемо результати дослідження по емоційному блоці.

Результати дослідження ставлення до дитини жінок після 40 років представлено графічно на рисунку 3.14.

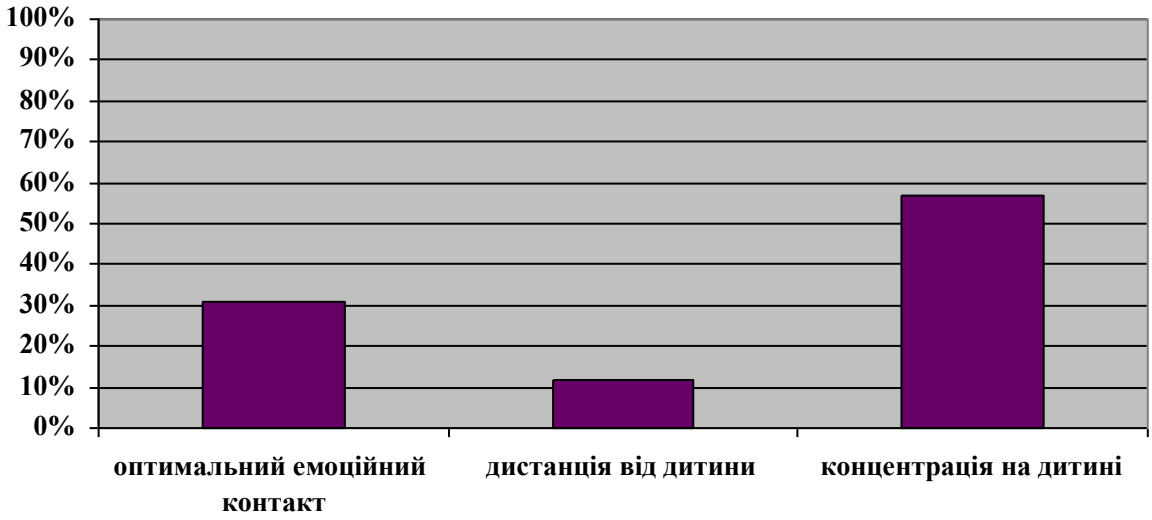

Рис. 3.14. Результати дослідження ставлення до дитини жінок після 40 років

Було визначено, що більшість 57% опитуваних жінок після 40 років проявляють надмірну концентрацію на дитині. Це означає, що опитувані жінки схильні проявляти настільки надмірну турботу, що з'являється відчуття залежності. Жінки бояться скривдити дитину, тим самим її надмірно опікають від всіх негараздів та мінімізують контакти з оточенням. Всі бажання та прагнення дитини пригнічуються, а також пригнічуються всі емоційні випади дитини. Контролюється вся діяльність дитини.

Оптимальний емоційний контакт властивий для 31% опитаних жінок після 40 років. Це означає, що ці жінки вибудовують свої стосунки з дітьми на основі партнерських взаємин, що включають взаємну повагу, довіру та підтримку. Вони активно залучаються до життя своїх дітей, надаючи емоційну підтримку і допомагаючи розвивати їхню самостійність та ініціативність. Такі матері вміють знаходити баланс між наданням свободи та встановленням меж, що дозволяє дітям вчитися відповідальності.

Було діагностовано, що 12% жінок після 40 років вважають, що найкраще дистанціюватися від дитини. Проявляється недостатній (фруструючий) емоційний контакт. У таких взаєминах жінки схильні проявляти дратівливість, запальність.

Отже, для жінок після 40 років по відношенню до дитини властиво проявляти надмірну концентрацію.

Результати дослідження уявлення про батьківство серед жінок після 40 років представлено графічно на рисунку 3.15.

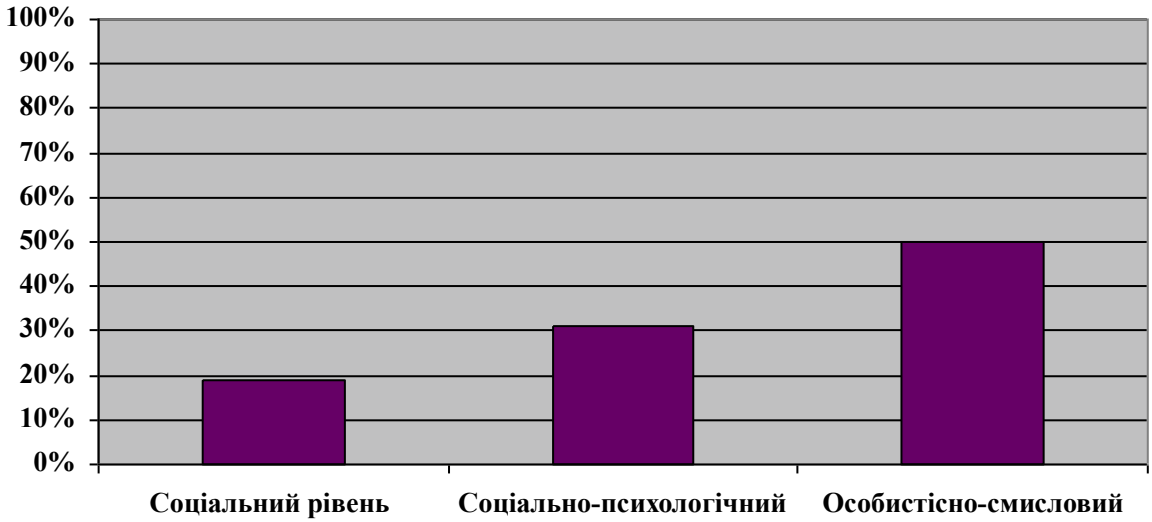

Рис. 3.15. Результати визначення уявлення про батьківство серед жінок після 40 років

У 31% опитуваних жінок після 40 років було діагностовано соціально-психологічний рівень уявлення про батьківство. Таке уявлення визначає батьківство на рівні родини, тобто мікросоціальному рівні. Готовність до батьківства на цьому рівні визначає забезпеченість дитини всім необхідним, як матеріальним, так і моральним. Моральним мається на увазі прояви любові та поваги. Головними поняттями батьківства на цьому рівні є забезпечення, піклування, розуміння, захист дитини. Цей рівень визначає, що в основі батьківства є любов, прощення, терпіння та безумовне прийняття.

Було діагностовано, що для 50% опитаних жінок після 40 років властивий особистісно-смисловий рівень. Такий рівень уявлення про батьківство визначається через потребу мати дитину, в якій розуміють особистісний ріст, самореалізацію. На цьому рівні батьківство сприймається як особлива позиція вжитті, зміну подружніх ролей, як відповідальність за нове життя.

Соціальний рівень уявлення про батьківство було визначено у 19% опитуваних жінок після 40 років. Цей рівень передбачає, що опитувані уявляють батьківство, як інститут соціалізації для дитини. Батьки сприймаються як певна інстанція для передачі норм і правил поведінки в соціумі, та як таких, що

прищеплюють культурні цінності. Цей рівень визначає, що в основі батьківства є обов’язок перед дитиною.

Аналіз мотиваційного компоненту готовності до материнства серед жінок після 40 років виявив, що більшість з них демонструють репродуктивну пасивність (бездіяльність чи протидія стосовно народження дітей). Вони характеризуються недостатнім усвідомленням важливості материнської ролі та недостатнім рівнем інформаційно-прикладної підготовки Діагностика особистісного блоку дозволила виявити, що жінки цього віку мають високу цінність власного "Я", високий рівень самоконтролю та ступінь успіху. Їм характерний високий рівень особистісної зрілості, вони вміють адекватно реагувати на життєві виклики та мають здатність приймати зважені рішення. Діагностика емоційного блоку продемонструвала, що жінки після 40 років схильні концентруватися на своїй дитині, приділяючи їй настільки надмірну увагу та турботу, що з’являється відчуття залежності. Вони розглядають материнство на особистісно-смисловому рівні, як особистісний ріст та самореалізацію.

Після здійснення частотного аналізу даних був здійснений порівняльний аналіз даних.

3.4. Порівняння психологічної готовності до материнства у жінок різного віку

Для того, щоб порівняти між собою три групи опитуваних жінок за показником психологічної готовності до материнства був здійснений дисперсійний аналіз Anova.

Спочатку визначимо вікову динаміку готовності до материнства жінок різного віку, результати представлено графічно на рис. 3.16.

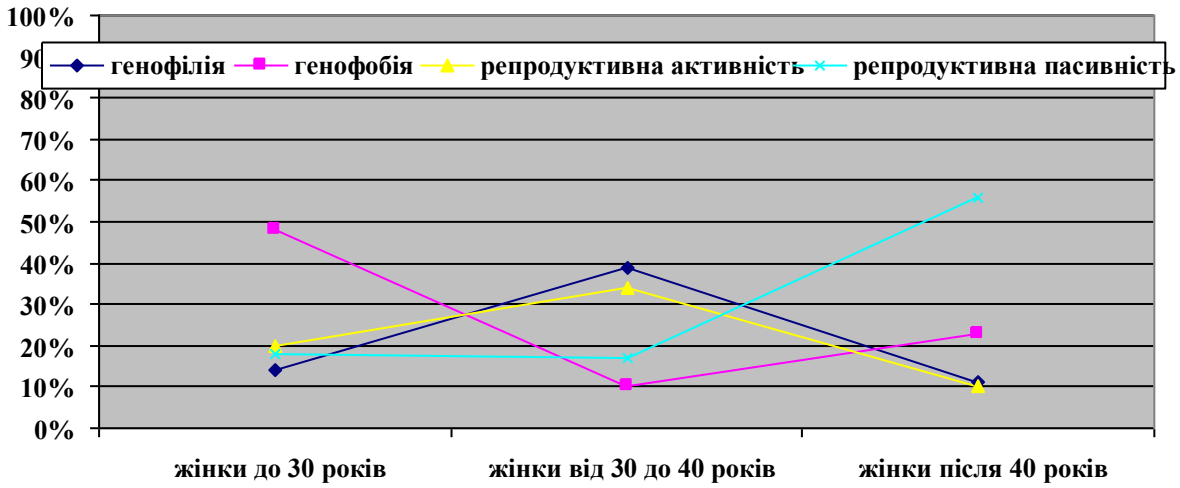

Рис. 3.16. Вікова динаміка готовності до материнства жінок різного віку

Аналізуючи дані на рисунку 3.16, можна визначити, що такий тип психологічної готовності, як генофілія зростає до сорокарічного віку, а потім – знижується. Таку саму ж тенденцію спостерігаємо і по такому типу психологічної готовності, як і репродуктивна активність. Генофобія як тип психологічної готовності з віком навпаки знижується. З віком лише збільшується репродуктивна пасивність як тип психологічної готовності.

За результатами дисперсійного аналізу було виявлено статистичні відмінності у психологічній готовності жінок до материнства залежно від віку. Згідно даним за результатами дисперсійного аналізу, було знайдено відмінності у таких типах психологічної готовності до материнства, як (додаток А):

1) генофілія (при $p \leq 0,05$);
2) генофобія (при $p \leq 0,05$);
3) репродуктивна пасивність (при $p \leq 0,01$).

Отримані дані вказують, що вік є значущим у проявах психологічної готовності жінок до материнства. На нашу думку, це зумовлено тим, що сучасне суспільство змінює погляди та цінності щодо материнства. Вже не вважається, що народжувати після 30 років є чимось сороміцьким та неправильним. Більше того молодь спрямована на отримання насолоди від життя та не хоче на себе брати відповідальність за народження дітей у ранньому віці.

Для того, щоб визначити, які саме вікові групи відрізняються між собою по готовності до материнства розглянемо результати дисперсійного аналізу більш детально, які представлено в таблиці 3.1 (додаток Б).

Табл. 3.1

Результати порівняння психологічної готовності до материнства у жінок до 29 років та від 30 до 39 років

Тип готовності до материнства	Величини показників		Величина показника f	Рівень Значущості, p
	Жінки до 29 років	Жінки від 30 до 39 років		
Генофілія	12,2	12,5	**2,198**	p≤ 0,04
Генофобія	15,6	10,2	**7,252**	p≤ 0,01
Репродуктивна активність	13,6	14,1	0,764	p≤ 0,99
Репродуктивна пасивність	10,3	12,0	0,355	p≤ 0,99
Примітка:** результати з достовірністю на рівні p≤ 0,01 * результати з достовірністю на рівні p≤ 0,05				

Порівнюючи між собою типи психологічної готовності у жінок до 29 років та жінок віком від 30 до 39 років за допомогою дисперсійного аналізу було визначено статистично значущі відмінності за генофобією (при p≤ 0,01). Цей тип психологічної готовності на статистичному рівні більш властивіший для жінок до 29 років. Це означає, що жінки до 29 років, у порівнянні з жінками від 30 до 39 років, на статистичному рівні визначати наявність дітей як важку ношу. Вагітність та пологи викликають у них страх. Їм тривожно через те, що дитина може вплинути та змінити їхній спосіб життя та привичні звички. Всі розмови про дітей зводять нанівець. Жінки до 30-річного віку не готові відмовлятися від певних інтересів заради дитини. Більшого того, вагітні жінки викликають в них неприємні відчуття. Жінки до 29 років, у порівнянні з жінками від 30 до 39 років,

вважають, що у сучасному світі діти ніяким чином не впливають на відчуття щастя. Більше того, якщо народиться хвора дитина, то вона буде тягарем і може зіпсувати все життя. В такому випадку щасливим стати не можна. Згідно результатів дисперсійного аналізу, жінки до 29 років вважають, що жінок материнство не прикрашає, а навпаки, спотворює. Жінка менш приділяє уваги собі, а більше – дитині. Тому народження дітей для них складне питання.

Такий тип психологічної готовності до материнства, як генофілія (бажання, спрямоване на народження дітей) на статистичному рівні властивіший для жінок віком від 30 до 39 років (при $p \leq 0,05$).

Результати порівняння жінок до 29 років та жінок віком після 40 років представлено в таблиці 3.2 (додаток В).

Табл. 3.2.

Результати порівняння готовності до материнства жінок до 29 років та після 40 років

Тип готовності до материнства	Величини показників		Величина показника f	Рівень Значущості, p
	Жінки до 29 років	Жінки від після 40 років		
Генофілія	12,2	14,2	1,593	$p \leq 0,99$
Генофобія	15,6	12,3	**3,667**	$p \leq 0,01$
Репродуктивна активність	13,6	12,0	0,713	$p \leq 0,99$
Репродуктивна пасивність	10,3	14,1	**4,700**	$p \leq 0,00$
Примітка:** результати з достовірністю на рівні $p \leq 0,01$ * результати з достовірністю на рівні $p \leq 0,05$				

Співставляючи між собою типи психологічної готовності за результатами дисперсійного аналізу у жінок до 29 років та жінок віком після 40 років було

визначено статистично значущі відмінності за генофобією (при p≤0,01) та репродуктивною пасивністю (при p≤0,01).

Перший тип психологічної готовності, негативне ставлення до материнства та дітей, страх, пов'язаний із народженням дітей, на статистичному рівні більш властивіший для жінок до 29 років, аніж жінкам після 40 років. Репродуктивна пасивність, а саме непідготовленість до материнства, бездіяльність чи протидія стосовно народження дітей, на статистичному рівні більш властивіша для жінок після 40 років, аніж жінкам 30 років.

Результати порівняння жінок від 29 до 40 років та жінок віком після 40 років представлено в таблиці 3.3 (додаток Г).

Табл. 3.3.

Результати порівняння готовності до материнства жінок від 30 до 39 років та після 40 років

Тип готовності до материнства	Величини показників		Величина показника f	Рівень Значущості, p
	Жінки від 30 до 39 років	Жінки від після 40 років		
Генофілія	12,5	14,2	1,466	p≤ 0,99
Генофобія	10,2	12,3	1,089	p≤ 0,99
Репродуктивна активність	14,1	12,0	1,154	p≤ 0,99
Репродуктивна пасивність	12,0	14,1	**4,669**	p≤ 0,00
Примітка:** результати з достовірністю на рівні p≤ 0,01 * результати з достовірністю на рівні p≤ 0,05				

Зіставляючи між собою типи психологічної готовності у жінок від 30 до 39 років та жінок віком після 40 років було визначено статистично значущі відмінності за репродуктивною пасивністю (при p≤0,01). Репродуктивна

пасивність на статистичному рівні більш властивіша для жінок після 40 років, аніж жінкам від 30 до 39 років.

Для здійснення більш детального дисперсійного аналізу було використано критерій Тьюкі. Його застосовують у випадку декількох груп, які мають однаковий розмір. У нашому випадку це три групи з рівною кількістю респондентів. Використання цього критерію при здійсненні дисперсійного аналізу дав можливість здійснити множинне порівняння даних. Це множинне порівняння дозволило визначити вікові групи жінок для яких відмінності за типом психологічної готовності найбільш значні.

Розглянемо спочатку отримані дані за таким типом психологічної готовності, як генофілія (додаток Д). Для наочності представимо ці результати в таблиці 3.4.

Табл. 3.4

Результати множинного порівняння різновікових груп жінок за типом психологічної готовності, як генофілія

Вік жінок (I)	Вік жінок (J)	Середня різниця (I-J)	Значимість
До 29 років	Від 30 до 39 років	1,133*	0,01
	Старші 40 років	1,000	1,00
Від 30 до 39 років	До 29 років	1,333*	0,01
	Старші 40 років	1,333*	0,04
Старіші 40 років	До 29 років	1,000	1,00
	Від 30 до 39 років	1,333*	0,04
Примітка: * - Середня різниця значима на рівні 0,05			

Згідно даним представленим в таблиці 3.4, вікові групи жінок, які мають значну різницю середніх значень позначено зірочкою. У цих групах жінок різниця між таким типом психологічної готовності до материнства, як генофілія та віком є значна для кожної позначеної групи. Отриманий результат являється

достовірним, оскільки p-значення < 0,05. Це свідчить про те, що вік жінок має вплив на готовність до материнства, їх здатність відмовитися від деяких речей і інтересів, а також на їх уявлення про те, що робить життя повноцінним. Отримані показники психологічної готовності до материнства для жінок віком від 30 до 39 років статистично більші, ніж для жінок інших вікових категорій.

При цьому варто зауважити, що жінки віком до 29 років та старші 40 років за результатами розрахунку статистично не вирізняються.

Отже, тип психологічної готовності до материнства з віком змінюється, що може свідчити про залежність досліджуваного поняття від вікових особливостей жінки.

Визначаючи вікову динаміку емоційного ставлення до дитини жінок різного віку було отримано наступні результати, які представлено графічно на рисунку 3.17.

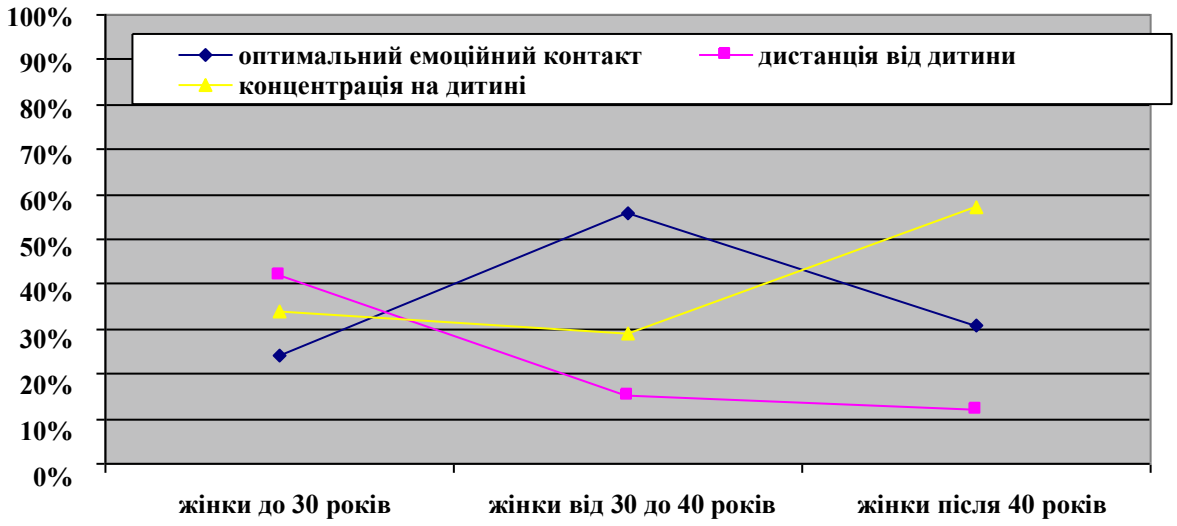

Рис. 3.17. Результатипорівняннятипів емоційного ставлення у жінок різного віку

Аналізуючи отримані дані можна припустити тенденцію, що з віком збільшується кількість жінок, які занадто концентруються на дитині. Тобто чим старшою стає жінка, тим більше вона концентрується на дитині, її інтересах, потребах та має необхідність оберігати її. Щодо емоційної дистанції від дитини, то вона з віком зменшується. Тобто чим молодші жінки, тим більше вони дистанціюються від дитини. Пік усвідомленості в необхідності встановлювати з дитиною оптимальний емоційний контакт припадає на вік від 30 до 39 років. До

сорокаріччя збільшується кількість жінок, які проявляють по відношенню до дитини оптимальний емоційний контакт, а після 40 років - зменшується.

Результати дисперсійного аналізу за критерієм емоційного ставлення до дитини різновікових жінок виявив статистичні відмінності за наступними типами (додаток Е):

1) оптимальний емоційний контакт (при $p \leq 0,01$);
2) концентрація на дитині (при $p \leq 0,01$);
3) дистанція від дитини (при $p \leq 0,01$).

Отримані дані вказують, що вік є значущим для емоційного ставлення до дитини. На нашу думку, це зумовлено тим, що з віком можуть змінюватися цінності жінок по відношенню до виховання дитини, проявів любові.

Результати дисперсійного аналізу стосовно емоційного ставлення до дитини жінок до 29 років та жінок віком від 30 до 39 років представлено в таблиці 3.5 (додаток Ж).

Табл. 3.5.

Результати порівняння емоційного ставлення жінок до 29 років та від 30 до 39 років

Тип емоційного ставлення	Величини показників		Величина показника f	Рівень Значущості, p
	Жінки до 29 років	Жінки від 30 до 39 років		
Оптимальний емоційний контакт	17,5	21,3	**4,873**	$p \leq 0,00$
Концентрація на дитині	13,6	13,4	1,984	$p \leq 0,99$
Дистанція від дитини	15,2	10,4	**4,174**	$p \leq 0,01$
Примітка:** результати з достовірністю на рівні $p \leq 0,01$ * результати з достовірністю на рівні $p \leq 0,05$				

Порівнюючи між собою тип емоційного ставлення у жінок до 29 років та жінок віком від 30 до 39 років було визначено статистично значущі відмінності за оптимальним емоційним контактом (при p≤0,01) та дистанцією від дитини (при p≤0,01). Оптимальний емоційний контакт на статистичному рівні властивий для опитуваних від 30 до 39 років, у порівнянні з жінками до 29 років. Прояв надмірної дистанції від дитини властивий більше для жінок від 20 до 29 років, аніж для жінок від 30 до 39 років.

Результати порівняння емоційного ставлення до дитини у жінок до 29 років та жінок віком після 40 років представлено в таблиці 3.6 (додаток З).

Табл. 3.6.

Результати порівняння емоційного ставлення до дитини у жінок до 29 років та після 40 років

Тип емоційного ставлення	Величини показників		Величина показника f	Рівень Значущості, p
	Жінки до 29 років	Жінки після 40 років		
Оптимальний емоційний контакт	17,5	15,9	1,212	p≤ 0,99
Концентрація на дитині	13,6	16,9	**4,990**	p≤ 0,01
Дистанція від дитини	15,2	13,1	**2,161**	p≤ 0,04
Примітка:** результати з достовірністю на рівні p≤ 0,01 * результати з достовірністю на рівні p≤ 0,05				

Співставляючи між собою типи емоційного ставлення до дитини у жінок до 29 років та жінок віком після 40 років було визначено статистично значущі відмінності за концентрацією на дитині (при p≤ 0,01) та дистанцією від дитини (при p≤0,01). Перший тип емоційного ставлення на статистичному рівні більш властивіший для жінок після 40 років, аніж жінкам до 29 років. Дистанція від

дитини на статистичному рівні більш властивіша для жінок до 29 років, аніж жінкам після 40 років.

Результати порівняння емоційного ставлення до дитини у жінок від 30 до 39 років та жінок віком після 40 років представлено в таблиці 3.7 (додаток К).

Табл. 3.7.

Результати порівняння емоційного ставлення до дитини у жінок від 30 до 39 років та після 40 років

Тип емоційного ставлення	Величини показників		Величина показника f	Рівень Значущості, p
	Жінки від 30 до 39 років	Жінки після 40 років		
Оптимальний емоційний контакт	21,3	15,9	**5,322**	p≤ 0,00
Концентрація на дитині	13,4	16,9	**2,966**	p≤ 0,04
Дистанція від дитини	10,4	13,1	1,534	p≤ 0,99
Примітка:** результати з достовірністю на рівні p≤ 0,01 * результати з достовірністю на рівні p≤ 0,05				

Зіставляючи між собою типи емоційного ставлення у жінок від 30 до 39 років та жінок віком після 40 років було визначено статистично значущі відмінності за оптимальним емоційним контактом (при p≤0,01) та концентрація на дитині (при p≤0,05). Оптимальний емоційний контакт на статистичному рівні більш властивіший для жінок від 30 до 39 років, аніж жінкам після 40 років. Концентрація на дитині властивіша для жінок після 40, у порівнянні з жінками від 30 до 39 років.

Отже, тип оптимального емоційного ставлення до дитини також з віком має тенденцію змінюватися. Такі отримані результати можуть вказувати про залежність досліджуваного поняття від вікових особливостей жінки.

Визначаючи вікову динаміку уявлень про батьківство жінок різного віку було отримано наступні результати, які представлено графічно на рисунку 3.18.

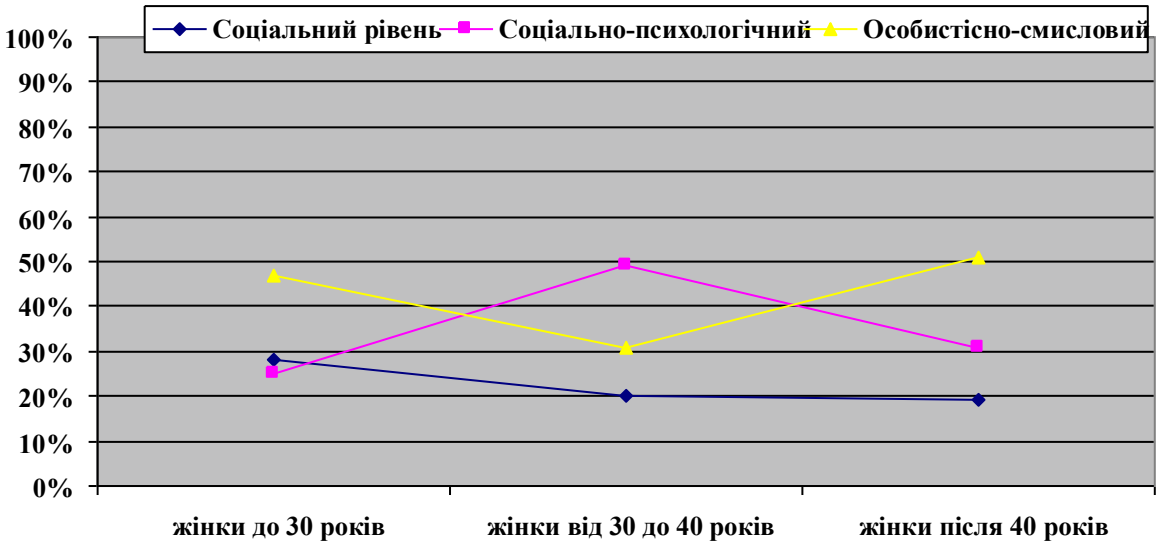

Рис. 3.18. Вікова динаміка уявлення про батьківство у жінок

Згідно даним представленим на рис. 3.18, соціальний рівень уявлення про батьківство у жінок з віком майже не змінюється і у кожній віковій групі майже однакова відсоткова кількість опитуваних мають цей рівень уявлення. Найбільші зміни з віком відбуваються з уявленнями по соціально-психологічному та особистісно-смисловому рівнях. Так, соціально-психологічний рівень уявлення про батьківство до 39 років збільшується, а після 40 років кількість жінок, які мають ці уявлення - знижується. Щодо особистосмислового рівня уявлення про батьківства у жінок, то з віком він зростає.

За результатами дисперсійного аналізу було визначено, що жінки різного віку відрізняються між собою за всіма типами уявлення про батьківство (додаток Л):

1) соціальний (при $p \leq 0,01$);
2) соціально-психологічний (при $p \leq 0,01$);
3) особистісно-смисловий (при $p \leq 0,05$).

Отримані дані вказують, що вік є значущим у визначенні уявлень про батьківство.

Результати дисперсійного аналізу уявлення про батьківство жінок до 29 років та жінок віком від 30 до 39 років представлено в таблиці 3.8 (додаток М).

Табл. 3.8.

Результати порівняння уявлення про батьківство жінок до 29 років та від 30 до 39 років

Тип уявлення про батьківство	Величини показників		Величина показника f	Рівень Значущості, p
	Жінки до 29 років	Жінки від 30 до 39 років		
Соціальний	11,2	10,8	0,884	p≤ 0,99
Соціально-психологічний	12,0	15,2	**3,064**	p≤ 0,00
Особистісно-смисловий	14,3	10,3	**3,161**	p≤ 0,01
Примітка:** результати з достовірністю на рівні p≤ 0,01 * результати з достовірністю на рівні p≤ 0,05				

Порівнюючи між собою тип уявлення про батьківство у жінок до 29 років та жінок віком від 30 до 39 років було визначено статистично значущі відмінності за соціально-психологічним типом уявлення (при p≤0,01) та особистісно-смисловим (при p≤0,01). Соціально-психологічний тип уявлення про батьківство на статистичному рівні властивий для опитуваних від 30 до 39 років, у порівнянні з жінками від 20 до 29 років. Особистісно-смисловий тип уявлення властивий більше для жінок від 20 до 29 років, аніж для жінок від 30 до 39 років.

Результати дослідження свідчать про те, що жінки різних вікових груп мають відмінні типи уявлення про батьківство. Жінки віком від 30 до 39 років орієнтуються більше на соціально-психологічні аспекти батьківства, тоді як молодші жінки до 29 років надають перевагу особистісно-смисловим аспектам. Ці відмінності вказують на різні підходи до розуміння та реалізації ролі матері в залежності від вікової групи.

Результати порівняння уявлення про батьківство у жінок до 29 років та жінок віком після 40 років за допомогою дисперсійного аналізу представлено в таблиці 3.9 (додаток Н).

Табл. 3.9.

Результати порівняння уявлення про батьківство до дитини у жінок до 29 років та після 40 років

Тип уявлення про батьківство	Величини показників		Величина показника f	Рівень Значущості, p
	Жінки до 29 років	Жінки після 40 років		
Соціальний	11,2	10,4	0,756	p≤ 0,99
Соціально-психологічний	12,0	12,8	0,327	p≤ 0,99
Особистісно-смисловий	14,3	15,8	**3,161**	p≤ 0,05
Примітка:** результати з достовірністю на рівні p≤ 0,01 * результати з достовірністю на рівні p≤ 0,05				

Співставляючи між собою типи уявлення про батьківство у жінок до 29 років та жінок віком після 40 років було визначено статистично значущі відмінності за особистісно-смисловим типом (при p≤ 0,05). Дисперсійний аналіз довів, що цей рівень на статистичному рівні більш властивіший для жінок після 40 років, аніж жінкам до 29 років.

Результати порівняння уявлення про батьківство у жінок від 30 до 39 років та жінок віком після 40 років представлено в таблиці 3.10 (додаток П).

Табл. 3.10.

Результати порівняння уявлення про батьківство до дитини у жінок від 30 до 39 років та після 40 років

Тип уявлення про батьківство	Величини показників		Величина показника f	Рівень Значущості, p
	Жінки від 30 до 39 років	Жінки після 40 років		
Соціальний	10,8	10,4	1,547	p≤ 0,99
Соціально-психологічний	15,2	12,8	**3,593**	p≤ 0,03
Особистісно-смисловий	10,3	15,8	**3,469**	p≤ 0,00
Примітка:** результати з достовірністю на рівні p≤ 0,01 * результати з достовірністю на рівні p≤ 0,05				

Зіставляючи між собою типи уявлення про батьківство у жінок від 30 до 39 років та жінок віком після 40 років було визначено статистично значущі відмінності за соціально-психологічним типом уявлення (при p≤0,05) та особистісно-смисловим (при p≤0,01). Соціально-психологічний тип уявлення на статистичному рівні більш властивіший для жінок від 30 до 39 років, аніж жінкам після 40 років. Особистісно-смисловий тип уявлення властивіший для жінок після 40, у порівнянні з жінками від 30 до 39 років.

Слід зауважити, що по такому типу уявлення про батьківство, як соціальний не було знайдено статистичні відмінності при порівнянні між собою усіх трьох вікових груп.

Таким чином, дисперсійний аналіз допоміг визначити, що тип уявлення про батьківство з віком змінюється, що може свідчити про залежність досліджуваного поняття від вікових особливостей жінки.

Якщо узагальнити отримані дані за процедурою дисперсійного аналізу, то можна констатувати, що такий тип психологічної готовності, як генофілія зростає до сорокарічного віку, а потім - знижується. Таку саму ж тенденцію

спостерігаємо і по такому типу психологічної готовності, як і репродуктивна активність. Жінки після 40 років схильні проявляти репродуктивну пасивність. Також з віком менше проявляється такий тип психологічної готовності, як генофобія. Можна ствердити, що прояви емоційної дистанції з віком зменшуються, а необхідність концентрації на дитині, коли вона є всім Всесвітом - збільшується. Було діагностовано, що з віком знижуються уявлення про батьківство, як інституту, який має забезпечувати дитину всім необхідним, але з віком збільшується кількість жінок з уявленням, що батьківство є самореалізацією жінки. Оптимальний емоційний контакт та соціально-психологічний тип уявлень про батьківство припадає на таку вікову категорію, як 30-39 років.

Після здійснення дисперсійного аналізу був здійснений аналіз взаємозв'язків, який представлено та описано в наступному підрозділі.

3.5. Аналіз взаємозв'язків чинників психологічної готовності до материнства

Для того, щоб визначити взаємозв'язки між психологічною готовністю до материнства та чинниками цієї готовності в групі жінок до 29 років був проведений кореляційний аналіз.

Результати взаємозв'язків між готовністю до материнства та базовими переконаннями представлено в таблиці 3.11 та графічно на рис. 3.19 (додаток Р).

Табл. 3.11.

Взаємозв'язки між психологічною готовністю до материнства та базовими переконаннями в групі жінок до 29 років

Тип готовності	«Шкала базових переконань» Р. Янов-Бульмана	
	Добра більше в житті	Цінність «Я»
Генофілія	**0,318***	**0,390***
Генофобія	0,484	-0,131
Репродуктивна активність	0,201	0,497
Репродуктивна пасивність	0,140	**-0,477***
Примітка: ** - усі коефіцієнти кореляції статистично значущі при p<0,01 * - усі коефіцієнти кореляції статистично значущі при p<0,05		

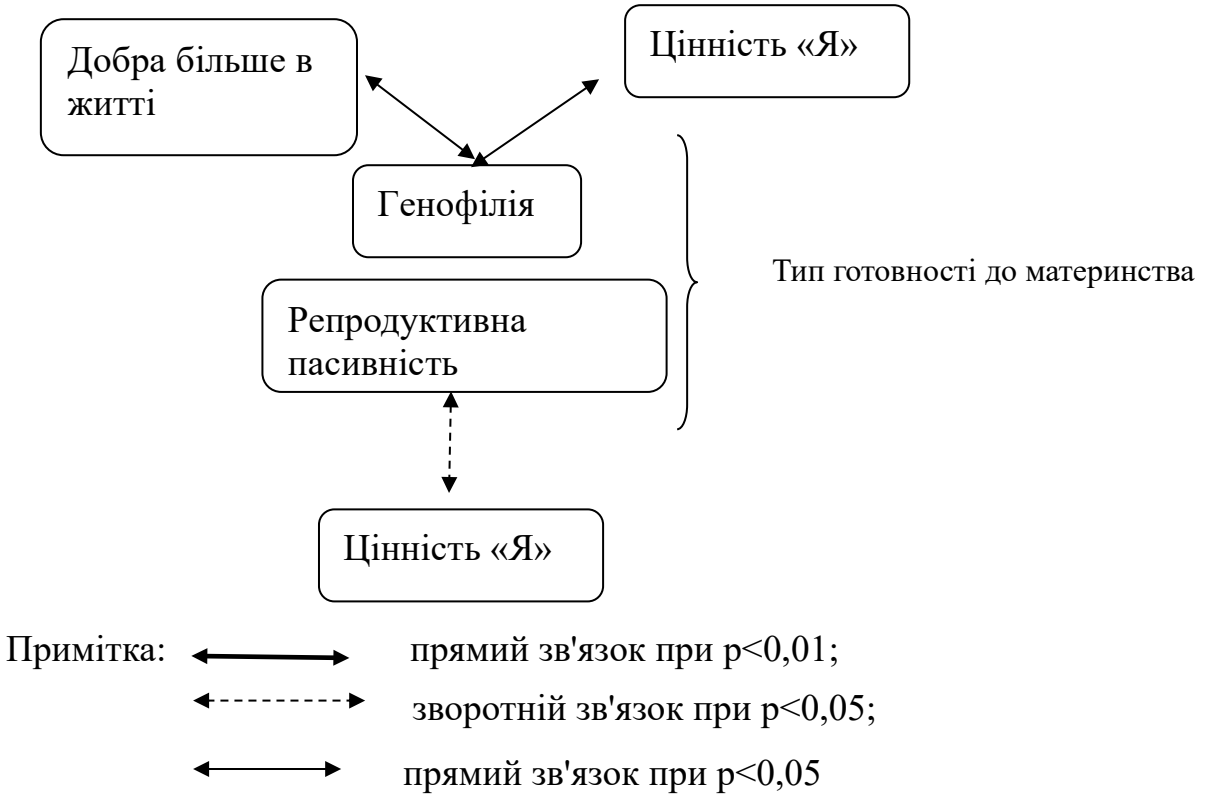

Рис. 3.19. Кореляційна плеяда взаємозв'язку психологічної готовності до материнства та базовими переконаннями в групі жінок до 29 років

За результатами кореляційного аналізу було зафіксовано взаємозв’язок між таким типом готовності до материнства, як генофілія та переконаннями, що у світі добра більше, аніж зла (прямий зв'язок, при $p<0,05$). Цей зв'язок означає, що жінки віком до 29 років, які вважають світ безпечним, проявляють прихильність до світу та людей більше схильні визначати наявність дітей як сенс власного життя. Вони мають відчуття того, що готові бути мамою і хочуть мати дітей.

Зафіксований зв'язок між генофілією та цінністю «Я» (прямий зв'язок, при $p<0,05$) свідчить, що визначати наявність дітей як сенс власного життя та проявляти готовність до материнства схильні жінки, що мають визнання значущості, задоволеність собою та своїми цінностями, активну життєву позицію щодо реалізації себе у цьому світі.

Зафіксований зв'язок між репродуктивною пасивністю та цінністю «Я» (зворотній зв'язок, при $p<0,05$) свідчить, що неготовність до материнства, занепокоєння з приводу народження дітей будуть виникати в тій ситуації, коли жінка обезцінює себе.

Результати взаємозв’язків між готовністю до материнства та особистісною зрілістю у жінок від 20 до 29 років представлено в таблиці 3.12 та графічно на рисунку 3.20 (додаток Р).

Табл.3.12.

Взаємозв’язки між психологічною готовністю до материнства та особистісною зрілістю в групі жінок до 29 років

Тип готовності	Особистісна зрілість
Генофілія	0,159
Генофобія	0,116
Репродуктивна активність	**0,366***
Репродуктивна пасивність	-0,262
Примітка: ** - усі коефіцієнти кореляції статистично значущі при $p<0,01$ * - усі коефіцієнти кореляції статистично значущі при $p<0,05$	

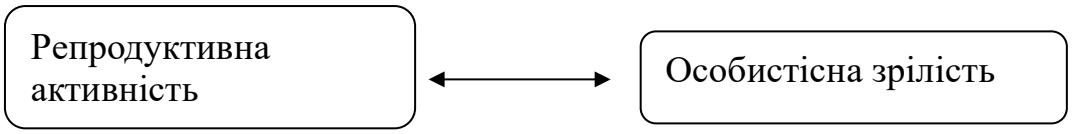

Примітка: ⟷ прямий зв'язок при p<0,01;

⟷ прямий зв'язок при p<0,05.

Рис. 3.20. Кореляційна плеяда взаємозв’язку психологічної готовності до материнства та особистісною зрілістю в групі жінок до 29 років

Зафіксований зв'язок між готовністю до материнства по типу настанови «репродуктивна активність» з особистісною зрілістю (прямий зв'язок, при p<0,05) означає, що чим більше жінки проявляють відповідальність, автономність та незалежність від думок оточуючих, тим більше вважають, що народження дитини являється вершиною успіху для жінки.

Результати взаємозв’язків між психологічною готовністю до материнства та емоційним ставленням до дитини у жінок від 20 до 29 років представлено в таблиці 3.13 та графічно на рисунку 3.21 (додаток С).

Табл. 3.13.

Взаємозв’язки між психологічною готовністю до материнства та емоційним ставленням до дитини в групі жінок до 29 років

Тип готовності	Емоційне ставлення до дитини		
	Оптимальний емоційний контакт	Дистанція від дитини	Концентрація на дитині
Генофілія	**0,726****	0,321	**0,698****
Генофобія	0,065	**0,348***	-0,053
Репродуктивна активність	**0,788****	0,236	0,197
Репродуктивна пасивність	0,101	**0,797****	0,041
Примітка: ** - усі коефіцієнти кореляції статистично значущі при p<0,01 * - усі коефіцієнти кореляції статистично значущі при p<0,05			

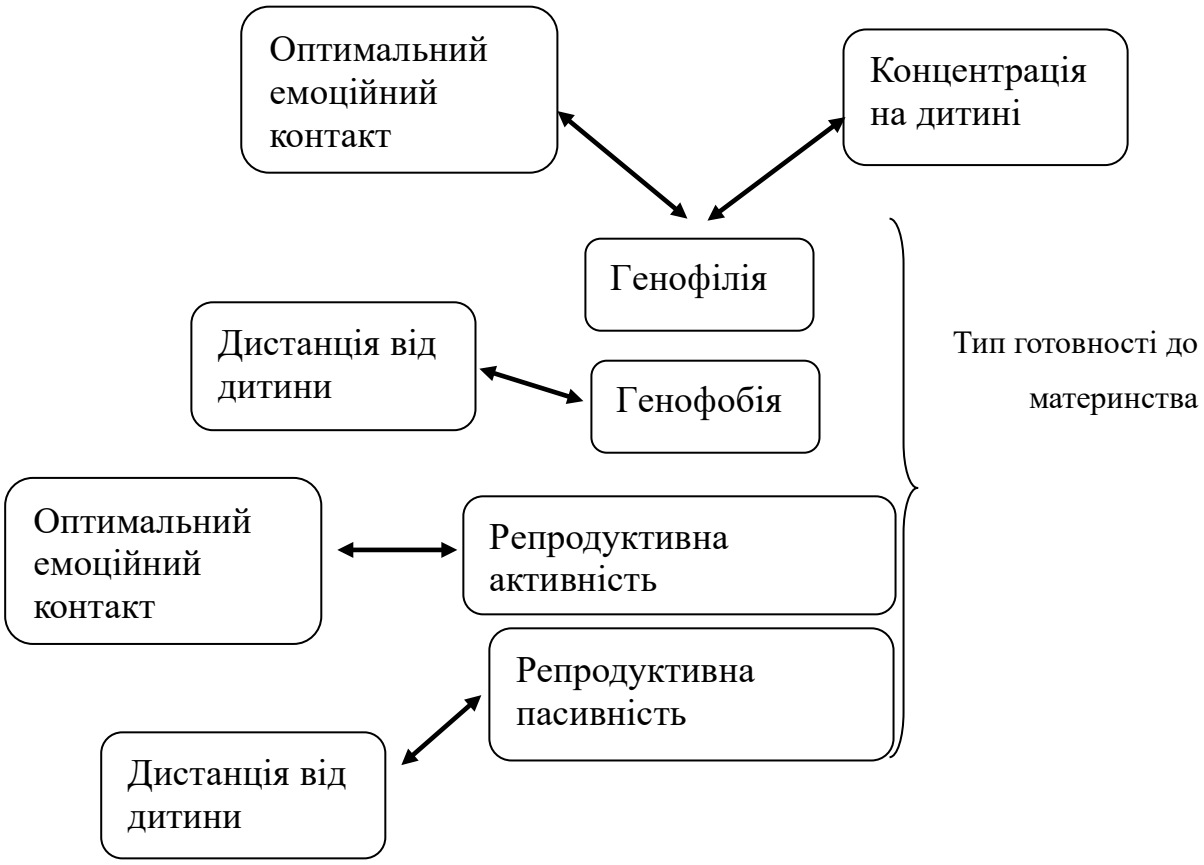

Примітка: ⟷ прямий зв'язок при p<0,01;

⟷ прямий зв'язок при p<0,05

Рис. 3.21. Кореляційна плеяда взаємозв’язку психологічної готовності до материнства та емоційним ставленням в групі жінок до 29 років

Були зафіксовані наступні взаємозв’язки:

1) генофілія та оптимальний емоційний контакт (при p<0,05);
2) генофілія та концентрація на дитині (при p<0,01);
3) генофобія та дистанція від дитини (при p<0,05);
4) репродуктивна активність та оптимальний емоційний контакт (при p<0,01);
5) репродуктивна пасивність та дистанція від дитини (при p<0,01).

Згідно рис. 3.21 такий тип психологічної готовності, як генофілія пов'язаний одразу з двома емоційними ставленнями у жінок до 29 років, як оптимальний емоційний контакт (прямий при p<0,05) та концентрація на дитині (прямий при p<0,01). Різниця між цими зв’язками у рівні та силі зв’язку. Ці

зв’язки означають, що жінки до 29 років, які визначають наявність дітей як сенс власного життя, вважають, що інтереси дитини мають бути вищими за власні, їхня готовність до материнства проявляється у відмові від певних звичок буденного життя, з одного боку, можуть збудувати оптимальний емоційний контакт, а з іншого боку, схильні проявляти настільки надмірну турботу, що з’являється відчуття залежності.

Взаємозв’язок між генофобією та дистанцією від дитини означає, що чим більше жінки дітей сприймають як певний тягар, думки про пологи та народження дітей викликає у них тривогу та страх, то тим більше дистанціюються від дитини, проявляють недостатній емоційний контакт, схильні проявляти дратівливість, запальність.

Жінки, які вважають, що народження дитини являється вершиною успіху для жінки, що чим більше дітей в родині, тим це є престижніше, тим більше по відношенню до дитини проявляють оптимальний емоційний контакт. Це підтверджується зафіксованим кореляційним зв’язком між репродуктивною активністю та оптимальним емоційним контактом (при $p<0,01$).

Психологічна готовність до материнства типу репродуктивної пасивності означає, що жінки, які належать до цього типу, емоційно відокремлюються від своїх дітей, більш зосереджуючись на власних інтересах. Це підтверджується наявністю кореляційного зв’язку між репродуктивною пасивністю та дистанціюванням від дитини. (при $p<0,01$).

Результати взаємозв’язків між психологічною готовністю до материнства та уявленням про батьківство у жінок від 20 до 29 років представлено в таблиці 3.14 та графічно на рисунку 3.22 (додаток Т).

Табл. 3.14.

Взаємозв'язки між психологічною готовністю до материнства та уявленням про батьківство в групі жінок до 30 років

Тип готовності	Уявлення про материнство		
	Соціальні	Соціально психологічні	Особистісно смислові
Генофілія	0,025	0,251	0,187
Генофобія	**0,379****	0,369	0,141
Репродуктивна активність	0,149	0,258	**0,478****
Репродуктивна пасивність	0,139	0,017	0,137
Примітка: ** - усі коефіцієнти кореляції статистично значущі при p<0,01 * - усі коефіцієнти кореляції статистично значущі при p<0,05			

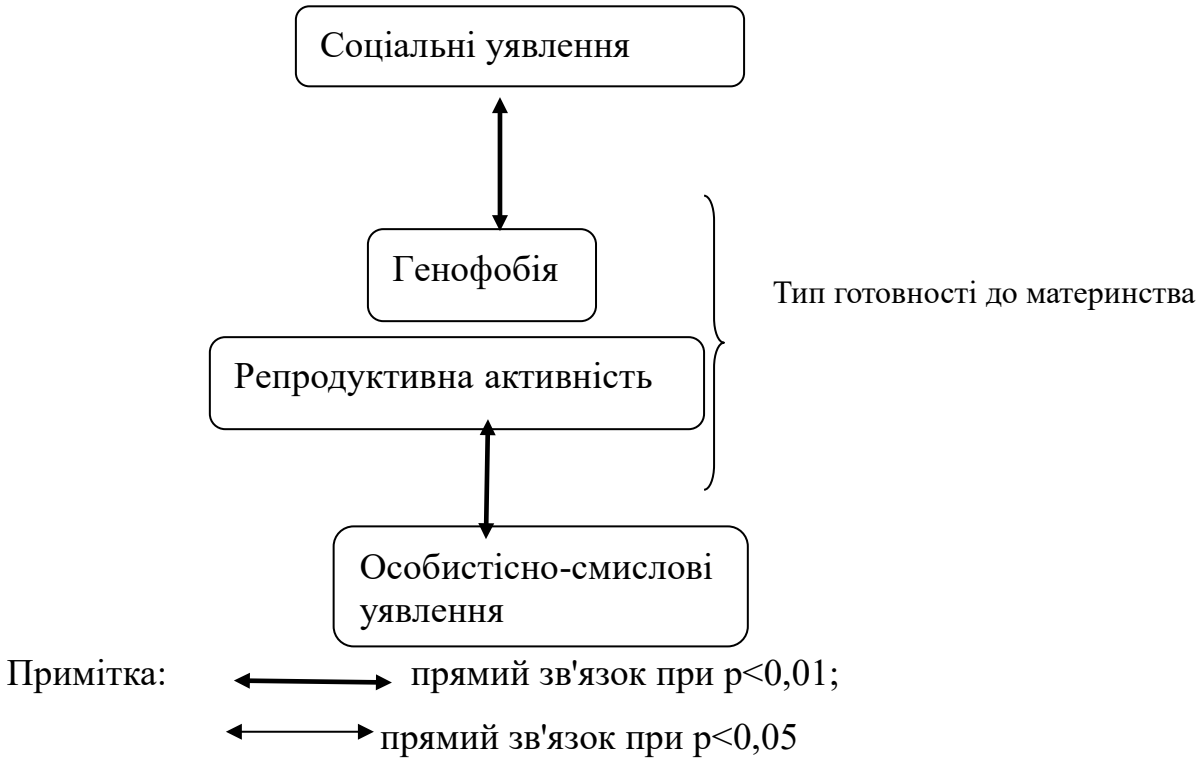

Рис. 3.22. Кореляційна плеяда взаємозв'язку психологічної готовності до материнства та уявленням про батьківство в групі жінок до 29 років

Після здійснення процедури кореляційного аналізу було зафіксовано, що наступні типи психологічної готовності до материнства пов'язані з уявленнями про дітей:

1) генофобія та соціальні уявлення про дитину (при p<0,01);
2) репродуктивна активність та особистісно-смисловий рівень уявлення про дітей (при p<0,01).

Перший прямий кореляційний зв'язок означає, що жінки, які вважають, дітей тягарем, та не готові до материнства уявляють батьківство, як інститут соціалізації для дитини, де батьки мають навчити нормам і правилам поведінки в соціумі, передати власний досвід та підготувати дитину до подальшого самостійного життя в соціумі, тобто батьківство уявляють як обов'язок.

Репродуктивно активні жінки, які зазвичай краще підготовлені психологічно до материнства, оскільки вони свідомо підходять, схильні уявляти батьківство, як особистісне зростання та самореалізацію, особливу життєву роль, що надає новий сенс життю.

Після визначення взаємозв'язків психологічних чинників готовності до материнства в жінок від 20 до 29 років перейдемо до аналізу кореляційних зв'язків в жінок від 30 до 39 років. Результати взаємозв'язків між готовністю до материнства та базовими переконаннями жінок від 30 до 39 років представлено в таблиці 3.15 та графічно на рис. 3.23 (додаток У).

Табл. 3.15

Взаємозв'язки між психологічною готовністю до материнства та базовими переконаннями в групі жінок від 30 до 39 років

Тип готовності	«Шкала базових переконань» Р. Янов-Бульмана	
	В світі все має сенс	Цінність «Я»
Генофілія	0,449	**0,340***
Генофобія	**0,435****	-0,014
Репродуктивна активність	0,162	-0,101
Репродуктивна пасивність	0,313	0,246
Примітка: ** - усі коефіцієнти кореляції статистично значущі при p<0,01 * - усі коефіцієнти кореляції статистично значущі при p<0,05		

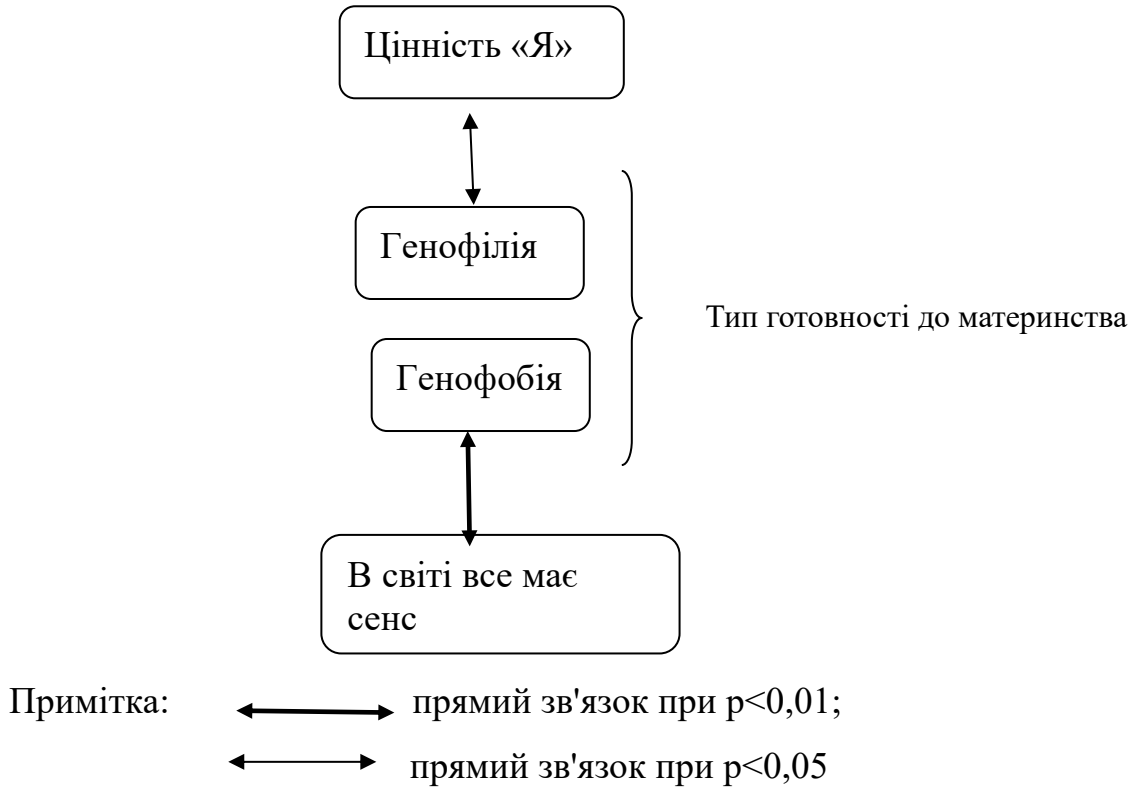

Рис. 3.23. Кореляційна плеяда взаємозв’язку психологічної готовності до материнства та базовими переконаннями в групі жінок від 30 до 39 років

Зафіксований зв'язок між генофілією та цінністю «Я» (прямий зв'язок, при p<0,05) свідчить, що визначати наявність дітей як сенс власного життя та проявляти готовність до материнства сприяє визнання цінності власної особистості, задоволеність собою та активна життєва позиції щодо реалізації себе у цьому світі.

За результатами кореляційного аналізу було зафіксовано взаємозв’язок між таким типом готовності до материнства, як генофобія та переконаннями, що у світі все має свій сенс (прямий зв'язок, при p<0,05). Це може вказувати на те, що жінки, з настановою генофобії, часто мають сильну віру в те, що всі події у світі мають значення і призначення. Вони можуть надавати особливу важливість своїм страхам і переживанням щодо материнства. Вірити, що страхи мають глибоке значення, вписуючи їх у загальну картину сенсу життя та подій. Вони можуть вбачати в цьому важливі уроки, що підсилює їх переконання в осмисленості всього, що відбувається у світі.

Результати взаємозв’язків між готовністю до материнства та особистісною зрілістю у жінок від 30 до 39 років представлено в таблиці 3.16 та графічно на рисунку 3.24 (додаток У).

Табл.3.16.

Взаємозв’язки між психологічною готовністю до материнства та особистісною зрілістю в групі жінок від 30 до 39 років

Тип готовності	Особистісна зрілість
Генофілія	**0,382***
Генофобія	-0,058
Репродуктивна активність	-0,145
Репродуктивна пасивність	**-0,303***
Примітка: ** - усі коефіцієнти кореляції статистично значущі при p<0,01 * - усі коефіцієнти кореляції статистично значущі при p<0,05	

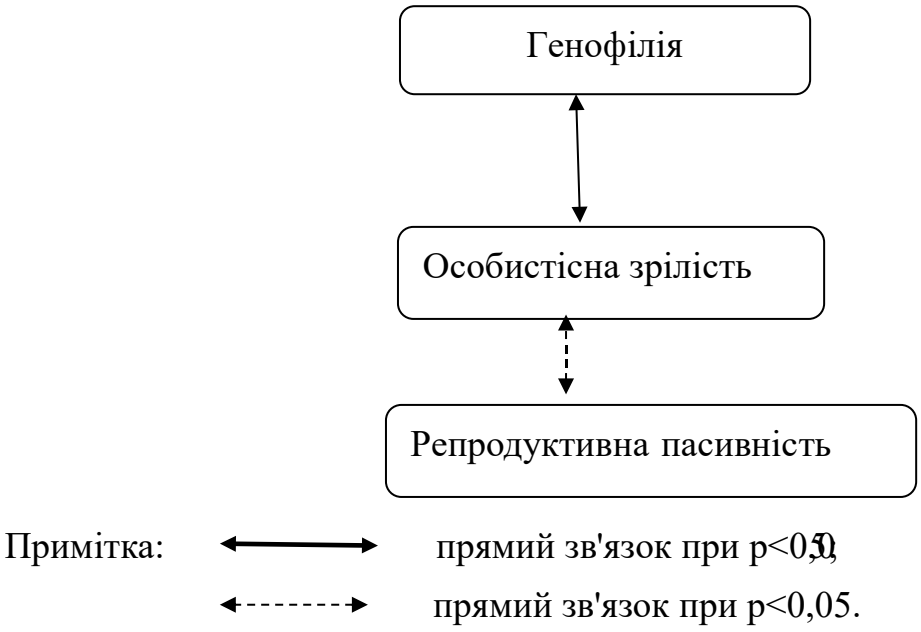

Рис. 3.24. Кореляційна плеяда взаємозв’язку психологічної готовності до материнства та особистісною зрілістю в групі жінок від 30 до 39 років

За результатами кореляційного аналізу було зафіксовано взаємозв’язок між таким типом готовності до материнства, як генофілія та особистісною зрілістю (прямий зв'язок, при p<0,05) означає, що чим більше жінки проявляють

відповідальність, автономність та незалежність від думок оточуючих, тим більше бажання, спрямоване на народження дітей.

Зафіксований зв'язок між готовністю до материнства по типу настанови «репродуктивна пасивність» з особистісною зрілістю (зворотній зв'язок, при $p<0,05$) означає, що чим більше жінки проявляють безвідповідальність, негативне самосприйняття, недостатню вираженість толерантності по відношенню до інших, відсутність автономності, тим менше вони готові до народження дітей.

Результати взаємозв’язків між психологічною готовністю до материнства та емоційним ставленням до дитини у жінок від 30 до 39 років представлено в таблиці 3.17 та графічно на рисунку 3.25 (додаток Ф).

Табл. 3.17.

Взаємозв’язки між психологічною готовністю до материнства та емоційним ставленням до дитини в групі жінок від 30 до 39 років

Тип готовності	Емоційне ставлення до дитини		
	Оптимальний емоційний контакт	Дистанція від дитини	Концентрація на дитині
Генофілія	**0,425****	0,123	0,174
Генофобія	0,237	0,287	0,361
Репродуктивна активність	0,012	0,258	0,314
Репродуктивна пасивність	0,347	**0,366****	0,179
Примітка: ** - усі коефіцієнти кореляції статистично значущі при $p<0,01$ * - усі коефіцієнти кореляції статистично значущі при $p<0,05$			

Отримані дані кореляційного аналізу дають можливість зафіксувати наступні взаємозв’язки:

1) генофілія та оптимальний емоційний контакт (при $p<0,01$);
2) репродуктивна пасивність та дистанція від дитини (при $p<0,01$).

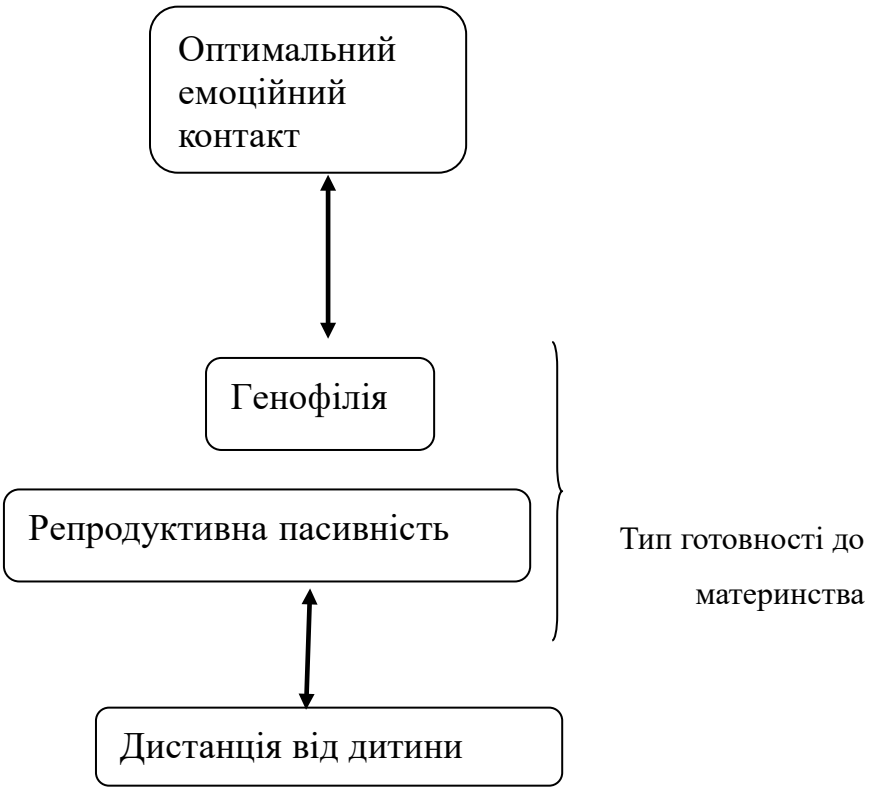

Примітка: ⟷ прямий зв'язок при p<0,01;

⟷ прямий зв'язок при p<0,05

Рис. 3.25. Кореляційна плеяда взаємозв’язку психологічної готовності до материнства та емоційним ставленням в групі жінок від 30 до 39 років

Було зафіксовано, що такий тип психологічної готовності, як генофілія пов'язаний з таким емоційним ставленням у жінок від 30 до 39 років, як оптимальний емоційний контакт (прямий зв'язок, при p<0,01). Цей зв’язок означає, що жінки від 30 до 39 років, які вважають, що діти надають сенс життю, що материнство це найкраще, що може трапитися із жінкою, більш схильні надавати дитині емоційну підтримку, турботу, всебічно її розвивати.

Взаємозв’язок між репродуктивною пасивністю та дистанцією від дитини у жінок від 30 до 39 років свідчить про те, що жінки, які вважають, що народження дітей являється сімейною повинністю, бо у суспільстві прийнято, щоб в родині були діти, від материнства нічого хорошого не чекають, більше дистанціюються від дитини, емоційно до неї не прив’язуються, у взаємодії з дітьми проявляють дратівливість, запальність.

Результати взаємозв’язків між психологічною готовністю до материнства та уявленням про батьківство у жінок від 30 до 39 років представлено в таблиці 3.18 та графічно на рисунку 3.26 (додаток Х).

Табл. 3.18

Взаємозв’язки між психологічною готовністю до материнства та уявленням про батьківство в групі жінок від 30 до 39 років

Тип готовності	Уявлення про дитину		
	Соціальні	Соціально-психологічні	Особистісно-смислові
Генофілія	-0,167	0,437	0,355
Генофобія	0,373	0,023	0,050
Репродуктивна активність	-0,250	**0,547****	-0,111
Репродуктивна пасивність	**0,768****	0,456	0,362
Примітка: ** - усі коефіцієнти кореляції статистично значущі при p<0,01 * - усі коефіцієнти кореляції статистично значущі при p<0,05			

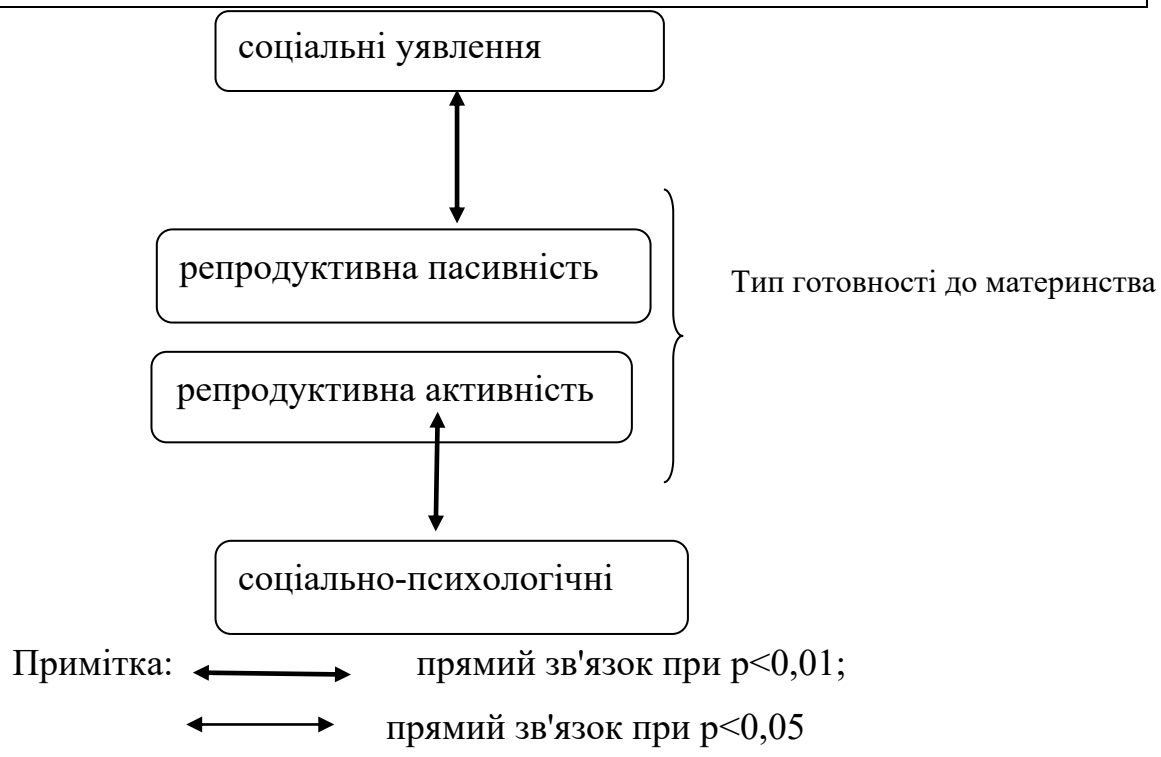

Рис. 3.26. Кореляційна плеяда взаємозв’язку психологічної готовності до материнства та уявленням про батьківство в групі жінок від 30 до 39 років

Після здійснення процедури кореляційного аналізу було зафіксовано, що наступні типи психологічної готовності до материнства пов'язані з такими уявленнями про дітей:

1) репродуктивна пасивність та соціальні уявлення про дитину (при $p<0,01$);
2) репродуктивна активність та соціально-психологічний рівень уявлення про дітей (при $p<0,01$).

Опишемо отримані кореляційні взаємозв'язки. Чим більш схильні опитувані жінки від 30 до 39 років до репродуктивної пасивності, як типу психологічної готовності до материнства тим, більше уявляють батьківство через обов'язок навчити всього дитину та передати їй власний досвід.

Другий кореляційний взаємозв'язок означає, що при сприйнятті народження дитини вершиною успіху для жінки, а також при уявленні того, що чим більше дітей в родині, тим це престижніше; при уявленні того, що материнство є мотиватором до розвитку жінки тим більше сприймають батьківство через соціально-психологічний рівень. Цей рівень визначає, що в основі батьківства є любов, прощення, терпіння та безумовне прийняття.

Результати взаємозв'язків між готовністю до материнства та базовими переконаннями жінок після 40 років представлено в таблиці 3.19 та графічно на рис. 3.27 (додаток Ц).

Табл. 3.19.

Взаємозв'язки між психологічною готовністю до материнства та базовими переконаннями в групі жінок після 40 років

Тип готовності	«Шкала базових переконань» Р. Янов-Бульмана	
	В світі все має сенс	Цінність «Я»
Генофілія	0,201	**0,400****
Генофобія	0,297	0,241
Репродуктивна активність	**0,328****	**0,479****
Репродуктивна пасивність	0,314	-0,236
Примітка: ** - усі коефіцієнти кореляції статистично значущі при p<0,01 * - усі коефіцієнти кореляції статистично значущі при p<0,05		

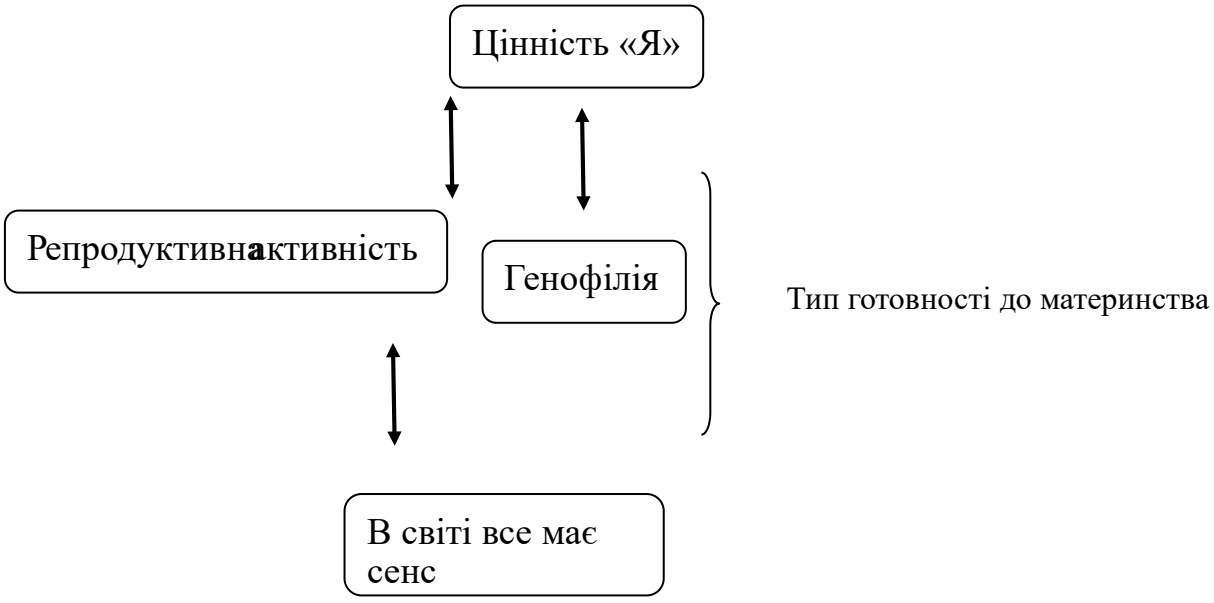

Примітка: ⟷ прямий зв'язок при p<0,01;
⟷ прямий зв'язок при p<0,05

Рис. 3.27. Кореляційна плеяда взаємозв'язку психологічної готовності до материнства та базовими переконаннями в групі жінок після 40 років

Отримано взаємозв'язки (прямий зв'язок, при p<0,01) між репродуктивною активністю і такими переконанням: в світі все має сенс та цінністю «Я». Отже, почуття контролю і передбачуваності, а також самоцінність та успішність, сприяють репродуктивній активності жінки (дії, спрямовані на народження дітей) .

Зафіксований також зв'язок між генофілією та цінністю «Я» (прямий зв'язок, при $p<0,05$) свідчить, що визначати наявність дітей як сенс власного життя та проявляти готовність до материнства допомагає визнання цінності власної особистості, задоволеність собою та активна життєва позиція щодо реалізації себе у цьому світі.

Результати взаємозв'язків між готовністю до материнства та особистісною зрілістю у жінок після 40 років представлено в таблиці 3.20 та графічно на рисунку 3.28 (додаток Ц).

Табл.3.20

Взаємозв'язки між психологічною готовністю до материнства та особистісною зрілістю в групі жінок після 40 років

Тип готовності	Особистісна зрілість
Генофілія	**0,458****
Генофобія	**-0,347****
Репродуктивна активність	0,217
Репродуктивна пасивність	**-0,345****
Примітка: ** - усі коефіцієнти кореляції статистично значущі при $p<0,01$ * - усі коефіцієнти кореляції статистично значущі при $p<0,05$	

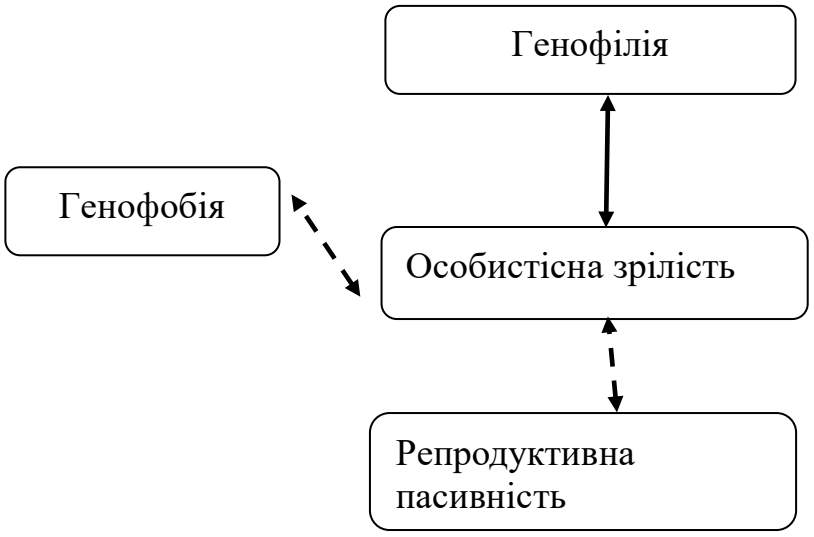

Примітка: ⟷ прямий зв'язок при p<0,01;

⟷ прямий зв'язок при p<0,01.

Рис. 3.28. Кореляційна плеяда взаємозв’язку психологічної готовності до материнства та особистісною зрілістю в групі жінок після 40 років

За результатами кореляційного аналізу було зафіксовано взаємозв’язок між таким типом готовності до материнства, як генофілія та особистісною зрілістю (прямий зв'язок, при p<0,01) означає, що чим більше жінки проявляють відповідальність, автономність та незалежність від думок оточуючих, тим більше вважають, що народження дитини являється сенсом життя для жінки.

Зафіксований зв'язок між готовністю до материнства по типу настанови «репродуктивна пасивність» з особистісною зрілістю (зворотній зв'язок, при p<0,05) означає, що чим більше жінки проявляють безвідповідальність, негативне самосприйняття, недостатню вираженість толерантності по відношенню до інших, відсутність автономності, тим менше вони готові до народження дітей.

Зафіксований зв'язок між готовністю до материнства по типу настанови «генофобія» з особистісною зрілістю (зворотній зв'язок, при p<0,01) означає, що чим більше жінки мають страх та тривогу по відношенню до народження дітей, не вважають та не готові інтереси дітей ставити вище за свої, відповідно, не хочуть заради дітей відмовитися від звичних задоволень, тим менше їм властива особистісна зрілість.

Результати взаємозв’язків між психологічною готовністю до материнства та емоційним ставленням до дитини у жінок після 40 років представлено в таблиці 3.21 та графічно на рисунку 3.29 (додаток Ч).

Табл. 3.21.

Взаємозв'язки між психологічною готовністю до материнства та емоційним ставленням до дитини в групі жінок після 40 років

Тип готовності	Емоційне ставлення до дитини		
	Оптимальний емоційний контакт	Дистанція від дитини	Концентрація на дитині
Генофілія	0,184	0,152	-0,123
Генофобія	**-0,299***	**0,303**	0,200
Репродуктивна активність	-0,296	-0,320	0,003
Репродуктивна пасивність	0,256	**0,742****	0,113
Примітка: ** - усі коефіцієнти кореляції статистично значущі при p<0,01 * - усі коефіцієнти кореляції статистично значущі при p<0,05			

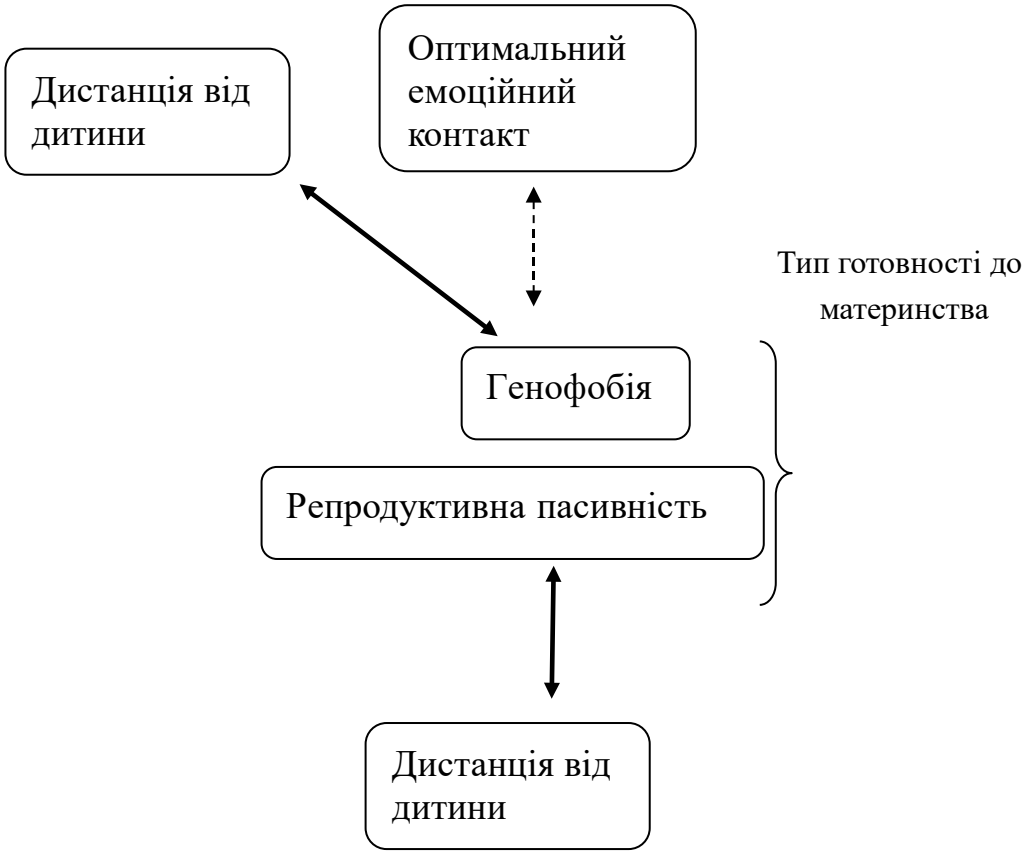

Примітка: ⟷ прямий зв'язок при p<0,01;

⟷ зворотній зв'язок при p<0,01.

Рис. 3.29. Кореляційна плеяда взаємозв’язку психологічної готовності до материнства та емоційним ставленням в групі жінок після 40 років

За результатами кореляційного аналізу було зафіксовано взаємозв’язок між таким типом готовності до материнства, як:

1) генофобія та оптимальний емоційний контакт (при $p<0,01$);
2) генофобія та дистанція від дитини (при $p<0,01$);
3) репродуктивна пасивність та дистанція від дитини (при $p<0,01$).

Згідно рис. 3.29 такий тип психологічної готовності, як генофобія пов'язана з таким емоційними ставленнями у жінок після 40 років, як оптимальний емоційний контакт (зворотній зв'язок при $p<0,01$) та означає, що жінки, які не визначають наявність дітей як сенс власного життя, вважають, що їхні власні інтереси є головними і заради дитини не згодні поступити певними принципами чи звичками, не планують з дітьми встановлювати емоційні взаємозв’язки, які будуватимуться на принципах партнерства.

Взаємозв’язок між генофобією та дистанцією від дитини означає, що чим більше жінки дітей сприймають як певний тягар, а думки про пологи та народження дітей викликають у них тривогу та страх, то тим більше дистанціюються від дитини, проявляють недостатній емоційний контакт, схильні проявляти дратівливість, запальність.

Тип психологічної готовності до материнства по типу репродуктивної пасивності, більше емоційно відокремлюється від дітей. Це підтверджується зафіксованим кореляційним зв’язком між репродуктивною пасивністю та дистанціюванням від дитини (при $p<0,01$).

Результати взаємозв’язків між психологічною готовністю до материнства та уявленням про батьківство у жінок після 40 років представлено в таблиці 3.22 та графічно на рисунку 3.30 (додаток Ш).

Табл. 3.22.

Взаємозв'язки між психологічною готовністю до материнства та уявленням про батьківство в групі жінок після 40 років

Тип готовності	Уявлення про дитину		
	Соціальні	Соціально-психологічні	Особистісно-смислові
Генофілія	0,145	0,285	**0,348****
Генофобія	0,314	0,125	0,147
Репродуктивна активність	0,349	**0,547****	0,287
Репродуктивна пасивність	0,361	0,023	0,030
Примітка: ** - усі коефіцієнти кореляції статистично значущі при p<0,01 * - усі коефіцієнти кореляції статистично значущі при p<0,05			

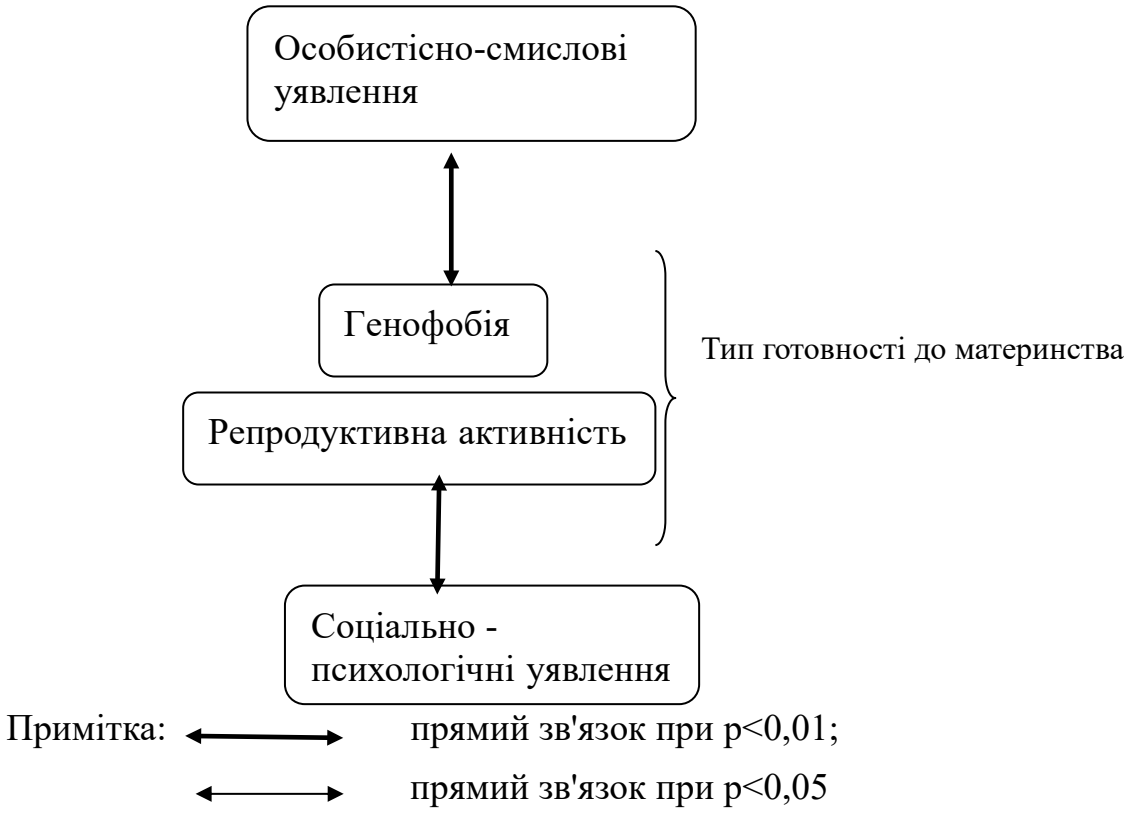

Рис. 3.30. Кореляційна плеяда взаємозв'язку психологічної готовності до материнства та уявленням про батьківство в групі жінок після 40 років

Після проведення та аналізу даних отриманих за процедурою кореляційного аналізу було зафіксовано, що наступні типи психологічної готовності до материнства пов’язані з уявленнями про дітей:

1) генофілія та особистісно-смислове уявлення про батьківство (при $p<0,01$);
2) репродуктивна активність та соціально-психологічний рівень уявлення про батьківство (при $p<0,01$).

Перший прямий кореляційний зв'язок означає, що жінки, які вважають, що материнство є найбільшим щастям жінки, визначають батьківство через потребу мати дитину, в якій розуміють особистісний ріст, самореалізацію. Материнство сприймається як особлива роль вжитті.

Другий кореляційний зв'язок між репродуктивною активністю та соціально-психологічним рівнем уявлення про батьківство свідчить, що народження дитини являється вершиною успіху для жінки, материнство є мотиватором до розвитку жінки, вони прагнуть до материнства, тим більше вони сприймають материнство через призму забезпечення дитини всім необхідним, як матеріальним, так і моральним. Моральним мається на увазі прояви любові та поваги. Головними поняттями батьківства на цьому рівні є забезпечення, піклування, розуміння, захист дитини.

Вище вказані отримані результати підтверджують, що вік є значущим чинником у психологічній готовності жінки до материнства. Для того, щоб іще раз підтвердити, що вік є чинником психологічній готовності жінки до материнства був проведений кореляційний аналіз по загальній вибірці, результати якого представлено в таблиці 3.23 та графічно на рисунку 3.31 (додаток Щ).

Табл. 3.23.

Результати взаємозв'язку віку з психологічною готовністю жінки до материнства

Вік	Тип психологічної готовності до материнтсва			
	Генофілія	Генофобія	Репродуктивна активність	Репродуктивна пасивність
Вік	**0,340****	**-0,215****	0,059	**0,451****
Примітка: ** - усі коефіцієнти кореляції статистично значущі при p<0,01 * - усі коефіцієнти кореляції статистично значущі при p<0,05				

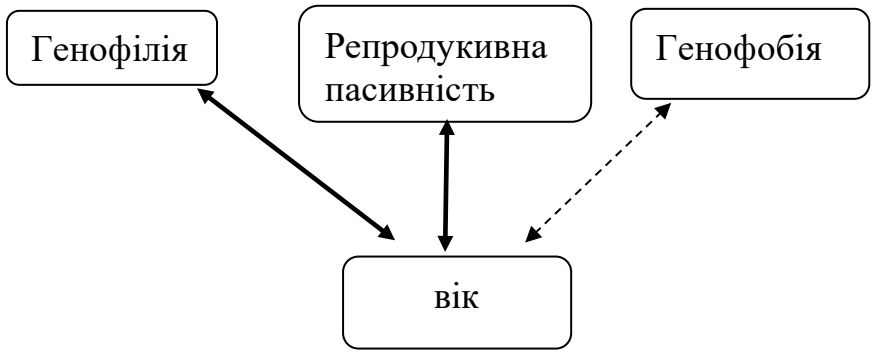

Примітка: ⟷ прямий зв'язок при p<0,01;

⟷ зворотній зв'язок при p<0,01.

Рис. 3.31. Кореляційна плеяда взаємозв'язку вікових особливостей жінок з психологічною готовністю до материнства

Згідно отриманим даним, чим молодші жінки, тим більше вони вважають та сприймають материнство як важку нішу, яка вимагатиме від них великого ресурсу. Чим молодша жінка, тим більше материнство викликатиме у неї тривогу за те, що народження дитини змінить її стан у гірший бік, а вони до цього не готові. Це підтверджується отриманим кореляційним зв'язком між віком та таким психологічним типом готовності до материнства, як генофобія (зворотній зв'язок, при p<0,01)

Зв'язок вікових особливостей з таким психологічним типом готовності до материнства, як генофілія засвідчує, що чим старшою стає жінка, тим більше

материнство для них стає сенсом життя. Вони готові поступитися власними інтересами заради материнства. Це з одного боку, що чим старші стають жінки (з 30 до 39 років), тим більше готові до материнства, але з іншого боку, було зафіксовано, що жінки після 40 років більш схильні проявляти протилежну тенденцію готовності до материнства - репродуктивну пасивність. Суть якої зводиться до того, що народження дитини залежатиме від багатьох детермінант, таких, як матеріальне становище, повнота родини, спланованість вагітності, оскільки материнство у них викликає занепокоєння, а їх підхід до ролі матері менш свідомий і підготовлений.

Отримані результати кореляційного аналізу дають можливість припустити, що вік є чинником готовності до материнства.

3.6 Загальні рекомендації щодо формування психологічної готовності до материнства у жінок різного віку

Зростання психологічної готовності до материнства є важливим процесом, що вимагає часу, самосвідомості та підтримки.

Підготовка до материнства включає як фізичні, так і психологічні аспекти. Активний підхід допомагає жінці відчути більшу впевненість у своїй здатності впоратися з новою роллю, зменшує тривожність та сприяє позитивному досвіду материнства.

Підвищення самоцінності:

- розвиток особистих інтересів та навичок;
- самопізнання та рефлексія;
- формування позитивного образу «Я»;
- самовдосконалення, особистісне зростання.

Розвиток особистісної зрілості:

- розвиток самоконтролю;
- розвиток відповідальності та здатності приймати рішення;
- навички ефективної комунікації.

Освіта та інформування:

- розуміння процесів вагітності, пологів. Ознайомлення з аспектами репродуктивного здоров’я може зменшити тривожність і дати відчуття контролю;
- читання літератури та перегляд відео про материнство, отримання знань про етапи розвитку дитини та виховання;
- відвідування курсів та тренінгів для майбутніх батьків, де можна отримати корисні поради.

Психологічна підтримка:

- розвиток емоційної готовності. Робота над власними очікуваннями, страхами та надіями щодо материнства;
- підготовка до змін. Усвідомлення та прийняття змін у способі життя, які приходять з материнством;
- розвиток позитивного мислення та навички емоційного регулювання.

Підтримка соціальних зв'язків:

- спілкування з іншими майбутніми матерями та родинами з дітьми для обміну досвідом;
- групова терапія може надати емоційну підтримку та створити відчуття спільності;
- звернення за допомогою до сім'ї та друзів;
- партнерська підтримка. Відкриті розмови з партнером про очікування та розподіл обов’язків.

Звернення до фахівців:

- консультації з сексологом та психотерапевтом, при необхідності;
- педіатри, акушери та інші медичні фахівці за для підтримки, інформування.

Фізична підготовка:

- здоровий спосіб життя. Правильне харчування, регулярна фізична активність, відмова від шкідливих звичок;
- медичні обстеження. Профілактичні огляди, консультації з лікарями щодо здоров’я та підготовки до вагітності.

Планування часу та ресурсів:

- фінансове планування. Оцінка та планування фінансових витрат, пов’язаних із вагітністю та вихованням дитини;
- матеріальна підготовка. Закупівля необхідних речей для малюка заздалегідь.

Розвиток навичок догляду за дитиною:

- вивчення основ догляду за новонародженим (купання, годування, сповивання);
- практика цих навичок, якщо є можливість доглядати за малюками друзів або родичів.

Ці заходи допоможуть зменшити генофобію, підвищити особистісну зрілість, покращити самосприйняття, створити сприятливі умови для готовності до материнства, що вплине, як на здатність встановлювати достатній емоційний зв'язок з дитиною, так і на уявлення стосовно своєї ролі та цінності батьківства.

Висновки до розділу ІІІ

За результатами дослідження можна констатувати, що в групі, віком від 20 до 29 років, більшість жінок проявляють генофобію та мають низьку особистісну зрілість. Вони вірять, що світ сповнений сенсу, де події відбуваються з певних причин. Жінки цього віку схильні дистанціюватися від дитини і мають особистісно-смислове уявлення про материнство.

Аналіз мотиваційного компоненту готовності до материнства жінок від 30 до 39 років засвідчив домінування такого типу психологічної готовності до материнства, як генофілія. Діагностика особистісного блоку дозволила виявити, що жінки цього віку мають високу цінність власного "Я". Діагностика емоційного блоку продемонструвала, що їм характерний оптимальний емоційний контакт з дитиною. Мають соціально-психологічний рівень уявлення про материнство.

Стосовно жінок старше 40 років виявлено, що більшість з них демонструють репродуктивну пасивність. Діагностика особистісного блоку дала змогу діагностувати, що жінки цієї вікової категорії мають високу цінність власного "Я". Їм властива висока особистісна зрілість. Діагностика емоційного блоку показала, що жінки після 40 років схильні надмірно концентруватися на своїй дитині. Вони розглядають материнство на особистісно-смисловому рівні.

За результатами кореляційного аналізу були встановлені такі зв’язки:

- прямий зв'язок, між генофілією та цінністю «Я»;
- прямий зв'язок, між генофілією та особистісною зрілістю;
- зворотній зв'язок, між генофобією та особистісною зрілістю;
- прямий зв'язок, між репродуктивною активністю та особистісною зрілістю;
- прямий зв'язок, між репродуктивною активністю та цінністю «Я»;
- зворотній зв'язок, між репродуктивною пасивністю та цінністю «Я»;
- зворотній зв'язок, між репродуктивною пасивністю та особистісною зрілістю.

Це означає, що рівні самоцінності та особистісної зрілості мають вплив на бажання та дії, спрямовані на народження дітей.

- прямий зв'язок, між генофілією та переконаннями, що у світі більше добра, аніж зла, свідчить, що бажання мати дітей пов’язане з позитивним баченням світу.

Віра в те, що світ безпечний для нових поколінь надає народженню дітей цінність і сенс.

- прямий зв'язок, між генофілією та оптимальним емоційним контактом з дитиною;
- прямий зв'язок, між генофілією та надмірною концентрацією на дитині;
- прямий зв'язок, між генофобією та надмірною емоційною дистанцією з дитиною;
- прямий зв'язок, між репродуктивною пасивністю та надмірною емоційною дистанцією з дитиною.

Ці зв’язки вказують на те, що особисті репродуктивні мотивації щодо народження дітей можуть суттєво впливати на характер емоційного контакту між батьками та дітьми.

- прямий зв'язок, між генофілією та особистісно-смисловим рівнем батьківства;
- прямий зв'язок, між генофобією та соціальним рівнем батьківства;
- прямий зв'язок, між репродуктивною активністю та особистісно-смисловим рівнем батьківства;
- прямий зв'язок, між репродуктивною активністю та соціально-психологічним рівнем батьківства;
- прямий зв'язок, між репродуктивною пасивністю та соціальним рівнем батьківства.

Ці зв’язки демонструють, як різні бажання та дії щодо репродукції можуть впливати уявлення батьківства, від особистісних смислів до соціальних взаємодій.

ВИСНОВКИ

Отже, за результатами теоретичного та емпіричного дослідження можна зробити наступні висновки:

1. Теоретично визначено, що феномен материнства являється однією із головних ролей, яку виконує жінка і яка диктується соціумом. В основі конструктивного материнства є психологічна готовність жінки народжувати дітей та брати на себе роль матері. Згідно аналізу літературних джерел, психологічна готовність до материнства - це певне ставлення до дитини та створення належних умов її розвитку. Така психологічна готовність проявляється через особистісну зрілість жінки, відповідальність за себе, емпатію, а також через наявність адекватної батьківської моделі, правильних мотивів щодо народження дітей. Чинниками формування психологічної готовності до материнства виступають властивості характеру самої жінки, суспільні, культурні, родинні цінності та настанови, які формуються з дитинства, контакт матері та дитини в ранньому віці, особливості спілкування в батьківській родині.

За результатами теоретичного дослідження було розроблено теоретичну модель, яка лягла в основу емпіричного дослідження. Згідно цієї моделі було виділено три блоки психологічної готовності до материнства: мотиваційний, особистісний та емоційно-ціннісний. Мотиваційний компонент визначає потребу народжувати, демонструє ставлення до вагітності та наявність установок відносно наявності дітей в житті жінки. Особистісний компонент передбачає особистісну зрілість жінки, відповідальність за своє життя, відноошення до світу та оточуючих, вміння цінувати себе та свої досягнення. Емоційно-ціннісний компонент в контексті материнства визначає глибину емоційного зв'язку між матір'ю та дитиною, рівень її емоційної залученості, чуттєвості, турботи і прихильності. Він також включає материнські цінності, ставлення до ролі матері та значущість материнства в житті жінки.

2. Результати емпіричного дослідження засвідчили, що жінки від 20 до 29 років мають такий тип психологічної готовності до материнства, як генофобія (страх пов'язаний з дітьми та материнством). Діагностика особистісного блоку дозволила виявити, що жінки цього віку переконані, що світ сповнений сенсу, де події відбуваються з певних причин. Однак, у них проявляється низька особистісна зрілість. Було визначено, що позитивне світосприйняття, самоцінність, задоволеність собою, відповідальність, толерантність по відношенню до інших сприятиме психологічній готовності до материнства. Згідно результатів діагностики емоційного компоненту їм властиво дистанціюватися від дитини. Мають особистісно-смисловий рівень уявлення про материнство.

Аналіз мотиваційного компоненту готовності до материнства у жінок від 30 до 39 років засвідчив домінування такого типу настанови, як генофілія (бажання спрямоване на народження дітей). Діагностика особистісного блоку дозволила виявити, що жінки цього віку мають високу самооцінку та цінують свої досягнення, їм властива особистісна зрілість на високому рівні, вони вміють адекватно реагувати на життєві виклики та мають здатність приймати зважені рішення. Жінкам цієї вікової категорії характерний оптимальний емоційний контакт з дитиною. Їм властивий соціально-психологічний рівень уявлення щодо материнства, як особливий тип міжособистісних стосунків.

Дослідження за мотиваційним компонентом готовності до материнства жінок після 40 років засвідчило такий тип настанови, як репродуктивна пасивність (бездіяльність чи протидія народженню дітей). Їм характерна особистісна зрілість на високому рівні та цінність свого «Я». Жінки цього віку мають схильність надмірно концентруватися на дитині. Було визначено, що їм властивий особистісно-смисловий рівень уявлення про материнство. У цій віковій категорії сприяти психологічній готовності до материнства буде більш активний підхід до питань материнства та народження дітей.

3. Порівняння результатів за допомогою дисперсійного аналізу дало змогу встановити статистичні відмінності у психологічній готовності жінок до

материнства залежно від віку. Існують такі відмінності стосовно наступних типів психологічної готовності до материнства, як генофілія, генофобія, репродуктивна пасивність. Вік є вагомим у проявах психологічної готовності жінок до материнства.

З віком, від 30 до 39 років, збільшується кількість жінок, які проявляють генофілію, а з 40 років зростає репродуктивна пасивність. Знижується з віком кількість жінок, які проявляють генофобію.

Було діагностовано, що проявам емоційної дистанції з віком властиво зменшуватися, а надмірна концентрація на дитині, навпаки, після 40 років має тенденцію збільшуватися. Пік усвідомленості в необхідності встановлювати з дитиною оптимальний емоційний контакт припадає на вік від 30 до 39 років.

Соціальний рівень уявлення про батьківство з віком майже не змінюється і у кожній віковій групі практично однакова відсоткова кількість опитуваних мають цей рівень уявлення. Найбільші зміни з віком відбуваються з уявленнями по соціально-психологічному та особистісно-смисловому рівнях. Соціально-психологічне уявлення про батьківство зростає до 39 років, а потім має тенденцію знижуватися. При цьому чим старшою стає жінка (після 40 років), тим більше вона переконана, що материнство дає їй можливість самореалізуватися (індивідуально-значущий рівень батьківства).

4. За результатами кореляційного аналізу виявлено, що детермінантами психологічної готовності до материнства у жінок є: вік; впевненість в тому, що світ у цілому є доброзичливим, безпечним і що, більшість людей мають позитивні наміри; цінность власного «Я», ці переконання включають в себе самоцінність людини, оцінку своєї успішності в житті та контроль над своєю поведінкою; високий рівень особистісної зрілості; адекватні уявлення про ролі та цінності батьківства, які мають вплив на здатність встановлювати достатній емоційний зв'язок з дитиною.

5. Були надані рекомендації стосовно формування психологічної готовності до материнства, що охоплюють як фізичні, так і психологічні аспекти.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Аксьонова, С. (2016). Підліткове материнство: демографічний аспект проблеми. Київ: Ін-т демографії та соціальних досліджень імені М.В. Птухи НАН України.
2. Анчева, А. (2017) Сучасний погляд на психологічної готовність жінки до материнства. *Здоров'я жінки*, 6, С. 50-52.
3. Асланян, Т.С., & Шевельдіна, О.В. (2018). Психологічні особливості сексуальної поведінки сучасних жінок. *Науковий вісник Херсонського державного університету*, 3,13–17.
4. Баранюк, О.М. (2023). Дослідження психологічної готовності молоді до материнства в сучасних умовах. Тернопіль : ТНТУ, 66 с.
5. Блєканова, Н. & Хілько, С. (2021). Особливості формування психологічної готовності жінок до материнства. *Наука і молодь: пріоритетні напрями глобалізаційних змін: матеріали І Міжнародної науково-практичної конференції здобувачів вищої освіти і молодих учених*, 63-66
6. Васецька, Т.М. Особистісні чинники психологічної готовності до материнства сучасної студентської молоді. Електронний ресурс: https://cusu.edu.ua/images/files-2018/03/conf/Тези._Васецька_Т.pdf
7. Васильченко О.М. (2012). Діагностика та корекція репродуктивної поведінки особистості: навчально-методичне видання / К.: 2012. – 96
8. Вишньовський, В.В. (2016). Формування психологічної готовності жінки до материнства – 2016: *Матеріали V Міжнародної науково-технічної конференції молодих учених та студентів. Актуальні задачі сучасних технологій*, 301-302.
9. Гаража, Н. (2021). Соціально-психологічні чинники ставлення сучасних жінок до материнства. *ГАБІТУС*, 30, 91-96.
10. Гейко, Є.В. (2018). Психологічна підтримка жінок в період вагітності та після пологів. Теоретичні і прикладні проблеми психології. *Теоретичні і прикладні проблеми психології. Збірник наукових праць Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля*, 1, 118-125.

11. Герасимова, В. & Блинова, О. (2019). Дослідження особливостей комунікативного блоку готовності до материнства та фактори впливу на нього. *Інсайт: психологічні виміри суспільства*, 1, 22-25.
12. Герега, О., & Волошенко, М. (2019). Девіантне материнство в сучасному батьківство. Теорія і практика сучасної психології. 8, 148-150.
13. Гомонюк, О. М. (2017). Особливості психологічної готовності до материнства. *Вісник Національної академії Державної прикордонної служби України. Серія: Психологія :електрон. наук. фахове вид*, 4, 8.
14. Денисенко, А.О. (2024). Психологічна готовність до материнства молодих жінок у період пандемії. *ГАБІТУС*, 58, 127–131.
15. Діброва, В.А. (2021). Взаємозв'язок часових перспектив та базисних переконань особистості у контексті вимушеного переселення. *Науковий журнал «Габітус»,* (32), 73-78.
16. Загальна психологія з практикумом: лабораторний практикум частина 2 з дисципліни для студентів денної та заочної форм навчання спеціальності 053 Психологія / укладач Б.В. Барчі. Мукачево: МДУ, 2017. 51с.
17. Канюка, С.І. (2017). Система формування толерантності жінок як передумови їх психологічної готовності до материнства. *Гуманітарний вісник. Серія «Психологія». Переяслав-Хмельницький*, 38, 57–68.
18. Канюка, С.І. (2018). Формування толерантності жінок як умови їх психологічної готовності до майбутнього материнства : дис. канд. психол. наук. Київ, 2018.
19. Кирилова, Д. С. (2017). Психологічна готовність до материнства в структурі життєвих смислів жінки: теоретико-методологічний аналіз. Психологія: реальність і перспективи, 8, 101-104.
20. Козира, П.В., & Легка, А.І. (2022). Теоретико-методологічні засади вивчення цінностей готовності до материнства. Молодий вчений, 4 (104), 55–60.
21. Королович, О.В. (2018). Детермінанти психогенного безпліддя: глибинний погляд на проблему. *Psychological Journal*, 8 (18), 76–85.
22. Корчакова, Н. (2024). Пронатальні настанови молоді як вияв української ментальності. *Науковий часопис Українського державного університету імені*

Михайла Драгоманова. Серія 12. Психологічні науки : зб. наук. праць. 23 (68), 47-60

23. Корчиньска, О. О. & СОЗАНСЬКА, М. А. (2020). Сучасний погляд на проблему психогенного неплідця у подружній парі. Лікувальна справа, 56, 29-41.
24. Кулик, А. В. (2020). Вивчення материнства в історичному аспекті. Філософія в сучасному світі – *Матеріали І Міжнародної науковопрактичної конференції* (м. Харьків, 20-21 листопада), 282 с.
25. Куц, С. В. (2017). Формування особистісної готовності жінки до материнства. *Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя*, 2017, 114.
30. Магдисюк, Л. І. (2020). Фактори, що обумовлюють психологічну готовность молоді до шлюбно-сімейних відносин. *Herald pedagogiki. Nauka i Praktyka*, 52, 67-70.
31. Магдисюк, Л. І., & Демчук, В. Б. (2022). Психологічна готовність української молоді до материнства. *Science, research, development*, 50.
32. Макаренко, А. А. (2022). Адаптаційні механізми психологічної готовності до материнства. Актуальні питання психології у сучасному інноваційному просторі. Збірник матеріалів ІІІ Міжнародної науковопрактичної конференції 13-14 травня 2022 року.
33. Нероба, М.В. (2015). Материнство як психологічний феномен. *Педагогічний Процес: теорія і практика*, 3-4 (48-49), 90-93.
34. Новікова, К. С. (2023). Психологічна готовність до материнства серед сучасних жінок. Н. І. Тавровецька. 2023: *Соціально-психологічні технології розвитку особистості : зб. наук праць за матеріалами VIII Усеукраїнської науково-практичної конференції молодих вчених, аспірантів та студентів «Соціально-психологічні технології розвитку особистості»* (*м. Херсон, 07 квітня 2023 р.*), (262-265).
35. Перун, М. Б. (2016). Типологія материнської ідентичності жінок на ранньому етапі материнства: дис. канд. психол. наук: Львів.

36. Підчасов, Є. В., & Чепелєва, Н. І. Психологічна особливість сформованості ставлення до материнства жінок, які мають перших дітей до 3-х років. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Психологія*, 3, 35-39.
37. Потапов, В.О., & Чугунов, В.В., & Сюсюка, В.Г., & Губа, Н.О. &, Котлова Ю.В. (2017). Дослідження психологічного стану вагітних з урахуванням психосоматичного компоненту. Дніпро, Запоріжжя: ТОВ «Карат».
38. Проскурняк О. Психологічна готовність до материнства як аспект рольової самореалізації жінки. Електронний ресурс: http://www.appsychology.org.ua/data/jrn/v10/i28/35.pdf
43. Пузь, І.В. (2016). Психологічні особливості материнства у жінок в ранньому репродуктивному віці. *Науковий вісник ХДУ. Серія: Психологічні науки*. 1(4), 194-199
44. Раміх, В. А. (2017). Материнство та культура: філософськокультурологічний аналіз. К:, 145.
45. Сердюк, Л.П. (2019). Біологічна та психолого-педагогічна основи підготовки молоді до батьківства. Електронний ресурс: http://dspace.pnpu.edu.ua/bitstream/123456789/15791/1/105.pdf
46. Строяновська, О. В. (2017). Тренінг формування толерантності жінок як умови їх психологічної готовності до материнства. Особистіснопрофесійне зростання: психологічні тренінги: навчально-методичний посібник / За ред. проф. Л.В. Долинської, проф. О.В. Темрук. К : Каравела.
47. Сюсюка, В.Г. (2018). Психоемоційний стан жінок під час фізіологічного та патологічного перебігу вагітності. *З турботою про Жінку*. 6(90): 22-26.
48. Таран, О.П., & Гаража, Н.Д. (2019). Соціально-психологічні чинники ставлення сучасних жінок до материнства. *Габітус*, 30, 91-96.
49. Тіунова, О. (2022). Особливості емоційно-ціннісної готовності до материнства у ранньому юнацькому віці. *Актуальні проблеми психології*., 3 185-189.
50. Томаржевська, І.В. (2021). Теоретичні аспекти проблеми психологічної готовності до материнства в молодих жінок. *Вчені записки ТНУ імені В.І. Вернадського. Серія: Психологія*, 1, 141-146.

51. Туриніна, О. Л., & Круз, Б. М. (2021). Особливості формування психологічної готовності жінок до материнства. *The 1st International scientific and practical conference «Modern science: innovations and prospects». Stockholm, Sweden*, 5, 330-336.

56. Федоренко, Р.П., & Мушкевич, М.І., & Дучимінська, Т.І., & Магдисюк, Л.І. (2020). Психологія молодої сім'ї: монографія. Вид. 2- ге, доповн. та змін. Луцьк: Вежа Друк, 2020.

57. Чепелєва, Н. (2020). Криза материнських уявлень жінок після народження дитини як наслідок їх ідеалізації. *Pedagogy and Psychology*, VIII (91).

58. Чепелєва, Н. І. (2023). Чинники формування уявлень жінки про материнство та трансформація образу матері в період народження дитини. *Науковий журнал «Габітус». Причорноморський науководослідний інститут економіки та інновацій*. 45, 47-50.

59. Шандрук, С. (2023). Чинники трансформації уявлень жінок про материнство при народжені дитини. *Вісник ХНПУ імені Г С Сковороди*, 68.

60. Шахрай В. (2022). Ціннісне ставлення до материнства у дівчатстаршокласниць: стан та методи його формування. Теоретико-методичні проблеми виховання дітей та учнівської молоді, 26.

61. Шевченко, О. (2017). Психологічні особливості готовності до материнства дівчат-старшокласниць. *Науковий вісник Херсонського державного університету*, 4.

62. Шинкарук, Т.А. (2023). Психологічна готовність жінок до материнства. *Збірник матеріалів Міжнародної науково-практичної конференції «Сучасні вектори відновлення та розвитку України на засадах сталості та безпеки*». Київ, Україна, 21 листопада 2023 р.

63. Шмілик, Н. (2017). Психологічна готовність до материнства як чинник подальших взаємин матері та дитини. *Збірник наукових праць молодих вчених Дрогобицького державного педагогічного університету*, 1, 242243.

64. Шмілик, Н. Психологічний аналіз змісту, структури, критеріїв суб'єктивної готовності до материнства. Електронний ресурс:

http://www.aphn-journal.in.ua/archive/4_2013/33.pdf

65. Шопша, О.Л., & Хвостенко, С.М. Чинники і психологічні умови формування готовності до майбутнього материнства у жінок репродуктивного віку. *The 6th International scientific and practical conference "Multidisciplinary scientific notes. Theory, history and practice*" (November 01 – 04, 2022) Edmonton, Canada. International Science Group, 2022, 712-718
66. Штепа О. С. (2008) Особистісна зрілість: Модель. Опитувальник. Тренінг : [монографія] / О. Штепа. - Львів : Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка, 2008. - 232 с.
67. Щербак, Т. І. (2016). Психологічна готовність жінки до материнства. *Актуальні питання сучасної психології : збірник наукових праць*, 251-254.
68. Яремчук, Н. В. (2008). Психологічні особливості готовності молодої жінки до майбутнього материнства. *Вісник післядипломної освіти:зб.наук.праць*, 7, 234 - 239.
69. Яремчук, Н. В. (2012). Психологічна готовність жінки до материнства: вікові особливості. Психологія неперервної професійної освіти, 1-2, 143– 152.
70. Kucuk M. A. (2016). «Motherhood Phenomenon» in Turkish Myths in The Context of Functionality. *Milli folklo*r, 126, 27–39.
71. Mascarenhas, M.N., & Flaxman, S.R., & Boerma, T., & Vanderpoel, S., & Stevens, G.A. (2021). National, regional, and global trends in infertility prevalence since 1990: a systematic analysis of health surveys. *Plos Medecine*, 9-12, 356-360.
72. Sudha G., & Reddy K.S. (2013). Causes of female infertility: a cross sectional study. *International Journal of Latest Research in Science and Technology,* l2, 119-123.
73. Winnicott, D. W. (1965). The maturational processes and the facilitating environment: Studies in the theory of emotional development. *International Universities Press.*
74. Yaremchuk, N. (2019). Психологічна готовність жінки до материнства: вікові особливості. *Continuing Professional Education: Theory and Practice*, (1-2), 167-173.

ДОДАТКИ

Додаток А

Результати порівняння психологічної готовності до материнства у жінок різного віку

ANOVA

		Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
Генофілія	Between Groups	11,933	2	5,967	2,354	,004
	Within Groups	144,467	117	2,535		
	Total	156,400	119			
Генофобія	Between Groups	2,134	2	1,067	4,276	,003
	Within Groups	220,599	117	3,870		
	Total	222,733	119			
Репродуктивна активність	Between Groups	12,199	2	6,100	1,120	,145
	Within Groups	310,534	117	5,448		
	Total	322,733	119			
Репродуктивна пасивність	Between Groups	7,935	2	3,968	3,750	,000
	Within Groups	301,715	117	5,293		
	Total	309,650	119			

Додаток Б

Результати порівняння готовності до материнства жінок до 29 років та від 30 до 39 років

ANOVA

		Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
Генофобія	Between Groups	25,689	2	12,844	7,252	,001
	Within Groups	154,100	77	1,771		
	Total	179,789	79			
Генофілія	Between Groups	7,622	2	3,811	2,198	,004
	Within Groups	276,833	77	3,182		
	Total	284,456	79			
Репродуктивна активність	Between Groups	7,756	2	3,878	,764	,469
	Within Groups	441,533	77	5,075		
	Total	449,289	79			
Репродуктивна пасивність	Between Groups	3,267	2	1,633	,355	,703
	Within Groups	400,833	77	4,607		
	Total	404,100	79			

Додаток В

Результати порівняння готовності до материнства жінок до 29 років та після 40 років

ANOVA

		Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
Генофілія	Between Groups	7,330	2	1,222	1,593	,194
	Within Groups	17,637	77	,767		
	Total	24,967	79			
Генофобія	Between Groups	16,363	2	2,727	3,667	,001
	Within Groups	37,637	77	1,636		
	Total	54,000	79			
Репродуктивна активність	Between Groups	26,777	2	4,463	,713	,643
	Within Groups	143,923	77	6,258		
	Total	170,700	79			
Репродуктивна пасивність	Between Groups	24,500	2	4,083	4,700	,000
	Within Groups	134,167	77	5,833		
	Total	158,667	79			

Додаток Г

Результати порівняння готовності до материнства жінок від 30 до 39 років та після 40 років

ANOVA

		Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
Генофілія	Between Groups	4,744	2	1,186	1,466	,242
	Within Groups	20,222	77	,809		
	Total	24,967	79			
Генофобія	Between Groups	8,016	2	2,004	1,089	,383
	Within Groups	45,984	77	1,839		
	Total	54,000	79			
Репродуктивна активність	Between Groups	26,605	2	6,651	1,154	,355
	Within Groups	144,095	77	5,764		
	Total	170,700	79			
Репродуктивна пасивність	Between Groups	15,349	2	3,837	4,669	,000
	Within Groups	143,317	77	5,733		
	Total	158,667	79			

Додаток Д

Результати множинного порівняння різновікових груп жінок за типом психологічної готовності, як генофілія

Multiple Comparisons

Dependent Variable		(I) група	(J) група	Mean Difference (I-J)	Std. Error	Sig.	95% Confidence Interval	
							Lower Bound	Upper Bound
Генофілія	Tukey HSD	Жінки віком до 29 років	Жінки віком від 30 до 39 років	1,133*	,344	,004	-1,95	-,31
			Жінки старше 40 р	1,000	,344	1,000	-,82	,82
		Жінки віком від 30 до 39 років	Жінки віком до 29 років	1,133*	,344	,004	,31	1,95
			Жінки старше 40 р	1,133*	,344	,004	,31	1,95
		Жінки старше 40 років	Жінки віком до 29 років	1,000	,344	1,000	-,82	,82
			Жінки віком від 30 до 39 років	1,133*	,344	,004	-1,95	-,31
	Tamhane	Жінки віком до 29 років	Жінки віком від 30 до 39 років	1,133*	,397	,020	-2,12	-,15
			Жінки старше 40 р	1,000	,220	1,000	-,54	,54
		Жінки віком від 30 до 39 років	Жінки віком до 29 років	1,133*	,397	,020	,15	2,12

		Жінки старше 40 р	1,133*	,385	,017	,17	2,10
	Жінки старше 40 р	Жінки віком до 29 років	1,000	,220	1,000	-,54	,54
		Жінки віком від 30 до 39 років	1,133*	,385	,017	-2,10	-,17

Додаток Е

Результати дисперсійного аналізу за критерієм емоційного ставлення до дитини різновікових жінок

ANOVA

		Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
Оптимальний емоційний контакт	Between Groups	72,956	2	36,478	9,765	,000
	Within Groups	325,000	117	3,736		
	Total	397,956	119			
Концентрація на дитині	Between Groups	129,867	2	64,933	20,913	,000
	Within Groups	270,133	117	3,105		
	Total	400,000	119			
Дистанція від дитини	Between Groups	100,822	2	50,411	10,369	,000
	Within Groups	422,967	117	4,862		
	Total	523,789	119			

Додаток Ж

Результати порівняння емоційного ставлення жінок до 29 років та від 30 до 39 років

ANOVA

		Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
Оптимальний емоційний контакт	Between Groups	27,598	2	3,943	4,873	,000
	Within Groups	370,358	77	4,517		
	Total	397,956	79			
Концентрація на дитині	Between Groups	57,945	2	8,278	1,984	,067
	Within Groups	342,055	77	4,171		
	Total	400,000	79			
Дистанція від дитини	Between Groups	47,725	2	6,818	4,174	,001
	Within Groups	476,064	77	5,806		
	Total	523,789	79			

Додаток 3

Результати порівняння емоційного ставлення до дитини у жінок до 29 років та після 40 років

ANOVA

		Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
Оптимальний емоційний контакт	Between Groups	47,745	2	5,305	1,212	,300
	Within Groups	350,210	77	4,378		
	Total	397,956	79			
Концентрація на дитині	Between Groups	40,069	2	4,452	4,990	,001
	Within Groups	359,931	77	4,499		
	Total	400,000	79			
Дистанція від дитини	Between Groups	102,418	2	11,380	2,161	,004
	Within Groups	421,371	77	5,267		
	Total	523,789	79			

Додаток К

Результати порівняння емоційного ставлення до дитини у жінок від 30 до 39 років та після 40 років

ANOVA

		Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
Оптимальний емоційний контакт	Between Groups	51,530	2	5,726	5,322	,000
	Within Groups	346,426	77	4,330		
	Total	397,956	79			
Концентрація на дитині	Between Groups	72,450	2	8,050	2,966	,004
	Within Groups	327,550	77	4,094		
	Total	400,000	79			
Дистанція від дитини	Between Groups	29,708	2	3,301	1,534	,845
	Within Groups	494,081	77	6,176		
	Total	523,789	79			

Додаток Л

Результати дисперсійного аналізу жінок різного віку за показником уявлень про батьківство

ANOVA

		Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
Соціальний	Between Groups	28,156	2	14,078	12,079	,000
	Within Groups	101,400	117	1,166		
	Total	129,556	119			
Соціально-психологічний	Between Groups	101,756	2	50,878	6,585	,000
	Within Groups	7568,067	117	86,989		
	Total	7669,822	119			
Особистісно-смисловий	Between Groups	68,422	2	34,211	8,651	,005
	Within Groups	344,033	117	3,954		
	Total	412,456	119			

Додаток М

Результати порівняння уявлення про батьківство жінок до 29 років та від 30 до 39 років

ANOVA

		Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
Соціальний	Between Groups	11,724	2	1,303	,884	,543
	Within Groups	117,832	77	1,473		
	Total	129,556	79			
Соціально-психологічний	Between Groups	820,164	2	91,129	3,064	,000
	Within Groups	6849,659	77	85,621		
	Total	7669,822	79			
Особистісно-смисловий	Between Groups	80,656	2	8,962	3,161	,001
	Within Groups	331,799	77	4,147		
	Total	412,456	79			

Додаток Н

Результати порівняння уявлення про батьківство до дитини у жінок до 29 років та після 40 років

ANOVA

		Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
Особистісно-смисловий	Between Groups	27,528	2	3,933	3,161	,005
	Within Groups	102,028	77	1,244		
	Total	129,556	79			
Соціальний	Between Groups	465,126	2	66,447	,756	,625
	Within Groups	7204,696	77	87,862		
	Total	7669,822	79			
Соціально-психологічний	Between Groups	11,216	2	1,602	,327	,939
	Within Groups	401,239	77	4,893		
	Total	412,456	79			

Додаток П

Результати порівняння уявлення про батьківство до дитини у жінок від 30 до 39 років та після 40 років

ANOVA

		Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
Особистісно-смисловий	Between Groups	15,113	2	2,159	1,547	,163
	Within Groups	114,443	77	1,396		
	Total	129,556	79			
Соціальний	Between Groups	369,403	2	52,772	3,593	,003
	Within Groups	7300,419	77	89,029		
	Total	7669,822	79			
Соціально-психологічний	Between Groups	15,879	2	2,268	3,469	,000
	Within Groups	396,577	77	4,836		
	Total	412,456	79			

Додаток Р

Взаємозв'язки між психологічною готовністю до материнства та чинниками цієї готовності в групі жінок до 29 років

Correlations

		Генофілія	Генофобія	Репродуктивна активність	Репродуктивна пасивність	Добра більше	Цінність «Я»	Особистісна зрілість
Генофілія	Pearson Correlation	1	,044	-,023	,213	,318*	,390*	,159
	Sig. (2-tailed)		,857	,927	,382	,185	,099	,516
	N	40	40	40	40	40	40	40
Генофобія	Pearson Correlation	,044	1	,291	,044	,484*	-,131	,116
	Sig. (2-tailed)	,857		,227	,858	,036	,593	,635
	N	40	40	40	40	40	40	40
Репродуктивна активність	Pearson Correlation	-,023	,291	1	-,593**	,201	-,497	,366*
	Sig. (2-tailed)	,927	,227		,008	,409	,030	,123
	N	40	40	40	40	40	40	40
Репродуктивна пасивність	Pearson Correlation	,213	,044	-,593**	1	,140	-,477*	-,261
	Sig. (2-tailed)	,382	,858	,008		,568	,039	,280

	N	40	40	40	40	40	40	40
Добра більше	Pearson Correlation	,318*	,484*	,201	,140	1	-,278	,383
	Sig. (2-tailed)	,185	,036	,409	,568		,250	,106
	N	40	40	40	40	40	40	40
Цінність «Я»	Pearson Correlation	,390*	-,131	-,497*	-,477*	-,278	1	-,132
	Sig. (2-tailed)	,099	,593	,030	,039	,250		,590
	N	40	40	40	40	40	40	40
Особистісна зрілість	Pearson Correlation	,159	,116	,366*	-,261	,383	-,132	1
	Sig. (2-tailed)	,516	,635	,123	,280	,106	,590	
	N	40	40	40	40	40	40	40

Додаток С

Взаємозв'язки між психологічною готовністю до материнства та емоційним ставленням до дитини в групі жінок до 29 років

Correlations

		Генофілія	Генофобія	Р.активність	Р. пасивність	Оптимальний емоц. контакт	Дистанція	Концентрація
Генофілія	Pearson Correlation	1	,244	-,468**	,695**	,726**	,321	,698**
	Sig. (2-tailed)		,128	,002	,000	,000	,000	,000
	N	40	40	40	40	40	40	40
Генофобія	Pearson Correlation	,244	1	,171	,116	,065	,348**	-,053
	Sig. (2-tailed)	,128		,290	,476	,692	,852	,747
	N	40	40	40	40	40	40	40
Р.активність	Pearson Correlation	-,468**	,171	1	-,666**	,788**	,236	,197
	Sig. (2-tailed)	,002	,290		,000	,000	,000	,000
	N	40	40	40	40	40	40	40
Р. пасивність	Pearson Correlation	,695**	,116	-,666**	1	,101	,797**	,041
	Sig. (2-tailed)	,000	,476	,000		,000	,000	,000
	N	40	40	40	40	40	40	40
Оптимальний емоц. контакт	Pearson Correlation	,726**	,065	,788**	,101	1	,690**	-,912**
	Sig. (2-tailed)	,000	,692	,000	,000		,000	,000
	N	40	40	40	40	40	40	40

Дистанція	Pearson Correlation	,321	,348**	,236	,797**	,690**	1	-,880**
	Sig. (2-tailed)	,000	,852	,000	,000	,000		,000
	N	40	40	40	40	40	40	40
Концентрація	Pearson Correlation	,698**	-,053	,197	,041	-,912**	-,880**	1
	Sig. (2-tailed)	,000	,747	,000	,000	,000	,000	
	N	40	40	40	40	40	40	40

**. Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).

Додаток Т

Взаємозв'язки між психологічною готовністю до материнства та уявленням про батьківство в групі жінок до 29 років

Correlations

		Генофілія	Генофобія	Р.активність	Р. пасивність	Соціальні	Соціальн-психол	Особи-смисл
Генофілія	Pearson Correlation	1	,244	-,468**	,695**	,025	,251	,187
	Sig. (2-tailed)		,128	,002	,000	,000	,016	,001
	N	40	40	40	40	40	40	40
Генофобія	Pearson Correlation	,244	1	,171	,116	,379**	,369	,141
	Sig. (2-tailed)	,128		,290	,476	,376	,308	,702
	N	40	40	40	40	40	40	40
Р.активність	Pearson Correlation	-,468**	,171	1	-,666**	,141	,258	,478**
	Sig. (2-tailed)	,002	,290		,000	,000	,000	,000
	N	40	40	40	40	40	40	40
Р. пасивність	Pearson Correlation	,695**	,116	,666**	1	,139	,017	,137
	Sig. (2-tailed)	,000	,476	,000		,000	,000	,000
	N	40	40	40	40	40	40	40
Соціальні	Pearson Correlation	,025	,379**	,149	,139	1	-,660**	-,805**
	Sig. (2-tailed)	,000	,376	,000	,000		,000	,000
	N	40	40	40	40	40	40	40
Соціальн-психол	Pearson Correlation	,251	,369	,258	,017	-,660**	1	,738**
	Sig. (2-tailed)	,016	,308	,000	,000	,000		,000

	N	40	40	40	40	40	40	40
Особи-смисл	Pearson Correlation	,187	,141	,478**	,137	-,805**	,738**	1
	Sig. (2-tailed)	,001	,702	,000	,000	,000	,000	
	N	40	40	40	40	40	40	40

**. Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).

*. Correlation is significant at the 0.05 level (2-tailed).

Додаток У

Взаємозв'язки між психологічною готовністю до материнства та чинниками цієї готовності в групі жінок від 30 до 39 років

Correlations

		Генофілія	Генофобія	Репродуктивна активність	Репродуктивна пасивність	В світі все має сенс	Цінність «Я»	Особистісна зрілість
Генофілія	Pearson Correlation	1	-,288	-,047	-,216	,449	,340*	,382*
	Sig. (2-tailed)		,206	,841	,348	,041	,131	,431
	N	40	40	40	40	40	40	40
Генофобія	Pearson Correlation	-,288	1	-,203	,181	,435**	-,014	-,058
	Sig. (2-tailed)	,206		,378	,433	,880	,951	,802
	N	40	40	40	40	40	40	40
Репродуктивна активність	Pearson Correlation	-,047	-,203	1	,018	,162	-,101	-,145
	Sig. (2-tailed)	,841	,378		,939	,484	,663	,532
	N	40	40	40	40	40	40	40
Репродуктивна пасивність	Pearson Correlation	-,216	,181	,018	1	,313	,246	-,303*
	Sig. (2-tailed)	,348	,433	,939		,167	,283	,657

	N	40	40	40	40	40	40	40
В світі все має сенс	Pearson Correlation	,449	,435**	,162	,313	1	-,556**	,450*
	Sig. (2-tailed)	,041	,880	,484	,167		,009	,041
	N	40	40	40	40	40	40	40
Цінність «Я»	Pearson Correlation	,340*	-,014	-,101	,246	-,556**	1	-,462*
	Sig. (2-tailed)	,131	,951	,663	,283	,009		,035
	N	40	40	40	40	40	40	40
Особистісна зрілість	Pearson Correlation	,382*	-,058	-,145	-,303*	,450*	-,462*	1
	Sig. (2-tailed)	,431	,802	,532	,657	,041	,035	
	N	40	40	40	40	40	40	40

Додаток Ф

Взаємозв'язки між психологічною готовністю до материнства та емоційним ставленням до дитини в групі жінок від 30 до 39 років

Correlations

		Генофілія	Генофобія	Р.активність	Р. пасивність	Оптимальний емоц. контакт	Дистанція	Концентрація
Генофілія	Pearson Correlation	1	,195	-,136	,464**	,425**	,123	,174
	Sig. (2-tailed)		,229	,401	,003	,007	,000	,007
	N	40	40	40	40	40	40	40
Генофобія	Pearson Correlation	,195	1	,063	,361*	,237	,287	,361
	Sig. (2-tailed)	,229		,700	,022	,542	,099	,354
	N	40	40	40	40	40	40	40
Р.активність	Pearson Correlation	-,136	,063	1	,126	,012	,258	,314
	Sig. (2-tailed)	,401	,700		,438	,112	,162	,458
	N	40	40	40	40	40	40	40
Р. пасивність	Pearson Correlation	,464**	,361*	,126	1	,347	,366**	-,700**
	Sig. (2-tailed)	,003	,022	,438		,002	,002	,000
	N	40	40	40	40	40	40	40
Оптимальний емоц. контакт	Pearson Correlation	,425**	,237	,012	,347	1	,236	-,756**
	Sig. (2-tailed)	,007	,542	,112	,002		,143	,000
	N	40	40	40	40	40	40	40

Дистанція	Pearson Correlation	,123	,287	,258	,366**	,236	1	-,400*
	Sig. (2-tailed)	,000	,099	,162	,002	,143		,011
	N	40	40	40	40	40	40	40
Концентрація	Pearson Correlation	,174	,361	,314	,179**	-,756**	-,400*	1
	Sig. (2-tailed)	,007	,354	,458	,000	,000	,011	
	N	40	40	40	40	40	40	40

**. Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).

*. Correlation is significant at the 0.05 level (2-tailed).

Додаток Х

Взаємозв'язки між психологічною готовністю до материнства та уявленням про батьківство в групі жінок від 30 до 39 років

Correlations

		генофілія	генофобія	Р.активність	Р. пасивність	соціальні	Соціальн-психол	Особи-смисл
Генофілія	Pearson Correlation	1	,195	-,136	,464**	-,167	,437	,355
	Sig. (2-tailed)		,229	,401	,003	,000	,005	,025
	N	40	40	40	40	40	40	40
Генофобія	Pearson Correlation	,195	1	,063	,361*	,373	,023	,050
	Sig. (2-tailed)	,229		,700	,022	,018	,888	,758
	N	40	40	40	40	40	40	40
Р.активність	Pearson Correlation	-,136	,063	1	,126	-,250	,547**	-,111
	Sig. (2-tailed)	,401	,700		,438	,119	,574	,496
	N	40	40	40	40	40	40	40
Р. пасивність	Pearson Correlation	,464**	,361*	,126	1	,768**	,456	,362
	Sig. (2-tailed)	,003	,022	,438		,000	,003	,022
	N	40	40	40	40	40	40	40
Соціальні	Pearson Correlation	-,167	,373	-,250	,768**	1	-,298	-,530**
	Sig. (2-tailed)	,000	,018	,119	,000		,061	,000
	N	40	40	40	40	40	40	40
Соціальн-	Pearson Correlation	,437**	,023	,574**	,456	-,298	1	,045

психол	Sig. (2-tailed)	,005	,888	,574	,003	,061		,781
	N	40	40	40	40	40	40	40
Особи-смисл	Pearson Correlation	,355*	,050	-,111	,362	-,530**	,045	1
	Sig. (2-tailed)	,025	,758	,496	,022	,000	,781	
	N	40	40	40	40	40	40	40

**. Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).

*. Correlation is significant at the 0.05 level (2-tailed).

Додаток Ц

Взаємозв'язки між психологічною готовністю до материнства та чинниками цієї готовності в групі жінок після 40 років

Correlations

		Генофілія	Генофобія	Репродуктивна активність	Репродуктивна пасивність	Особистісна зрілість	Цінність «Я»
Генофілія	Pearson Correlation	1	,026	,015	,299	,458**	,400**
	Sig. (2-tailed)		,915	,950	,200	,398	,333
	N	40	40	40	40	40	40
Генофобія	Pearson Correlation	,026	1	-,139	,043	-,347**	,241
	Sig. (2-tailed)	,915		,560	,856	,896	,879
	N	40	40	40	40	40	40
Репродуктивна активність	Pearson Correlation	,015	-,139	1	,186	,217	,479**
	Sig. (2-tailed)	,950	,560		,433	,315	,033
	N	40	40	40	40	40	40
Репродуктивна пасивність	Pearson Correlation	,299	,043	,186	1	-,345**	-,236
	Sig. (2-tailed)	,200	,856	,433		,085	,317

	N	40	40	40	40	40	40
Особистісна зрілість	Pearson Correlation	458**	-,347	,217	-,345**	1	,497*
	Sig. (2-tailed)	,398	,896	,315	,085		,026
	N	40	40	40	40	40	40
Цінність «Я»	Pearson Correlation	,400**	,241	,479*	-,236	,497*	1
	Sig. (2-tailed)	,333	,879	,033	,317	,026	
	N	40	40	40	40	40	40

Додаток Ч

Взаємозв'язки між психологічною готовністю до материнства та емоційним ставленням до дитини в групі жінок після 40 років

Correlations

		Генофілія	Генофобія	Р.активність	Р. пасивність	Оптимальний емоц. контакт	Дистанція	Концентрація
Генофілія	Pearson Correlation	1	,169	-,151	,675**	,184	,152	-,123
	Sig. (2-tailed)		,297	,351	,000	,000	,000	,000
	N	40	40	40	40	40	40	40
Генофобія	Pearson Correlation	,169	1	,122	,268	-,299*	,303	,200
	Sig. (2-tailed)	,297		,452	,094	,537	,288	,660
	N	40	40	40	40	40	40	40
Р.активність	Pearson Correlation	-,151	,122	1	-,019	-,296	-,320	,003
	Sig. (2-tailed)	,351	,452		,906	,063	,044	,985
	N	40	40	40	40	40	40	40
Р. пасивність	Pearson Correlation	,675**	,268	-,019	1	,256	,742**	,113
	Sig. (2-tailed)	,000	,094	,906		,000	,000	,000
	N	40	40	40	40	40	40	40
Оптимальний емоц. контакт	Pearson Correlation	,184	-,299*	-,296	,256	1	,635**	-,900**
	Sig. (2-tailed)	,000	,537	,063	,000		,000	,000
	N	40	40	40	40	40	40	40

Дистанція	Pearson Correlation	,152	,303	-,320	,742**	,635**	1	-,658**
	Sig. (2-tailed)	,000	,303	,044	,000	,000		,000
	N	40	40	40	40	40	40	40
Концентрація	Pearson Correlation	-,123	,200	,003	,113	-,900**	-,658**	1
	Sig. (2-tailed)	,000	,660	,985	,000	,000	,000	
	N	40	40	40	40	40	40	40

**. Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).

*. Correlation is significant at the 0.05 level (2-tailed).

Додаток Ш

Взаємозв'язки між психологічною готовністю до материнства та уявленням про батьківство в групі жінок після 40 років

Correlations

		Генофілія	Генофобія	Р.активність	Р. пасивність	Соціальні	Соціальн-психол	Особи-смисл
Генофілія	Pearson Correlation	1	,169	-,151	,675**	,145	,285	,348**
	Sig. (2-tailed)		,297	,351	,000	,000	,000	,000
	N	40	40	40	40	40	40	40
Генофобія	Pearson Correlation	,169	1	,122	,268	,314	,125	,147
	Sig. (2-tailed)	,297		,452	,094	,042	,753	,394
	N	40	40	40	40	40	40	40
Р.активність	Pearson Correlation	-,151	,122	1	-,019	,349	,574**	,287
	Sig. (2-tailed)	,351	,452		,906	,917	,076	,249
	N	40	40	40	40	40	40	40
Р. пасивність	Pearson Correlation	,675**	,268	-,019	1	,361	,023	,030
	Sig. (2-tailed)	,000	,094	,906		,000	,000	,000
	N	40	40	40	40	40	40	40
Соціальні	Pearson Correlation	,145	,314	,349	,361	1	-,482**	-,831**
	Sig. (2-tailed)	,000	,042	,917	,000		,002	,000
	N	40	40	40	40	40	40	40
Соціальн-	Pearson Correlation	,285	,125	,547**	,023	-,482**	1	,414**

психол	Sig. (2-tailed)	,000	,753	,076	,000	,002		,008
	N	40	40	40	40	40	40	40
Особи-смисл	Pearson Correlation	,348**	,147	,287	,030	-,831**	,414**	1
	Sig. (2-tailed)	,000	,394	,249	,000	,000	,008	
	N	40	40	40	40	40	40	40

**. Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).

*. Correlation is significant at the 0.05 level (2-tailed).

Додаток Щ

Результати взаємозв'язку віку з психологічною готовністю жінки до материнства

Correlations

		Вік	Генофілія	Генофобія	Р.активність	Р. пасивність
Вік	Pearson Correlation	1	,340**	-,215*	,059	,451**
	Sig. (2-tailed)		,000	,019	,519	,000
	N	120	120	120	120	120
Генофілія	Pearson Correlation	,340**	1	,230*	-,227*	,675**
	Sig. (2-tailed)	,000		,012	,013	,000
	N	120	120	120	120	120
Генофобія	Pearson Correlation	-,215*	,230*	1	,062	,301**
	Sig. (2-tailed)	,019	,012		,502	,001
	N	120	120	120	120	120
Р.активність	Pearson Correlation	,059	-,227*	,062	1	-,060
	Sig. (2-tailed)	,519	,013	,502		,513
	N	120	120	120	120	120
Р. пасивність	Pearson Correlation	,451**	,675**	,301**	-,060	1
	Sig. (2-tailed)	,000	,000	,001	,513	
	N	120	120	120	120	120

**. Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).

Correlations

		Вік	Генофілія	Генофобія	Р.активність	Р. пасивність
Вік	Pearson Correlation	1	,340**	-,215*	,059	,451**
	Sig. (2-tailed)		,000	,019	,519	,000
	N	120	120	120	120	120
Генофілія	Pearson Correlation	,340**	1	,230*	-,227*	,675**
	Sig. (2-tailed)	,000		,012	,013	,000
	N	120	120	120	120	120
Генофобія	Pearson Correlation	-,215*	,230*	1	,062	,301**
	Sig. (2-tailed)	,019	,012		,502	,001
	N	120	120	120	120	120
Р.активність	Pearson Correlation	,059	-,227*	,062	1	-,060
	Sig. (2-tailed)	,519	,013	,502		,513
	N	120	120	120	120	120
Р. пасивність	Pearson Correlation	,451**	,675**	,301**	-,060	1
	Sig. (2-tailed)	,000	,000	,001	,513	
	N	120	120	120	120	120

**. Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).

*. Correlation is significant at the 0.05 level (2-tailed).